

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״ן

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״ן מרים שיינדל בת יצחק״א אפרים שמעון סינאוויץ

(א) רש"י ד"ה חיקלע
 ז"ל קודם ד"ה אין מביאין
 ונ"ב עיין במדרכי:

מאי מפסיקין? לא
 פה רבה בר רב הונא
 איתיו תבא קמיה
 נמי הכי (ושוין)^ב
 שולחן אלא אם כן
 מפה ומקדש תני
 לזו ותניא אידך שוין
 דתניא שוין שאין
 מערב הפסח אלא
 חילין אימת אי נימא
 בל פלוגי לא קשיא
 לאחר תשעה אורתם
 לת הכנסת אמר רב
 יצאוי^א ושמואל אמר
 אף

כך מפסיקן לחבריה. אם היו מסובין
בשבת עד הלילה מפסיקן אצלם
וממדיקין: מאי לאו עקרת שו"ח.
ומדקאמר כשם שמפסיקין מכלל דלא
סגי גמפה: ה"ג רבה בר בר חנה
איכא לא ריש גלותא אייתו תבא
לקמיה פרס מפה וקידש תניא נמי
הב: ולא גרסינן ושזין אלא ה"ג אין

၇၇

על שם :
גח

התחתית סעודה אירי
כדפי' רצ"ס: **רש"י** אי גרסינ
וסוין קרי' ארבי יהודה ורבי יוסי
אמר ר' **שמי** ^{ט"ז} **בבבא**
את **הש"ח** **א"ב** קדש. והא דלאמר
בכל כהני (שם דף קט:) מלא שמו
ערוך מלאך טוב אומר כי לא קשה
לערוך את המוקס אחר אך אין
מביאין אותו למקום סעודה עד אחר
קידוש ועכשיו שלחטת שלנו שהם
גדולים יותר מדאי וקשה להביאם אחר
קידוש של הפסחים כל כך אין קידוש
לסעודה והוא גרסין לפרום מפני
וילקש והטעם מפורש בשאלות ^ט כי

הי"ד דחמי סעודתא זיקרא לשבתא ויש מפרש זכר למן שלא היה יורד בשבתא וי"ט והיה טל מלמעלה ומלמטה והמן בימים":

וי קידוש יצא. אף על פי שלא שמו רק שיעשו המצרך או אפילו אחד מהם כדמוכח בצוק גבל מפרצין (שוריון דף מ:) ולפתחהו תריץ שיעטמו כולם ויראה הדלכה כשמואל לדמר אין קידוש אלא במקום סעודה ואע"י דבעלמא^א הלכה כרז בצאקורי וגם ר' יוחנן סבר לקמן כרז הכא הלכה כשמואל דרז הו"א והנה ואצי כולה סברי בצמון אין קידוש אלא במקום סעודה וכן פסקא מנגילת סמרים והתקדש שדעמו לאכול במקום אחר יכול להוציא את האוכלים אם לדלדיהו היו מקום סעודה וכן משמע ממסתמא אחד מצני העיר היה מקדש צבה"י ומוציא האורחים והבא דליכא אורחים סמוך לצבה"י אין לקדש דרזיה הבא לצלה דק"ל כשמואל ואין לומר בצמקדש כאן על דעת שרזיה לאכול במקום אחר מודה שמואל דיש קידוש והא דפליגי בצממא מדפרצין ולשמואל למה לי לקדוש צבי כנישתא ומיכו ממקום למקום צבית אחד כגון מצינרע לארעא נראה דמודה שמואל אם קידש צאינרע כדי לאכול בצארע דחשיב קידוש במקום סעודה וכן מוכח בירושלמי^ב דקדמר רבי יעקב בשם שמואל קידש צבית וכן ומגלן לאכול צבית אחר דרך לקדש ר' אחא בשם ר' אשישי אמר רב מי סבוכו עריצה עליו מקדש ליל י"ט האחרון צביתו ועולה וואכל בסוכו א"ר טון ולא פליגי מאי דלמר רב בשלא היה שדעמו לאכול צבית שקדש ומאי דלמר שמואל בשאיה שדעמו לאכול צבית שקדש וקא דקדמר ולא פליגי היינו ממקום למקום צבד ביה ולא דוקא נקט בירושלמי קידש צבית וכן ומגלן לאכול צבית אחר ויחשיב בשלא יתחיל הירושלמי עם פת"ם שלנ"י כהנא בשם ר' טרנאלי גאון בתשבותא מקדשין צבית הכנסת ונותן לחוך עיניו לרפואה כדאמרו (ברכות ד' מ:) פסיקא גסה טוטלת אחד מת"ק מאור עיני ואימת מנהדרא ליה בקידושא דבי שמישי ומיחו צבאי העירי כהנא דהאי רפואה מלי למיעבד בקידוש שבציתו: **י"ד** יין צא יצא. וחיבין לבצר צביתם צפה"י משום שמי מקום אצל משמע אם קידש צביתו על שולחנו שוב א"ל לבצר על היין חור הסעודה אע"י דסבר יין קידוש שלא במקום סעודה ולא שאל קידוש לסעודה א"כ אם הדביל על שולחנו פטור מלבצר על היין שצחור הסעודה אע"י דיש הדלה שלא במקום סעודה לנ"ע והבא יש לדחות דאיכא למימר דלא פטור אלא"כ רוצה לשמות לפני המזון אצל חור המזון לא פטור אף י"ט להציא ראייה מכלל מצרכין (סע ד' מ:) דתנן פריך על היין שלפני המזון פטור לא היין שלפני המזון פ"י הסיי גיגיל לשמות אחר הסעודה לפני צרה"י משמע דכ"ס שפותר היין שצחור המזון שלא בא אלא לשמות אכילה שצמיז ואפילו למאן דלמר ההם צממא יין שצחור המזון לא פטור יין שלאחר המזון היינו משום דאין יין שצא לשמות פטור את היין הבא לשמות אצל יין שלפני המזון שצא לשמות דעדיף טפי כ"ע מודו דפוטור את היין שצחור המזון ועוד אם תריך לבצר בחור המזון היין קאמר יין שלפני המזון פטור את שלאחר המזון ויפוק ליה דפטור יין שצחור המזון למ"ד ההם דפוטור ודוחק לומר בשלא שמו יין חור הסעודה ואע"י דהתם מוקי לה בשבתא וי"ט ובשעת הקזת דם שאלם קובע סעודתו על היין ה"א צחול נמי אם שדעמו לשמות יין צחור הסעודה אלא נקט שבתא וי"ט דלא רגילות לקבוע שדעמו על היין ותעד דצ"ט אם נמלך ואין שדעמו לשמות יין כ"ס פטור" משמע דכל תלי שדעמו הלכא אם זיך על היין לפני המזון ושדעמו לשמות בחור המזון א"ל לבצר אחריי על הבפן א"ל חור המזון צ

רבה בר רב הונא איקלע
לבית ריש גלותא פריס
וקדש וכן הלכתא: תאני
חדא ושנין שמתחילין
ומוקמינן לה קודם תשע
שעות. אותם בני אדם
שקדשו בבית הכנסת
אמר רב ידי קדש יצאו ידי
יין לא יצאו. ושמאלא אמר

ג | מֵאָה לֵינִי (נָלוּחַ).
ב | כְּבֹתִי הַסֵּדֶר יֵינִי
 קְרוֹשׁ **צִאָּר** יֵינִי
א | **צִאָּר**, וְכִי
 בִּרְאוּשֵׁי (דָּקִים):
ג | **לֵשׁוֹת** (נָלוּחַ).
 בְּרִיטִישׁ הַגִּי יֵינִי.
 שְׁמִי: **ר** | **רֵאָה** שְׁבֵא
 בִּרְאוּשֵׁי **גִּמְ** | **רֵאָה** שְׁבֵא
 (שֵׁשׁ) **ר** | (רֵאָה) שְׁבֵא
 וְכִי **נָמוּ** הַסֵּדֶר **קְרוֹשׁ**
 מְעַשֶׂה דְּרֵבֶּה בֶּרֶב
 חֲנוּ: **ס** | מְבִרְרִי אֵינִי
תִּנְיָא **מִי** **דְּבִי** **וְיִנְיָא**
שְׂאִין **מִלְּיָא** **וְכִי**
 וְחִבְרָת **ר** | **גִּרְסָא**
אֵלָא **הִנֵּנִי** | לֵיתָא.
ס | **מִכְּבִי** **דְּבִרְבִּידִי** **לֵיתָא**
נִכְבִּית **וְכִי** **שְׁמִי** **נִכְבִּית**
וְכִי **שְׁמִי** **נִכְבִּית**
 מְשִׁנְיֹת **נִכְבִּית** **שְׁבֵא**.
 וְכִי **דְּבִי** **חֲמֵר** **מְשִׁנְיָא**
 אֲחֵי **דְּבִי** **חֲמֵר** **מְשִׁנְיָא**
וְכִי, וּמִפְּשֵׁי **רֵאָה**
 חֲשִׁבִּיתִי **וְכִי** **אֲנִי** **מְשִׁנְיָא**
 מְשִׁנְיָא **הִנֵּנִי** **לֵפִינִי**
מִצֵּי | **צ** | **אֵלָא** **לֵפִינִי**
 (שֵׁשׁ) **ס** | **כְּבִי**
 מְשִׁנְיָא **מְשִׁנְיָא**
עֵא | **כָּל** **שְׁמִי** **מִינִי**
כָּל **שְׁמִי** **מִינִי**
רֵאָה **סִמּוֹן** **בִּרְבִּיד** **וְכִי**
וְכִי **לֵשׁוֹת** | **וְכִי** **לֵשׁוֹת**
אֲבִי **שְׁמִי** **לֵשׁוֹת**
 לֵקֶחַ **קְרוֹשׁ** **עֵבֶר** **יֵינִי**
מִי **רֵאָה** **חֲרוּקִין** |
ס | **מִכְּבִי** **עֲסֵדִי** **לֵיתָא**
 כְּבֹתִי **קְרוֹשׁ**:

(א) שנת כב. מ. מנחם מא': (3) עיין תוס' עירובין צג: ד"ה לאחריי, (ג) ג'ש ושתת טו: מו: זילת כג: תוספתא דפלה פק' ג], (ד) עיין תוס' ברכות מב: ד"ה ורב ששה, (ה) ספ"י, (ו) מכילתין פ"א ה"א ועי' יפה עינים, (ז) [7] טמ: (8) סוכה כז. וע"ש בתוס' ד"ה במינו, (ט) גיטין דף נז סוף ע"א, (י) ברכות דף מה ע"ב.

ליקוטי רש"י

כ"ז מילי דמר. רנה בר נחמני. פתירין. להטיל זינת מטות יסן לטלית חדש ומנחמו מפטח טעמא דמאן דאמר והלכה כר"ש. דלמך דבר שאין מתכוין מותר ואע"ג דקענד חרין וחי חולדה דמורס או בונה ומסוס דהילמחא כרב גליסורי כטוילת הש"ס בר מהני חלת נקטינהו גבי דלדי (שבת כב:). וב"בד ש"א יתבוין לעשות חריין. חרין לכה איסור דאורייתא דמופר כלמחר יר הוא. דמופר דלמך לקמן חולדה דמורס ומיב ה"מ מופר דכרכו כמחל וקידוס ושם מו:). כחומרי דרב הוה עבדי. צר מהני חלת חומרי אצל כקולי דרב איכא דלא עביד והא קולא היא דילמח לא עביד [שם מ:].

הנהגות וצינונים

(א) חיבת "וגנו" ליחא ב"ח ובר"ף (ועי' בחידושי רא"ם הורב"ח בילק"מ): (3) גירסת הר"ף ואפילו מארעא לאיגרא הוה מקדש: (ג) ר"ח גורס ואכיל ולא גורס "וטעים מיד" (ובזה מובן מדוע לא כתבו תוס' כאן כמ"ש לקמן ד"ה טעימו מיד, עיין רא"ם הורו"ן בילק"מ): (ד) ח"מ מ"ז (גליון): (ה) כנח"י נוסף קידוש בבית זה ופסד בבית אחר דומיא דקידוש ש" בית הכנסת דאפילו ביה דהיינו מבית לבית: (ו) כנח"י נוסף וחומרי ב"ה עליו הכתוב אומר הכסיל בחושך הו"ף אלא אי כב"ש כו'. ולפי הנוסח שלנו צ"ל העושה כדברי ב"ש (ורש"י, ועיין הג' הבי"ח): (ז) כנח"י נוסף ואפ"ה תא דרב ושמואל קאי ואתי איהו לסימור כרב דאין [צריך] קידוש (א"א) בטוקם סעודה ואף ידי יין נמי יצאו. [חיבת "אלא" נראה למחוק]: (8) חיבת ומיהו ליחא כנח"י, ובנון (דק"ס): (ט) כך היא גי' הר"ף: (י) שלא יוכלו לאכול כצ"ל (באר"י המים) ועיין מהרש"א:

ערבי פסחים

קידוש א"א במקום סעודה. ואס קידש ולא סעד לא ילא ידי קידוש: ממקום לַמקום. מצת לעליה לא נריך לחזור ולקדש אס קידש שנת צבית והלך לאכול בעליה: דילמא מיתעקרא לכו שרגא. ולא תאכלו ואפילו אחס הולכים לישן בלא אכילה נקידושא דהכא לא נפקיתו ידי קידוש (היום^[?]) דאין קידוש כו': ב"ז מילי דמר. רצה: כחומרי דרב הוה עבדי. צר מהני חלת דעביד לקולא כשמואל: כקולי דרב. כגון קידוש לא עביד: ד"ג ורב יוחנן אמר אף ידי יין נמי ילאו: אחד שינוי יין. שהציאו לו יין מחצית אחרת: אין

רשב"ם

אף ידי קידוש לא יצאו. כדפרשנין טעמיה לקמיה אין קידוש אלא צמקוס סעודה דלמצי (שעיה נח) וקראת לשנת עונג צמקוס שאמה קורא לשנת כלומר קרייה דקידוש שס תהא עונג ומדרש הוא אי נמי סברא היא מדאיקצע קידוש על היין כדמתיא לקמן (דף קו.) וזכרהו על היין מסתמא על היין שזשעת סעודה הוקצע דחשיב: אין קידוש אלא במקום סעודה. ואס קידש ולא סעד צאמו מקוס לא ילא ידי קידוש: ד"מ. דאין קידוש אלא צמקוס סעודה אלא מצת לבית^[8] אצל ממקוס למקוס מצת לעליה ח"י לחזור ולקדש: איתעקרא ליה שרגא. נפל הנר וכנה קודס שאכל: ל"ב גננא דרבה בריה. צת חופת צו שהיו שס נרות דולקין צצית המשטה: מר. רצה: כי הוה מקדש. ואנו רוצין היינו ליפטור משס ולילך לציטנו: דילמא מיתעקרא לכו שרגא. ולא תאכלו ואפי' אחס הולכין לישן בלא אכילה נקידוש דהכא לא נפקיתו ידי קידוש כו': ב"ז מילי דמר. רצה: מתירין מבגד לבגד. מחיירן זינית של טלית זו ונמתין אותס לטלית אחרת: מדליקין. מנר חנוכה לנר אחרת של חנוכה וא"י להדליק ננר אחרת שאינה של חנוכה: והלכה כר"ש בגרידה.

גורר אדם מטה כסא וספסל כו' דדבר שאין מתכוין מותר והני ג' מילי פלוגתא דרב ושמואל בצמה מדליקין (שנת דף כב) וכולו עביד רצה כשמואל דמיקל והכא אמאי עביד כשמואל להנריך קידוש צמקוס סעודה הואיל וכל מילי עביד כרב צר מהני חלת. ומשני כחומרי דרב עביד צר מהני חלת דעביד כשמואל לקולא (6) וכגון קידוש דקולי דרב לא עביד ואע"ג דמתיא (עירובין דף י:) העושה כחומרי צ"ש^[9] כקוליהון וכחומריהון כו' הא קי"ל ה"מ היכא דסתתן אהדדי כגון כמה חסרון בשדרה כו' ואמר שמואל וכן לטריפה דחומרא דהתס קולא הוא הכא וקולא דהתס חומרא הוא הכא. ומהכא שמעינן דהלכתא כשמואל דאין קידוש אלא צמקוס סעודה והמקדש לאחרים חוץ מציתו נראה צעני שאין נריך לסעוד שס שאפילו לא סעד שס ילאו צי אותו הצית דלגידהו הוי מקוס סעודה: ה"ג ורבי יוחנן אמר אף ידי יין נמי יצאו. " שאין נריך לחזור ולצרך על היין שצתתן הסעודה שהרי לא הסית דעתו ציציאתו מצהכ"י שעדיין דעתו לאכול ולשמות צציתו: אחד שינוי יין. שהציאו לו יין מחצית אחרת יש לו טעם משונה או גרוע או משונה אין נריך לצרך שנית על היין אצל הטוב והמטיב מיהת מצרך אס משונה מן הראשון כדאמר צהרואה (צרכות דף נט:). אמר רב יוסף אמר רבי יוחנן אע"פ שאמרו שינוי יין אין נריך לצרך אצל אומר הטוב והמטיב ושינוי יין היינו מחצית אחרת כדאמרין בצרכות ירושלמי צפרק כילד^[10] על כל חצית וחצית שהיה פותח היה מצרך עליה ומה היה מצרך ואמר רבי יחזק צסס רבי אומר צרוך הטוב והמטיב:

דיין חדש וישן נריך לצרך לפי שהישן טוב מן החדש אצל שינוי יין סתם אין נריך לצרך כיון שאין ידוע שהשני משונה מיהו עובדא דצמר

הכי פליג עליה דקאמר דעל כל חצית וחצית מצרך מה היה מצרך ואמר רבי יחזק צסס רבי צרוך הטוב והמטיב משמע צכל ענין אפילו מטבא לציא מיהו יש לדחות שהיה מצרך לפי שלא היה מכירו אצל אס ידוע שהשני גרוע לא ונראה דאפילו השני גרוע מצרך דעל ריבוי יינות הוא מצרך וצלבד שלא יהיה האחרון רע יותר מדאי שאין יכולין לשותוה אלא מדחזק ונריך לצרך הטוב והמטיב צין צשעת סעודה צין שלא צשעת סעודה ויחיד אין נריך לצרך אי ליכא אחריינא צהדיה כדמוכח צהרואה (סע) דוקא ציין מצרכין לפי שציצלו כרמיהן צדמיהן של ישראל^[11] והטוב שלא הסריחו והמטיב שניתנו לקצרה^[12] [עיין חוספות צרכות נט: ד"ה הטוב]:

פרק עשירי פסחים

קא

אף ידי קידוש לא יצאו. דאין קידוש אלא צמקוס סעודה משוס דלמצי וקראת לשנת עונג. כלומר צמקוס קריאת קידוש שס תהא עונג:

ולשמואל

צצ ציניתא להוציא כל אותס שאין להס צני צית שלא יצטרכו לקדש צציתס:

דאכלו ושתו וגנו בבי בנישתא. וא"ת והא אמרי' צפי

צני העיר (מגילה דף כח.) צצתי כנסיות אין אוכלין צהן ואין שותין צהן אע"ג דאכילה ושתיה של מנחה מותר כדאמרין צירושלמי^[1] שהיו אוכלים שס צקידוש החדש וגס עכשיו נוהגין לשמות כוס הדלה וצצית מילה מ"מ שאינה של מנחה וצצית אסור ואפי' צצל צצל אין אוכלין צהן דקאמר התס^[2] צצינא ורב אדא צר אצנה שלא היו רוצים ליכנס צצית הכנסת מפני הגשמים אי לא משוס דשמעתא צציא צלותא והא דקאמר התס צצתי כנסיות של צצל על חנאי עשויין היינו לאחר שצטרכו שאין נוהגין צהן קדושה ו"ל דלאו דוקא צצתי כנישתא אלא חדרים שהיו סמוכין לצית הכנסת קרי צי כנישתא ומסס היו שומעים הקידוש ולפי מה שפירשתי דממקוס למקוס צמד צית כשדעתו לאכול צמקוס אחר יש קידוש כו' אחי שפיר:

אבל במקום לַמקום בחד ביתא. פ"י מחדר לצית או מצית לעליה כמו מאיגרא לארעא אצל מפניה לפניה יש קידוש כי היכי דלא חשוב שינוי מקוס צמקון ולקמן גבי שינוי מקוס דקאמר לא שנו אלא מצית לצית ומיהו^[3] שני מקומות צמד צית קרי ליה מצית לצית ומיהו י"ס דגרסי^[4] הכא מפניה לפניה כו'^[5]:

טעימו מיד. נראה דהיינו טעימת לחס כדאמרין

צפ"ג דשעווע (דף כג:) כדאמרין אינשי ניטעוס מדי ואולי ואכלי ושתו ואס מועיל מיני תרגימא להשלים ג' סעודות שנת כמו צצוכה^[6] היינו דוקא צסעודה שלישית אצל לא צסעודת ערצית ושחרית שהס עיקר כצוד שנת: **ובקידושא** דהכא לא נפקיתו. ומה שלא היה מקפיד על סעודת שנת שלא^[7] לאכול בלא נר כדפי' צקוטערס היינו משוס שיכולו לעשות למחר שלס סעודות או שמה יוכלו לאכול צמקוס שיש שס נר ואין יין: **מתירין** מבגד לבגד. ואע"ג דשמואל אית ליה צפי' התכלת (מנחות דף מה.) כלי קופסא חייצין צלינית מודה אס אין צינית לכל צגדיו שחיר צינית מצגד שמצניעו ליתן צצגד שרואה לצצש ותהא המנחה עליו: **והלכה** כר"ש בגרידה. קשה חיפוק ליה משוס דרבי יוחנן סצר כר"ס דפרין צצמה דוכתי (שנת דף פא:)

והא ח"ר יוחנן הלכה כסתם משנה ותמן נזיר חופף ומפספס כו' אלמא ס"ל דצרב שאין מתכוין מותר י"ל שמה רבי יוחנן לא סצר לה כוותיה צגרירה לפי שקרוב לעשות חרין ודמי לפסיק רישיה: **ורבי** יוחנן אמר אף ידי יין יצאו. ומיירי ששמו צצית הכנסת אע"ג דלענין קידוש ילאו צשמיעה כדפי' לעיל (3) לענין יין לא פטר ח"א"כ שמה דהוי הפסק כדאמרין צפי' כילד מצרכין (צרכות דף מ.) גבי המוציא שאס הפסיק שגריך לחזור ולצרך: **שינוי** יין א"צ לבדך. מיהו הטוב והמטיב נריך לצרך כדאמרין צהרואה (סס דף נט:)

ופי' רשצ"ס דווקא היכא דמשוצת מן הראשון וכן צהלכות גדולות וכן משמע צירושלמי דסוף כילד מצרכין דקאמר אצל צר רב הונא אמר יין חדש וישן נריך לצרך שינוי יין אין נריך לצרך שינוי מקוס נריך לצרך היסח הדעת כמו שהוא שינוי מקוס משמע שרואה לומר צמר צמר אין נריך לצרך כיון שאין ידוע שהשני משונה מיהו עובדא דצמר הכי פליג עליה דקאמר דעל כל חצית וחצית מצרך מה היה מצרך ואמר רבי יחזק צסס רבי צרוך הטוב והמטיב משמע צכל ענין אפילו מטבא לציא מיהו יש לדחות שהיה מצרך לפי שלא היה מכירו אצל אס ידוע שהשני גרוע לא ונראה דאפילו השני גרוע מצרך דעל ריבוי יינות הוא מצרך וצלבד שלא יהיה האחרון רע יותר מדאי שאין יכולין לשותוה אלא מדחזק ונריך לצרך הטוב והמטיב צין צשעת סעודה צין שלא צשעת סעודה ויחיד אין נריך לצרך אי ליכא אחריינא צהדיה כדמוכח צהרואה (סע) דוקא ציין מצרכין לפי שציצלו כרמיהן צדמיהן של

עין משפט

נר מצוה

ז א מיי' פכ"ט מהלכות שבת הלכה ח סמג עשין כט טור שו"ע אורח סימן רס"ט:

ח ב מיי' וסמג שס טוש"ע אור"ח סימן רעג סעיף א:

ט ג שס סעיף (ג) [1]: י ד מיי' פ"א מהלכות זינית הלכה יג סמג עשין ה טור שו"ע אור"ח סימן טו סעיף א: יא ה מיי' פ"ד מהלכות חנוכה הלכה ט סמג עשין ה טור שו"ע אור"ח סימן חרעד סעיף א: יב ו מיי' פ"א מהלכות שבת הלכה ה סמג לאין סה טוש"ע אור"ח סימן של סעיף א:

הנהגות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה והלכה כר"ס וכו' כשמואל לקולא כקולי דרב כגון קידוש לא עביד ואע"ג דמתיא העושה כב"ש צציל ותיצת כחומרא נמחק: (ב) תוס' ד"ה ורבי יוחנן וכו' כדפרישית לעיל. נ"ב ומחני' צד"ה לא יפסחו:

רבינו חננאל

אפי' ידי קדוש לא יצאו אלא צריך לקדש בביתו ולברך נמי בורא פרי הגפן. ורב מאחר שיצא ידי חובתו בבית הכנסת למה ליה למחדר קדושה בביתו. ואמרין להוציא בני ביתו. ושמואל מאחר שאין אדם יוצא בקדוש בית הכנסת למה ליה לקדוש בבהכ"ג. ואמרין לאפוקי אורחין דאכלי בבנישתא. וקיימא לן בהא כשמואל דאין קידוש אלא צמקוס סעודה. סבור מינה הני מילי מבית לבית אבל מפניה לפניה בחד ביתא לא. ואסיקנא דשמואל אפי' מארעא לאיגרא הוה הדר מקדש. ואף רב הונא סבר אין קדוש אלא צמקוס סעודה דרב הונא קדיש בעא למיכל אתעקר שרגא ועיילי למאני' לבי גנניה דרבה בריה וקדיש ואכיל. ואף רבה סבר אין קידוש אלא צמקוס סעודה דאמר (רב הונא) [אביי] כי הוינן בי מר הוה מקדש והוה אמר לן טעמו מדי הכא דילמא אדאוליתו לאישיפדיוכו אתעקרו לכו שרגא ובקידושא דהכא לא נפקיתו דאין קידוש אלא צמקוס סעודה. איני והאמר אבבי כל מילי דמר דהוא רבה בר חנמי רביה עביד כרב בר מהני חלת דעביד כשמואל מתירין הצצית מבגד לבגד ותולין אותו לבגד אחר. ומדליקין אותו לנו של חנוכה. והכלה כו' שמעון בגרידה דתניא גורר אדם מטה כסא וספסל ובלבד שלא יתכוין לעשות חריין. ואין עביד בהא כשמואל. ואסיקנא כחומריה דרב עביד כוותיה כקולי לא עביד והכא מיקל הוא: א"ר יוחנן אחד שינוי יין

יג א ב מ"י פ"ד מהל'
בכרת הלכה ו' א' סגנו
עשין כ' טו"ס פ"ד ח"ט סימן
קעט סוף א'
יד ג מ"י ט"ס הלכה ד'
טו"ס ט"ס סוף כ':

רבינו חננאל

ואחד שינוי מקום אין
צריך לברך ואחריה ר'
יוחנן ונדרה. אמר
משמיה דרב הונא הא
דאמר שני מקום צריך
לברך לא אמר אלא
מבית לבית אבל מפנה
לפנה לא. ואסיקנא הכי
תנינא לה במתניתא דבי
בד' ונדרה. וזו מתניתא
אמא
ר' הונא מתניתא אמא
למשמיה. אלא כי הא
דרב חסדא דאמר שני
מקום צריך לברך ברכה
אחת לא אמר אלא
בדברים שאין טעוין
בכרת ואשונה וזוהי ברכת
היוצאין לאחריהן במקום
[אבל בדברים הטעוין
בכרת לאחריהן במקום]
אם הלק למקום אחד
וטעם שם עראי צריך
שם לברך האי טעמא
לקביעה הדר. ורב ששת
אמר אהרן זה ואחר זה
צריך לברך ברכה במקום
שהלק ואחר כך יטעם
שם. ואחריה על רב
חסדא אמר דהניא עקרי
רגליהם לצאת לקראת
חזון וכלה כשיצאין אין
[שעוין] ברכה למפרע על
מה שאכלו וכשהיוצאין אין
טעוין ברכה על הפת
לכתחלה בד"א בזמן
שהיה שם זקן או חולה
ודעתו לחזור אליהם אבל
אם לא הניחו שם אדם
כלל כשיצאין טעוין
ברכת המזון למפרע
וכשהיוצאין טעוין ברכת
המוציא לכתחלה. ודייק'
מקדחין עקרי מכלל
דבדברים שחזון מן דגן
שטעוין ברכה לאחריהן
במקום עסקין דאפילו
כ"ה דאמר מברך באזור
מקום שנזכר לא אמר
אלא כי שחזוק בדרך
שחזרו למקום ששאל
הוא סבא אבל אם לא
החזיק בדרך וכ"ש מי
שאנו עומד בדרך שאפי'
כ"ה מודו דאנו מברך
אלא במקור שאלו טעמא
דחזונו שם זקן או חולה
אבל לא הניחו שם זקן
או חולה צריך לברך
ואפי' דהדר לקביעה
קשיא לרב חסדא. ופרקי
רב נחמן בר יצחק

אלא בדברים שאין טעוין ברכה לאחריהם במקום. פירש רש"ס
כגון מים ופירות שאין צריך לאחריהם ברכה חסונה מעין
שלש ומה"ט א"ל לברך במקומן הלכך עמידתו זו היא גמר סעודתו
והק' סעודה אחריה היא וצריך לברך
בכרת לאחריהם במקומן כגון מים וכל

ו' מניין לקביעה קמא הדו והא דמתן
בכרות (דף נא:): מי שאלו ושכח ולא
צריך לכתחלה צריך לברך במקומו
ככל ו' מניין מיירי וצריכתא דמייתי
בסמוך לא גרסינן לשמות מן מדמדקדק
הגמ' דאורי דבכרת הטעוין ברכה
לאחריהם במקומן מדקמתי עקרו ולא
דייק מדקמתי מן שהוא מו' מניין אלא
בצריכתא דמינא כוונתה דרב חסדא
גרסי' מן ומיהו קשה דלי הוה מן
ככלל דבכרת הטעוין ברכה לאחריהן
במקומן א"כ אמאי איתחזר ר' יוחנן
לעיל דרבי יוחנן איירי מן דלמאי
דקאמר ר' יוחנן אף יד מן נמי ילאו
קאמר ואזיל ר' יוחנן לטעמיה דאמר
שני מקום א"ל לברך וצריכתא איירי
בדברים שאין טעוין ברכה לאחריהם
במקומן ועוד דא"כ פליג רב חסדא
אזיל דשמואל דלמאי לעיל יד מן
לא ילאו ולכאורה משמע דלא פליג
אלא עס רב ששת עוד קשה דאמר
בירושלמי ס"פ כ"ל מנצרכין היה
אזיל במוצאיה של תלמוד וזו
במערע צריך לברך אלמא מו'
מניין נמי שני מקום צריך לברך
ודוחק לומר דלמאי כרז ששת שאין
הלכה כמותו לך נראה דין וכל ו'
מניין לא הוה ככלל דבכרת הטעוין
ברכה לאחריהם במקומן אלא פת וכל
מניין פת שמצרכין עליו המוציא או
שמהל כן מניין מוונות שיש בזה מה'
מניין הוה ככלל דבכרת הטעוין ברכה
לאחריהן במקומן ולהאי פ' נמי לא
גרסינן בצריכתא דסמוך לשמות מן
ולא דמינא כוונתה דרב חסדא דבפת
או זה' מניין מיירי מדקמתי עקרו וכן
הלכה ככל דרב חזון מפת ומניין מוונות
ששת מתחמת מניין א"ל ברכה
לאחריהם במקומן ושני מקום צריך

לברך בזה ושני מקום היינו אפי' אחד צד כמו מארגא לארעה או
מחדר צד אלא מפניה לפניה לא ולכל הפירושים אם הלק בלמנע
סעודה למקום אחד יוכל לשמות מן או מים בלא ברכה דכיון שהוא
בתוך הסעודה לקביעה קמא הדר: **כשהן** יוצאין טעוין ברכה
למפרע ב' משמע היכא דאיכא היסא הדעת לא כגו שיעבר ברכת
המוציא אלא צריך שיעבר ברכת המזון וא"כ הא דלמאי לקמן (דף קד:)
כיון דלמאי הוה וצריך איתסר לכו למישי היינו עד שיעבר ברהמ"ו
וכן משמע בצ"ל מצרכין (בכרת דף מ:). דקאמר רבה ורבי זירא הוה
אכלי סליקו תכל מקמייהו אייתי להו ריסתנא רבה אכל ורבי זירא לא
אכל א"ל לא סבר לה מר סליק אסור מלאכול א"ל אנה אחכא דרש
גלותא סמיכנא והשתא אם לא היה צריך לברך ברהמ"ו למה לא אכל
וש לשמות דאזוהי מכלל היה מעורב בו לשם והיה לו טורח לטוול ידיו
ולברך המוציא והא דקאמר הכא טעוין ברכה למפרע היינו משום שמה
ישראל מלחזור עד שירעצו ואז לא יוכלו לברך ברהמ"ו כדאמר בלאו
בדברים (שם דף נא:): ומיהו אם ילאו ולא צרכו למפרע כשהיוצאין לא
יצרכו רק ברכת המוציא ותדע דאם לעולם טעוין ברכה למפרע אמאי
איצטריך לאשמעינן כשהן חוזרין למצרכין ברכה לכתחלה פשיטא
כיון דלעולם מצרכין למפרע והא דלמאי בשמעתין שני מקום צריך

לברך ליכא לתרוצי הכי דרבי יוחנן סתמא קאמר שני מקום אינו
לפרש דבריו יזכר מן הצריכתא ועוד יודעין היו האמוראין שהשינו מהיהא
מקום אינו צריך לברך אלא הצריכתא שקדמה להם הנהגה יש להם לפרש כן וכן:
אחד זה ואחד זה. מן שטעוין ברכה לאחריהן
במקומן מן שאין טעוין שאין משמיה המניין: שהיו מסובין לשמות¹⁷ ועקרו רגליהן ב' גרסינן ולא גרסי' מן: כשהן יוצאין אין
טעוין ברכה (ד' לאחריהן) למפרע. כלומר לברך ברכה שללחיה האל ועמידין לחזור: ה"ג בד"א ב' ולא גרסי' בזה רבי
יהודה: מודקמתי עקרו מכלל דבדברים הטעוין ב' דעקירות¹⁸ משמע דמשום מהירות חזון וכלה הן נעקרינן אלא אם לא כן עדיין
היו צריכין לעמוד ולברך ברכה שללחיה: קשיא לרב חסדא. דאילו לרב חסדא אפילו לא חזרו למקומן הראשון צריך לברך תחלה:

ואחד שינוי מקום א"ל לברך מיתבי¹⁶ שינוי
מקום צריך לברך שינוי מן אין צריך לברך
תיובתא דרבי יוחנן תיובתא יתיב רב אידי
בר אבין קמיה דרב חסדא ויתיב רב חסדא
וקאמר משמיה דרב הונא: הא דאמרת שינוי
מקום צריך לברך לא שנו אלא מבית לבית
אבל במקום למקום¹⁵ לא א"ל רב אידי בר
אבין הכי תנינא ל' במתניתא דבי בר הונא
ואמרי ליה במתניתא דבי בר הונא כוונתך
ואלא רב הונא מ' מתניתא קמ"ל רב הונא
מתניתא לא שמיע ליה ותו יתיב רב חסדא
וקאמר משמיה דנפשיה הא דאמרת שינוי
מקום צריך לברך לא אמרן אלא בדברים
שאין טעוין ברכה לאחריהן במקומן אבל
דברים הטעוין ברכה לאחריהן במקומן אין
צריך לברך מאי טעמא לקביעה קמא הדר
רב ששת אמר אחד זה ואחד זה צריך
לברך מיתבי¹⁶: ב'ני חבורה שהיו מסובין
לשמות ועקרו רגליהן לצאת לקראת חזון
או לקראת כלה כשהן יוצאין אין טעוין
ברכה למפרע כשהן חוזרין אין טעוין
ברכה לכתחלה בד"א שהניחו שם זקן או
חולה אבל לא הניחו שם לא זקן ולא חולה
כשהן יוצאין טעוין ברכה למפרע כשהן
חוזרין טעוין ברכה לכתחלה מודקמתי
עקרו רגליהן מכלל דבדברים הטעוין
ברכה לאחריהן במקומן עסקין ומעמא
דהניחו שם זקן או חולה הוא דכשהן יוצאין
אין טעוין ברכה למפרע וכשהן חוזרין
אין טעוין ברכה לכתחלה אבל לא הניחו
שם זקן או חולה כשהן יוצאין טעוין ברכה
למפרע וכשהן חוזרין טעוין ברכה לכתחלה
קשיא לרב חסדא אמר רב נחמן בר יצחק
מאן

רשב"ם
ואחד שינוי מקום. לכל דבר הנאכל
אם אכל ממנו משמיה דרב חסדא וזוהי וזוהי
במקום אחד א"ל לברך שני זקן
שלא היה לו היסא הדעת נכונים:
שינוי מקום צריך לברך. כרז ושמואל
דאמר יד מן לא ילאו ותיובתא דרבי
יוחנן: ה"ג במתני' דבי בר הונא
כוונתך ותו יתיב רב חסדא וקאמר
משמיה דנפשיה. ולא גרסי' מתני' אחת
לאשמעינן ושינוש גמור היה שכן
הוא שינוש הגמור להשמיעו האמורא
דבר המפורש בצריכתא דיומנין שאין
הכל צריכין בצריכתא וגם האמורא
עצמו ויומנין דלא ידע לה להיהא
צריכתא עד דמייתי ליה קשיעתא מיני'
ולפי שראו דלמיצ רב חסדא וקאמר
משמיה דנפשיה וטעו לומר מכלל

שחזר בו ממה שאמר למעלה משמיה דרב הונא והגיוה צספרים
קושא זו ואינה אלא שני דברים אמר רב חסדא צהיהא צריכתא
חל משמיה דרב הונא וחל משמיה דנפשיה: בדברים שאין
טעוין ברכה לאחריהן במקומן. כגון מים או פירות שאין טעוין
ברכה חסונה צפוי עמלם אלא צרכו נפשות רצח הלכך א"ל
לברך במקומן אחריהן דודאי כיון דעמד והלק במקום אחד עמידתו
זו היא גמר סעודתו והק' סעודה אחריה היא וצריך לברך בתחלה:
אבל דברים הטעוין ברכה לאחריהן במקומן. כלומר ברכה חסונה
צפוי עמלם (והלכך) צריכין במקומן כגון שצעת המניין דלית בזה
ברכה אחת מעין שלש¹² הואיל ולא צריך אחריהן והלק במקום אחד
לסעוד על דעת קביעתה הראשונה הלק לברך ברכה אחת על
שמהי ולפניהן נמי א"ל לחזור ולברך. מהכא שמעין דהא דמתן
(בכרת דף נא:): מי שאלו ושכח ולא צריך ב"ש אומרים כו' ושמעין
מינה דלכתחלה צריך לברך במקומו שצעת המניין מיירי דאיכא
עין ברכת המזון ברכה אריכתא ותשיבתא מעין שלש: לקביעה
קמא הדר. כלומר על דעת סעודה הראשונה הוא אזיל עכשיו
לסיים סעודתו. וא"ת אמאי אומצינא לרבי יוחנן מהך צריכתא
מיוצאת הא איכא לתרוצי צריכתא כרז חסדא צספין טעוין ברכה
לאחריהן במקומן ומילמיה דרבי יוחנן שטעוין והלכך אין צריך

לברך ליכא לתרוצי הכי דרבי יוחנן סתמא קאמר שני מקום אינו

(א) בכרת נג' (ב) [אם]
השנה מ' כסותו [א:]
(ג) [אם דף יט: וז"ל]
(ד) חוספתא בכרת פ"ד.

הנהגות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בדברים
וכו' לאחריהם במקומן
כגון מים: (ב) ד"ה אלא
וכו' לפסוק דל דעת
קביעה: (ג) ד"ה
מקמתי וכו' דעקירה
משמע וכו' ולברך תחלה
ברכה
שלאחריהם:
(ד) רש"י ד"ה כסותו
יזאלין אין טעוין ברכה
למפרע כ"ל וזוהי
לאחריהן נחמק:

ליקוטי רש"י

שינוי מקום. לא מכלל
והלק לברך אלא והיה לו
יו"ן. שינוי יין. שמה מן
בסעודה והיה לו יין
אחר טוב מן הראשון אין
צריך לברך טובה פרי הגפן
(בכרת נ:).

הנהגות וצינונים

(א) לא שנו אלא מבית
לבית אבל בפניה
לפניה לא כ"ל.
מהרש"א (גליון) וכו'
בכ"י וברור הראשונה.
ועיין ביאור הלכה סימן
קצ"ח שהאריך בחילוקי
ההיראחות: (ב) [ברשי'
שכאלפס ליתא] (גליון):
(ג) ע"י רש"י שכתב
דבאן ואילך הוא
הוספה מאיזה למדור
עפ"י פירושיו והר"ן
ואינו מהרש"ב, ומיישב
בזה ק"י מהרש"א:
(ד) נראה דל"ג "לשמות".
עין רש"י קב ע"א
בד"ה ד"ה ה"ג ועיין
בד"ה הורדן קב ע"א:
(ה) צ"ל דעקירה משמע
כך הגיה הב"ח ברש"י:
(ו) בכתי' נוסף וחזר
יכול:

בערבי שבתות ובערבי ימים טובים לעניין הפסקה, וקימלן³³ דכל היכא דפליגי שמואל ור' יוח' הלכה כר' יוח', הכא הלכה כשמואל³⁴ דהא תניא כוותיה, ורבה בר הונא גמי עבד עובדא בי ריש גלותא כוותיה³⁵.

אותם בני אדם שקידשו בבית הכנסת, אמ' רב ידי קידוש יצאו³⁶ ידי יין לא יצאו. פי' כשהולכין לבתייהם ורוצין לשתות צריך לברך בורא פרי הגפן, ולא יסמכו על הברכה שעשו על היין בבית הכנסת, דשינוי מקום צריך לברך. ושמואל אמ' [קא, א] אף ידי קידוש גמי לא יצאו. ורב למה לי לקדושי בביתא, לאפוקי בניו ובני ביתו, ושמואל למה לי קדושי בבי כנישתא, לאפוקי אורחין ידי חובתן דאכלי בבי כנישתא. ואע"ג דאמ' במגילה³⁷ בתי כנסיות אין אוכלין בהן ואין שותין בהן, הני מילי לאנשי מתא אבל האורחין מותרין הן, שכל עיקר עשייתן על דעת שיחנו שם האורחין העוברין ממקום למקום, וכן גמי חזן הכנסת כדאמ' ³⁸ בבית הכנסת שיש בו בית דירה לחזנין אע"פ שכל בני העיר אסורין הן מותרין, שעל דעת כן עשו מתחילה, והכי אמרי' בפרק בני העיר³⁹ אין נאותין בהן אמ' רב חסדא⁴⁰ חכמי ותלמידיהם מותרין, אמ' ר' יהושע בן לוי מאי בי רבנן ביתא דרבנן, אלמא בתר עיקר עשייתן מתחילה אזלינן. ואזדא שמואל לטעמ', דאמ' שמואל אין קידוש אלא במקום סעודה. פירש הטעם הלכות גדולות⁴¹ דכת' ⁴² וקראת לשבת עונג, במקום שקראת לשבת שם תהא עונג. סבור מינה הני מילי מבית לבית, אבל ממקום למקום לא. פי' דווקא אם קידש בבית זה והלך לוכל בבית אחר אז מצריך שמואל קידוש, אבל ממקום למקום דהיינו בית לעלייה לא, ^{אוצר החכמה} להו רב חנן⁴³ בר תחליפא זמנין סגי אין הוה קאימנא קמיה דשמואל והיה נחית מביתא⁴⁴ לארעא ומקדש. פי' קידש

כר' יוסי, שמתיר לגמור סעודתו קודם שיקדש, שאסור לוכל בלא קידוש משעה שקדש היום, אלא פורס מפה כדי שיהא להם סימן שאסור' עוד לוכל בלא קידוש כיון שקדש היום, ומקדש וגומר סעודתו ואין צריך להפסיק בברכת המזון. וכתב רבינו יצחק זצ"ל פורס מפה ומקדש ואחר כך שרי המוציא וגמר לסעודתיה ומברך ברכת המזון. וכך כתב גם בעל הלכות גדולות²⁸, אלא פורס מפה ומקדש, ואע"ג דלא בריך ברכת המזון ולבתר דמקדש שרי המוציא וגמר סעודתיה ומברך ברכת המזון. ואינו נראה ליו²⁹, דכיון דלא מצריך שמואל להפסיק ולברך ברכת המזון אלא מקדש וגומר סעודתו, אמאי שרי המוציא, בלא המוציא גומר סעודתו, שלא הצריכו לברך ברכת המוציא אלא היכא דברין ברכת המזון על מה שאכל, כדתניא לקמן³⁰ כשהן יוצאין טעונין ברכה למפרע וכשהן חוזרין טעונין ברכה לכתחילה, אבל הכא שאינו צריך לברך ברכת המזון למפרע אינו צריך לברך המוציא לכתחילה. [ק, ב] תניא גמי הכי, ושון שאין מביאין את השולחן אלא אם כן קידש ואם הביא פורס מפה ומקדש. פי' ואע"ג דקאמ' ר' יוסי אוכל והולך עד שתחשך, ואע"ג דאמרי' גמי אין מפסיקין, הני מילי היכא דאתחיל מקמי דקדיש יומא, אבל לאחר שקדש היום אין מביאין שולחן לוכל אלא אם כן קידש תחילה, שאסור לוכל בלא קידוש. ואם הביא שולחן מקודם לכן וקדש עליו היום מה יעשה, פורס מפה ומקדש. ואין הסיפא עונה על ושון³¹, אלא דברי התנא הם, שאמ' אם הביא שולחן מקודם לכן וקדש עליו היום פורס מפה ומקדש, דסבירא ליה כשמואל, וזו הברייתא ראה שמואל ואמ' אין הל' לא כר' יהודה ולא כר' יוסי.

רבה³² בר הונא איקלע לבי ריש גלותא פריס מפה וקדיש. ואע"ג דפסק ר' יוח' הלכה כר' יוסי

פי' משום דמצות הרבים היא שאוכלין שם מקופה של צדקה מבני העיר, וכע"ז כ' גם מהר"ם חלאווה. ועי' מאירי מה שהק' על פי' התוס', וראה גם בתוספותיו מהדו"ב דלא נ"ל מש"כ התוס' דאף בשל בבל אין אוכלין בהן, ע"ש. והראב"י ס"י תקח כ' כגון חכמים ותלמידים א"ג בתי כנסיות של בבל שעל תנאי הן עשויין. ³⁸ ערובין נה, ב. ³⁹ מגילה כח, ב. ⁴⁰ לפנינו שם: אמר רבא. ⁴¹ הלכות קידוש והבדלה (ד"ו דף יג ע"ב) ועיין רשב"ם ותוספות ודקדוקי סופרים. ⁴² ישעיה נח, יג. ⁴³ לפנינו: ענן. ⁴⁴ לפנינו: מאיגרא, ונראה דכצ"ל.

²⁸ הלכות קידוש והבדלה (דפ' וורשא, דף יג, א). ²⁹ וכ"כ הר"ה, וראה ראב"ד מלחמת ור"ן ושלח"ג ועו"ר, וריא"ן מביא שיטת רבינו בזה ופסק כר"ף, וכן מובא בשב"ל סי' סז. ³⁰ קב, א. ³¹ ראה רשב"ם, ומש"כ רבינו בתוס' מהדו"ב ומהדו"ג. ³² לפנינו הסדר: רבה ב"ר הונא כו' תנ"ה ושון כו', אבל כ"ה הסדר גם ברש"י ור"ה, ועי' מרדכי ומה שכתב רבינו בתוס' מהדו"ג. ³³ ערובין מז, ב. ³⁴ וכ"כ בתוספותיו, וראה תוד"ה אלא. ³⁵ ראה ר"ה. ³⁶ כ"ה הסדר בר"ח ורשב"ם ותוס' ודק"ס. ³⁷ כח, א, וכן הק' התוס' וכי' דלאו דוקא בבי כנישתא, אלא בחזירים הסמוכין. והר"ן כ' עוד

באיגרא ואיעקרא ליה שרגא וירד לוכל בבית
וקידש פעם אחרת. ואף רב הונא סבר אין קידוש
 אלא במקום סעודה, דרב הונא קדיש ובעא למיטעם
 מידי⁴⁵ ואתעקרא ליה שרגא ועיילו ליה מ(י)ניה
 לבי גנא דרבה בריה דהו(א)[ה] שרגא וקדיש
 וטעם מידי. ואף רבה סבר אין קידוש אלא במקום
 סעודה, דאמ' אביי כי הוינן בי מר כי הוה מקדש
 הוה אמ' לן טעימו מידי, דיל' אדעיילתו לבתיכו⁴⁶
 אתעקרא לכו שרגא ולא מקדש לכו, ובקידושא
 דהכא לא נפקיתו שאין קידוש אלא במקום סעודה.
 וכן הלכ' ⁴⁷ שאין קידוש אלא במקום סעודה. ור'
 יוחנן אמ' אף ידי יין נמי יצאו. פי' לעיל קאי
 אאותן בני אדם שקידשו בבית הכנסת, דאמרי
 רב ושמואל דידי יין לא יצאו, ולא פליגי אלא
 בקידוש דסבירא להו שינוי מקום צריך לברך
 בורא פרי הגפן, ור' יוחנן פליג עליהו ואמ' שאף
 ידי יין יצאו, ואין צריך לברך בביתיהן לא קידוש
 ולא פרי הגפן, אלא הם סומכין על ברכת היין
 שבכנסת ושותין בביתם בלא ברכה, דשינוי מקום
 אין צריך לברך בורא פרי הגפן, ואזדא ר' יוח'
 לטעמ', דאמ' רב חנא בר אמ' ⁴⁸ אמ' ר' פדת אמ'
 ר' יוח' אחד שינוי יין [קא, ב] ואחד שינוי מקום
 אין צריך לברך בורא פרי הגפן, מיתיבי, שינוי
 יין אינו צריך לברך, שינוי מקום צריך לברך,
 תיובתא דר' יוח' תיובתא, וכיון דאיתותב ר'
 יוח' היל' כרב ושמואל, דשינוי מקום צריך
 לברך⁴⁹.

ייתב רב אידי בר אבין קמיה דרב חסד',
 ויתב רב חסדא וקאמ' משמ' דרב הונא, האי
 דאמרת שינוי מקום צריך לברך הני מילי מבית
 לבית, אבל מפניה לפניה לא⁵⁰, פי' אם התחיל
 לשתות בזוית זו שלבית והלך לשתות בזוית אחרת
 באותו בית, אין זה שינוי מקום. אמ' ליה רב
 אידי בר אבין הכי תנינא לה במתנית' דבי רב
 הינק כוותך, הדר יתיב וקאמ' רב חסדא האי
 דאמרת שינוי מקום צריך לברך, לא אמרן אלא
 בדברים שאינן טעונים ברכה לאחריהן במקומן,
 אבל דברים שטעונים ברכה לאחריהן במקומן אין

אחרת

צריך לברך, מאי טע' לקבעיה הדר. פי' דברים
 שאין טעונים ברכה לאחריהן במקומן הן ייני
 ופירות, ודברי' הטעונים ברכה לאחריהן במקומן
 הם ה' מיני תבואה שצריך לברך ברכת המזון
 במקום שאכל כדאמ' בברכות⁵¹, הילכך אם התחיל
 לוכל פת במקום זה והלך לוכל במקום אחר אין
 צריך לעשות המוציא דלקבעיה הדר, שחייב לברך
 ברכת המזון במקומו הראשון, והילכך לא חשיב
 שינוי מקום. ורב ששת אמ' אחד זה ואחד זה צריך
 לברך. פי' בין דברים שאין טעונים ברכה לאחריהן
 במקומן כגון יין ופירות, ובין דברים שטעונים
 ברכה לאחריהן במקומן, אם שינה מקום צריך
 לברך. נמצאו עכשיו ג' חלוקות בדבר, דר' יוח'
 סבר אפי' יין אין צריך לברך וכל שכן פת, ורב
 חסדא סבר יין צריך לברך כדסבירא רב ושמואל
 אבל פת לא, ורב ששת סבר אפי' פת צריך לברך.
 מיתיבי, בני חבורה שהיו מסובין ועקרו רגליהן
 לצאת לקראת חתן ולקראת⁵² כלה כשהן יוצאין
 אין טעונים ברכה למפרע וכשהן חוזרין אין
 טעונים ברכה לכתחילה, בד"א שהניחו שם זקן או
 חולה אבל לא הניחו שם זקן או⁵³ חולה כשהן
 יוצאין טעונים ברכה למפרע, וכשהן חוזרין טעונים
 ברכה לכתחילה, והא דקתני עקרו מכלל דבדברי'
 שטעונים ברכה לאחריהן במקומן עסיק'. פי' דהוה
 ליה למיתני ויצאו, אמאי תני עקרו, אלא לומ'
 לך שעקרו ממקום קביעתן, אלמא בדברים
 שצריכין ברכה לאחריהן במקומן עסיק'. וטע'
 שהניחו שם זקן או חולה, אבל לא הניחו שם זקן
 או חולה כשהן יוצאין טעונים ברכה למפרע וכשהן
 חוזרין טעונים ברכה לכתחילה, אלמא שינוי מקום
 צריך לברך אפילו בדברים שצריכין ברכה
 לאחריהן במקומ'. דהיינו פת שלה' מיני תבואה
 כדרב ששת, וקשיא לרב חסדא, ומהכא משמע
 דכיון שצריכין ברכה לכתחילה משום עקירת
 רגליהן צריכין נמי ברכה למפרע, ולא מצינו למימ'
 יברכו לכתחילה ויאכלו עד שיגמרו סעודתן ואחרי
 כן יברכו ברכת המזון ויפטרו ב' האכילות שעשו,
 אלא כל היכא דמיחייב ברכה לפניו מיחייב לברך

רבינו בתוס' מהר"ב. 51 כפי' הרי"ף, ורש"י פי' כגון
 מים ופירות, ודברים הטעונים ברכה לאחריהן במקומן
 כגון שבעת המינים, ורבינו חולק ע"ז, ראה משי"כ בתוספו'
 לדחות פרש"י, וראה תוד"ה אלא ומאירי, ומביאו הרי"א
 וכ' דכרש"י נ"ל. 52 נא, ב. 53 כגירסת דק"ס.
 54 כג' כי"א בדק"ס.

45 כגירסת דקדוקי סופרים. 46 כגירסת דקדוקי סופרים,
 ולפנינו: אדאוליתו לאושפיזא. 47 כן כתבו רבינו
 חננאל והרי"ף והראב"ה סימן תקט 135, וכן פסקו
 הגאונים, ראה אוצה"ג תה"ת. 48 כג' דק"ס, ולפנינו:
 חנין בר אביי. 49 וכ"כ בה"ג ד"ו 25 ב' ור"ה ורי"ף.
 50 כג' ר"ה ורי"ף ורא"ש, ועי' מהרש"א, וראה גם משי"כ

(12 II)

לפי שמצורת ז' על ז' אינם אלא מ"ט. ויש לזה מופת. ולפ"ז אם הראשון טעה במדת האלכסון ע"ד השבון רבותיו ז"ל יהיה אמת כדברי הרשב"א ז"ל. אבל אין לנו לקחת החשבון ההוא אחר שאינו אמת אלא בשיעורים שהזכירו הם אבל בטעות טעה זה הראשון היאך נחזיק זה השני בטעות והוא מכיון על האמת ואם הראשון לא טעה כך היה שיעור התחום כמו שזה אומר וזה דבר ברור. ולפי החשבון האמתי יהיה חמש מאות ופ"ה ועוד וזהו שכתב הר"א ז"ל בהשגות אע"פ שלא דקדק לפי שמצורת אלה וארבע מאות וט"ו הוא ז' שצונות ועוד ומצונות אלהים שהוא אלכסון הוא כפלו שהוא ד' מצונות. ולא נעלם זה מעיני רבנו אבל רצה להחמיר בזה וכן ה' ונ"ל שצונות הספרים הוא וראוי להיות כחמש מאות ופ"ה אמות.

ד עיקר הקידוש בלילה ב' ומבדיל והולך עד סוף יום הרביעי. קשה דנגמרא משמע דעד יום הרביעי ולא עד ככלל ומלאמי ספר מוגה שכתב בו עד סוף יום ג' והיא הגירסא הנכונה:

היה

ימ אפילו עבד אפילו שפחה נאמנין לומר עד כאן תחום השבת. ונאמן הגדול לומר זכור אני שעד כאן היינו באים בשבת כשהייתי קטן. וסומכין על עדותו בדבר זה. שלא אמרו חכמים בדבר להחמיר אלא להקל מפני ששיעור אלהים אמה מדבריהם:

פרק תשעה ועשרים

א מצות עשה מן התורה לקדש [וא] את יום השבת בדברים שנאמר זכור את יום השבת לקדשו. כלומר זכרהו זכירת שבת וקידוש. וצריך לזכרהו בכניסתו

ובציאתו. בכניסתו בקידוש היום וביציאתו בהבדלה: **ב** וזהו נוסח קידוש היום. ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו ורצה בנו ושבת קדשו באהבה ורצון הנחילנו זכרון למעשה בראשית תחלה למקראי קדש זכר ליציאת מצרים כי בנו בחרת ואותנו קדשת מכל העמים ושבת קדשך באהבה וברצון הנחלתנו ברוך אתה ה' מקדש השבת: **ג** וזה נוסח ההבדלה. [ב] ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם המבדיל בין קדש לחול ובין אור לחשך בין ישראל לעמים ובין יום השביעי לששת ימי המעשה. ברוך אתה ה' המבדיל בין קדש לחול: **ד** עיקר הקידוש בלילה. אם לא קידש בלילה בין בשוגג בין במזיד מקדש והולך כל היום כולו. ואם לא הבדיל בלילה מבדיל למחר ומבדיל והולך עד סוף יום [ג] שלישי. אבל אינו מברך על האור אלא בליל מוצאי [ד] שבת בלבד: **ה** אסור לאדם לאכול או [ו] לשחות יין משקדש היום עד שיקדש. וכן משיצא היום אסור לו להתחיל לאכול ולשחות ולעשות מלאכה או למעום כלום עד שיבדיל. ולשחות ימים מותר. שכח או עבר ואכל ושתה קודם שיקדש או קודם [ו] שיבדיל הרי זה מקדש ומבדיל אחר שאכל: **ו** מדברי הסופרים [ז] לקדש על היין ולהבדיל על היין. ואף

א טור סימן רע"א סמ"ג עשין כ"ט: ב טור סי' רנ"ט סמ"ג שס: ד עי' בטור סי' רע"א: ה טור וסמ"ג שס:

שאף הנשים חייבות ע"כ ונסח הקידוש ידוע הוא. ונסח ההבדלה נחלקו בו שם פ' ערבי פסחים (דף ק"ג: ד). והעלו בגמרא כדברי רבינו. וזה מוסכם:

ד עיקר הקידוש בלילה וכו'. שם (דף ק"ו.) עיקר קדושא בלילה הוא ואמרו שם (דף ק"ה.) מי שלא קדש בע"ש מקדש והולך כל היום כולו. ויש מי שכתב שפרשת ויכלו שנהגו לומר כמו שכתבאר אינה אלא במקדש בליל שבת כדנינו: ואם לא הבדיל בלילה וכו'. שם (דף ק"ו.) אמרו בני ר' חייא מי שלא הבדיל בע"ש מבדיל והולך כל השבת כולה עד כמה ח"ר זירא עד רביעי בשבת ונחלקו בדין זה הגאונים ז"ל שיש מהן גורסין בסוף השמועה (דף ק"ז.) כלישנא בתרא מבדיל והולך כל היום כולו וכ"נ מן ההלכות ורבו קצרות הגאונים ז"ל בזה. ודברי רבינו מחזיקין אע"פ שדעת האחרונים כדעת ההלכות. ומשעה באב שחל להיות באחד בשבת העלה הרמב"ן ז"ל שאין כאן הבדלה על הכוס אלא בתפלה בלבד ואינו צריך להבדיל בליל מוצאי משעה באב: אבל אינו מברך וכו'. שם (דף ק"ו.) מפורש. ח"ר יעקב אבל לא על האור:

ה אסור לאדם לאכול או לשחות יין משקדש היום וכו'. כך היא הנסחא בקלף הספרים ויראה מזה שלשמות מים מותר קודם קידוש כמו קודם הבדלה. ויש שכתב בזה או לשחות קטס. ואף לזה הנסחא אפשר שדעת רבינו ממ"ש בסיום הבדלה ולשמות מים מותר שאף קודם קידוש מותר. ונאמן (דף ק"ה.) גבי הבדלה מפורש רבנן דבי רב אשי לא קפדי אמאי ויש לדמות קידוש להבדלה כדברי רבינו והרשב"א ז"ל השני שקודם קידוש אפי' לשמות מים אסור והביא ראיה מן הירושלמי וכן נהגו: וכן משיצא היום וכו'. אכילה ושמה מפורשין שם ועשיית מלאכה פ' שאל בשבת (דף ק"ג:) אסור לאדם לעשות חפצו קודם שיבדיל והימר שחית המים הזכרתינו בסמוך: שבח או עבר וכו'. בערבי פסחים (דף ק"ז.) טעם מקדש טעם מבדיל:

ו מדברי סופרים וכו'. הקידוש פשוט שאינו מן התורה על היין וימצאנו לפנינו שאם מתאווה לפת יותר מן היין מקדש על הפת. וההבדלה מצוה צרכות (דף ל"ג) פרק אין עומדין

מגדל עוז

דקדוקי המשנה ויין שעולה האלכסון יותר ממתי חומשי על ריבוע האמה ורבותיו ז"ל לא הקפידו בזה לפי שהוא דבר מועט ביותר ואין כל אדם יכול לעמוד עליו אך ר"מ ז"ל מחאר שנתחכם בחכמת המשניות עמד ויזקק כל אופן המשנה ויחזקו להשבין שמונה אמות אלו הנה זאת תקרובה כן היא: **ימ אפילו עבר ושפחה** עד סוף הפרק. פ' כילד מעבדין (דף נ"ח):

פרק כ"ב א מצות עשה וכו' עד שבת וקידוש. פרק ערבי פסחים (דף ק"ו.) מפורש להדיא: וצריך לזכור עד ההבדלה. פרק ערבי פסחים וצרכות וצמלתא אמרו זכור את יום השבת לקדשו בצרכה. עוד מלאמי לו ראיה ריש מסכת זיר דמתמה צמלתא להדיא חילמא קדושא ואצלתא והרי מושבע ועומד מהר סיני הוא וכ"כ הר"מ ז"ל מקולי אלא שפירשו כר"ת ז"ל ועוד כתב סמך להוכיח על הבדלה שהוא מן התורה כמו הקידוש כמו שכתבתי לפנינו בסמוך. ועוד ראיתי אני כי אמרו ז"ל צירוש זכור ושמור ציצור אחד נאמרו לשון זכור הוא מצות עשה וזכרה בכניסתו שמקדשין אותו בצרכים ברמז ז"ל שבת כלה ולשון שמור שייך ציצורא שם אלא יורה בקדושת קדש מנהג חול עד שיבדילו ויקבעו ויושיבו על כנו ובפ"ק דשבעות ובפרק מי שמתו זכור ושמור כל שישנו צרכיה ישנו בשמירה והי נשי הואיל ואיתנהו בשמירה איתנהו צרכיה ע"כ. הנה עשו שמור לאו דק"ל כל השמר פן ואל אינו אלא לא תעשה עוד רמז ז"ל במדרש זכרה ציוס ושמירה בלילה ובפסטה זה שמוסיפין מחול על הקדש וסודו ידוע למקובלים בסמית התורה ולהם ארמום גם אני ואומר זכרה בקידוש ושמירה בהבדלה בללו הצא מכלל עשה ואף על פי ששניהם מן התורה הקידוש עיקר

והבדלה טפילה לו כחשומין דראשון. ומה נכבד רמזם בגלותם הם בשמעתין דיקנה ז"ל קדושא ואצלתא חדא מילתא היא וכן ביארו דקידוש כניסתו דומה למלך שנתם למדינה כו' כלשונם פרק כל חבתי הקדש שבת כלה שבת מלכה והבדלה צמולא שבת דומה לאפרוכס שיואל כו' והמשכיל ידום. ופשוטו נראה כן פרק ערבי פסחים בשמעתא דזכרהו על היין בכניסתו בשמעתא אסיקנא דכבוד יום עדיף מכבוד לילה מדע דהא מאן דלית ליה אלא כוס אחד אמרין דלישכחיה עד למחר אי לא משום טעמא דחגיגה מלוא שבעה וכן פסק ר"י בר"י ו' מיהא"ש ז"ל, ועוד דסמך חלומא צני למימר אליבא דרב הוגה טעם לא יקדש טעם יבדיל וכן מצעי ליה למימר דמבדיל אשכחא ולא מקדש אלא אחמרא ואע"ג דלא קיימין לפוס הלכתא ריהטא דשמעתא הכי אולא ובהדיא אמרין התם מפסיקין לקידוש ואין מפסיקין להבדלה והכי נמי אסיקנא הא דאמר רב עמרם אמר רב שבת קובעת לקדוש ואינה קובעת להבדלה למדנו כי הקידוש עיקר והבדלה טפילה לו כל שומר שבת מחללו ואף כי שמיים מן התורה צרכיה ובשמירה הדברים אמורים אך הכוס מדברי סופרים כמו שכתבנו והאנן גדולה ע"פ הבאר. והנה יעמי מלאמי לר"מ ז"ל פ"ז הלכות נזירות הדין מפורש מצוה בשמעתא קמייתא דמסכת זיר:

ד ה עיקר הקידוש ב' עד ומבדיל אחר שאכל. פרק ערבי פסחים: **ז** מדברי סופרים לקדש על היין ולהבדיל על היין. פרק ערבי פסחים ובכמה מקומות. ובהדיא ח"ר חייא ז"ל אלא ח"ר יוחנן אשני כנסת הגדולה חיקין להם לישראל קדושין והבדלות כלומר נוסח הנצרכות וקביעות מקום זכרתן בין בתפלה בין בצרכה המזון וגמר דבריו בתפלה קצעה בתפלה העשירו קצעה על הכוס וכ"כ ר"מ ז"ל מקולי וכן כתב הרמב"ן ז"ל צירוש התורה בפרשת יתרו בפסוק וזכור:

ואע"פ

הגהות מיימוניות

א [א] ב' מי שמתו ופרק ג' דשבועות נשים חייבות בקידוש דבר תורה כל שישנו בשמירה ישנו בזכירה ע"כ: **ג** [ב] אבל כשהבדיל בתפלה מותר במלאכה אע"פ שעדיין לא הבדיל על הכוס. וכן אם אמר רק המבדיל בין קדש לחול כך אמרין בפרק שואל במערבא אמרי המבדיל בין קדש לחול ועבדי צרכיהו אבל אכילה ושתיה צריך הבדלה על הכוס בדאמימר בת שוות וכו' ע"כ: **ד** [ג] בה"ג ובפירוש ר"ת גם בהבדלה כל היום כולו אבל בס"ה כתב כבעמוד וכן בראב"ה וכן באלפסי וכן סה"ת: **ד** [ד] רשב"א פירש הטעם הואיל ותחתיה ברייתו הוא כדאיתא פרק מקום שנהגו: **ה** [ה] צ"ע דלא מצאנו היתר אפילו למים והא דרבנן דבי רב אשי לא קפדי אמאי משמע בספר דלא קאי אקודם קידוש אלא אקודם הבדלה ע"ש דמייית לה אדרב הוגא ותנא משמיה דר' יעקב דאמר הטועם קודם שיבדיל מיתתו באסכרא כו' ע"ש. וכן מהר"ם אומר שאסור למעום אפילו מים קודם קידוש וכן בשחרית קודם קדושא רבה ע"כ: **ו** [ו] ובתב ב"ג הא דאמר טעם מבדיל ה"מ באורחא אבל למחר אי לא טעים מידי מבדיל אבל אי טעים מידי ביום או בלילה אינו מבדיל ראב"ה. אבל באלפסי כתב דאפילו למחר מבדיל אף על גב דטעים בין ביממא בין בלילא ע"כ: **ז** [ז] וכן פ' ר"י בפרק ערבי פסחים ובפרק מי שמתו ובפ"ג דשבועות דקדוש מראורייתא אבל מה שהצרכו לאומרו על היין אינו אלא מדרבנן ע"ש, ע"כ:

בבית

והבדלה טפילה לו כחשומין דראשון. ומה נכבד רמזם בגלותם הם בשמעתין דיקנה ז"ל קדושא ואצלתא חדא מילתא היא וכן ביארו דקידוש כניסתו דומה למלך שנתם למדינה כו' כלשונם פרק כל חבתי הקדש שבת כלה שבת מלכה והבדלה צמולא שבת דומה לאפרוכס שיואל כו' והמשכיל ידום. ופשוטו נראה כן פרק ערבי פסחים בשמעתא דזכרהו על היין בכניסתו בשמעתא אסיקנא דכבוד יום עדיף מכבוד לילה מדע דהא מאן דלית ליה אלא כוס אחד אמרין דלישכחיה עד למחר אי לא משום טעמא דחגיגה מלוא שבעה וכן פסק ר"י בר"י ו' מיהא"ש ז"ל, ועוד דסמך חלומא צני למימר אליבא דרב הוגה טעם לא יקדש טעם יבדיל וכן מצעי ליה למימר דמבדיל אשכחא ולא מקדש אלא אחמרא ואע"ג דלא קיימין לפוס הלכתא ריהטא דשמעתא הכי אולא ובהדיא אמרין התם מפסיקין לקידוש ואין מפסיקין להבדלה והכי נמי אסיקנא הא דאמר רב עמרם אמר רב שבת קובעת לקדוש ואינה קובעת להבדלה למדנו כי הקידוש עיקר והבדלה טפילה לו כל שומר שבת מחללו ואף כי שמיים מן התורה צרכיה ובשמירה הדברים אמורים אך הכוס מדברי סופרים כמו שכתבנו והאנן גדולה ע"פ הבאר. והנה יעמי מלאמי לר"מ ז"ל פ"ז הלכות נזירות הדין מפורש מצוה בשמעתא קמייתא דמסכת זיר:

ד ה עיקר הקידוש ב' עד ומבדיל אחר שאכל. פרק ערבי פסחים: **ז** מדברי סופרים לקדש על היין ולהבדיל על היין. פרק ערבי פסחים ובכמה מקומות. ובהדיא ח"ר חייא ז"ל אלא ח"ר יוחנן אשני כנסת הגדולה חיקין להם לישראל קדושין והבדלות כלומר נוסח הנצרכות וקביעות מקום זכרתן בין בתפלה בין בצרכה המזון וגמר דבריו בתפלה קצעה בתפלה העשירו קצעה על הכוס וכ"כ ר"מ ז"ל מקולי וכן כתב הרמב"ן ז"ל צירוש התורה בפרשת יתרו בפסוק וזכור:

(א) [לעיל קה.ג] (ב) [לקמן קה.ג] (ג) גיטין דף ע"ה.
(ד) דף קכ"ב (ה) דף קכ"ג.
(ו) ברכות לה. (ז) [לעיל קה.ג]. (ח) ערכין יא.
וברכות לה. (ט) [סימן נד, י] לעיל קה.ג (כ) פ"ו
ה"א (מד.). (ל) [וע"ע מוספות גרכות דף מז.
ד"ה ארן].

(א) רש"ם ד"ה ה"ג
ח"ר וכו' דמי קדיש
תחלת יומא: (ב) ד"ה
אין לי אלא ציוס וכו'
ציללה היא דכניסחתו היא
קדושתו: (ג) ד"ה ואגיד
וכו' אומר להם קידוש
גדול:

(א) זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת
לְקַדְּשׁוֹ: [שְׁמוֹת ב, ח]
(ב) הַחֹכֶם עֵינָיו בְּרָאשׁוֹ
וְהַבְּסִיל בַּחֲשֵׁךְ הוֹלֵךְ
וְיִדְעָתִי גַם אֲנִי שִׁמְקָרָה
אַחֵד יִקְרָה אֶת כָּלֵם:
[קֹדֶשׁ ב, יד]

מבדיל והולך וכו' עד
רביעי בשבת. והכי
קרי' וכו' ואם לא
מזלזל והולך עד
רביעי [רשבים] קמן
ותא' בשבתא תרי
וחתא בתר שבתא.
קרי גזר שנת שמיני
אלל רביעי ומשי' שנה
נקלחין על שם שנת
ההוא. קרי שבתא.
האי שנת דקדמך יום
שנת ממך קדמך [גישין
עז].

[6] בכתי' הגי' ר' יעקב
בר אדיי קפיד **אכנא**
פמא בר שש' ברבי
דב **אורי** קפיד
אכנא פמא אורי
הסדר הנזכר (ד"ק):
[3] ברי'ף איתא: **אורי**
בט ועין חזקו חזקו
ע"א ד"ה אשכנ' דיימ'
ובכל מקום שהוא
הוא אורי ש' חולקס
עייש' (אפרקסא)
דעניא: [2] דיבור ה'
צ"ל לאחד דיבור הב'
(מזור דשב): **[7]** "קבול"
רס היינ' ליתא אשכנ' וכו':
[8] ד"ה גרס ס' בכתי'
מושפע ועמד ד' ר' א'
ע"ש בתוס' ק"ו ע"א
ד"ה מאי היא ביאור
הראיה: [1] בדפוס'
לכבב אחד (ועין)
מורש"א שהביא גוים'
זו חס' בירושלמ' וכו':
ובראשונים ס' בנכוחות,
אבל בתוס' ס' ד"ה אן
המסוכין הגירסא:
כלפנינו וכו' בראש'
(אן) ולפנינו הגיה ע"א
המהשיל' בדפוס':
[9] כתי' הגירסא בתנ"ך
וכן תני **שילא** מרי
אבל ע"א ע"ה אורי

ז'ה א מיי פכ"ט מהל'
 שבת הלכה טו טוש"ע
 א"ח ס' קפז סעיף ג:
 ז' ב מיי שם הלכה א סמג
 עשין כט [טור א"ח ס'
 רעא]:
 ז' ג מיי שם הלכה י סמג
 שם טור ש"ע א"ח ס'
 רפט סעיף א:
 ז'ה ד מיי שם הל' ד סמג
 שם טור ש"ע א"ח ס'
 רכט ק"ו:
 ז'ה ה מיי שם הל' ה סמג

לו לברך ער שיטעט.
ו'ש'ם סעמו פונם מברך.
ו'ש'ם טעם מברך.
מדתו ומשלשן כלן
בכורת המזון. ומדברין
כבוס את חזקתו. ודולדס.
וומר שוין דקדושת בכוס
אחר. ו'ש'ם מדקדקין
האורז. בלשנים. ב'ש
הא' דא' ב'ה' שבמים
ואח"כ מארז אמרי: ר'
יעקב בן אהרן קפיד
אכסא פנימיה. ר' אבא
מחברא פנימיה
לא הוה מברך. מו בר רב
אשא קפיד אפילו מחברא
פנימיה: ת"ך זכור את
יום השבת לקדשו
וזכרו על יום בנינו
אין לו חיל בלילה
מזן חיל זכור ומסמא
פיוס אמר: קדושת
זמן תנא דהוא קדושה
רבה: אמר בני רבי
מחייא מי שלא אברכי
בחמא שבת מברך
הולך כל השבת בעי כנה
עד רביעי שבת דאמר ר'
דא אשכח גיטין יום
ראשון רום שני יום
שלישי שני שבתא יום
רביעי רום חמישי ויום
שני קמי שבתא. אמר ר'
יעקב ר' שמואל בן שאר
ימי השבוע המבדיל
אני מברך על האור וכן
אני שילא: ואמר ר'

(הושע ד') מזכירה דודיק מין (שיר א')
 והא' זכירה היינו קידוש דייכולו לא
 מנינו על הכוס אלא בתפלה כדאמר
 בשבת (ד' קט): ולא ניתקן על הכוס
 אלא להוציא צניו וצני צימו ומה
 שרגילין לומר ויכולו אחר התפלה
 בקול רם היינו ^{ה'} משום ש"ט שחל להיות
 בשבת שמתפללין אחת בחרתנו ואין
 אומר ויכולו בתפלה ומקנו נמי לומר
 בכל שבתות שלא לחלק צין שבת
 לשבת ואברהם דקידוש על היין אסמכתא
 היא והא' דלומר צניו שמתו (בבבא ד' כ:)
 נשים חייבות בקידוש היום דבר תורה
 היינו דוקא קידוש היום אבל על היין
 לא הויה אלא מדרבנן כדמשמע ברש
 ניר (ד' ג:) דקאמר מין ושכר יזיר
 לאסור צין מזהו מין הרשות ופרין
 מאי יהיו קידושא והבדלה ^{ה'} מושבע
 ועומד מהר סיני הוא דאזכורין קרא
 למיסר אלא כי הא' דלומר רצא
 שבעה שאשתה וחזר ואמר הריני
 נזיר אזכורין קרא דנזירות חל עליו
 אף על פי שמושבע ועומד הוא ועוד
 מנינו למימר דקידוש על היין דבר
 תורה אבל הא' דלומר ^{ה'} המצדך לרין
 שיעטוס וזהו מדרבנן: ^{ה'} הנה גזין
 ושתה. וא"ת דנפרק שלשה שאלו
 (בבבא ד' מז.) אמרין אין המסוכין
 רשאיין לנטעוס עד שיעטוס ומצדן וי"ל
 דהיינו דוקא צנומיהא שצריך לאכול
 כדלמך' בפרק ראובה ^{ה'} ד"ז (ד"ה ד' טו:)
 לא יפרוס אדם פרוסה לאורכו אלא

ה' מנין הלך לא שייך למימר חסורי מיחחסר: ביום מאי מברך.
על הכוס: אמר רב יהודה בפה"ג. אחאי כסא דחמרס וצרכי
יור שאין אומרים שירה אלא על היין^ה והכי מפרש בשאילתות דרב
יהי קידושא רבא דאכולהו קידוש קאמרי ליה: ואגיד ביה. האריך
לומר ומו לא שאס לא כן היה אומר (א) לו [לקדש] קידוש גדול של
צ"י שנת הנהא מתחשב: "ענין גיטין. אם אמר לה הרי זה גיטך
ששבת: אב"ל לא ע"ה האור. אם לא צריך על הנר צורף מאורי האש
(דף נה.) אין מצרכין צו אלא צליל מו"ט"ש הואיל ותחלת צרייתו הוא:
נטל

ושמע מינה אומרים ב' קדושות ע"כ
ביום אחד. היכל דלית ליה אלף כוס
אחד כי הכא אע"ג דלמחר לעיל (דף
קכ:) אין אומרים ב' קדושות על כוס
אחד היכל דלית ליה שאלני כדמתרלין
לעיל^(א): ושמעת מינה ב"ש היא וא"יבא
דב"י יהודה. דלמחר לעיל^(ב) מאור ואח"כ
בשמים דלילו לז"ה ברשע בשמים
ואח"כ מאור. והא ליכא למימר ר"מ
ואליבא דז"ה כדלמחר לעיל^(ג) וז"ה
אומרים נר ובשמים מזון והעדלה
ועני רצא זו דברי ר"מ הוא דה"נ
פרכין בצרכות פרק אלו דברים
(דף נב) ומשמע לא ס"ד מדקמי
ומשלשן לאחר המזון מאן שמעת ליה
דלית ליה האי סברא דמזון ברשא
רבי יהודה כדלמחר לעיל רבי יהודה
אומר לא נתקלו ב"ש וז"ה על המזון
שבתחלה ועל העדלה שצדקו כו'
אלמא רבי יהודה היא ואליבא דז"ש
דלילו לר"מ מי תנא לא משלשן לאחר
המזון דלדריש מאור ברשא בן לעיל
בין לז"ה ולא תנא כדלמחר לעיל זו
דברי ר"מ: משום דביום ש"ל ברכה

והיינו על כן ברך ה' את יום השבת ויקדשהו, והוא נתינת טעם על מצות זכור.

ובזה מובן מה שפירשו [האי] זכור בפה. אף דאמרינן בריש פרק ב' דמגילה (דף יח.), זכרה בפה, יכול בלב, תלמוד לומר לא תשכח, הרי שכחת הלב אמור וכו'. אם כן מנא לן הכא זכור בפה, דילמא בלב. לפי מה שנתבאר מובן, [דילפינן לה] מן הטעם, שבריאת המנוחה היתה במאמר פיו יתברך כמו כל הבריות, וכן הוא המצוה עלינו לזכור בפה.

(ט) **ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך**. פירש"י יהיה בעיניך כאילו כל מלאכתך עשויה. ולפי פשוטו יש לפרש, [ש]הוא הבטחה, שלא יאמר אדם ששבת השבת תחסרהו ממלאכתו הראויה לו, כי נהפוך הוא, כי על ידי שבת יצליח במלאכתו, ותהיה הברכה בו לעשות כל מלאכתו.

ובעין זה פירשנו ש"כ מה שאמר דוד המלך ע"ה בתחלת תהלים ובתורתו יהגה יומם ולילה, ואחר זה אמר וכל אשר יעשה יצליח. והכוונה היא, שלא יהיה לו חסרון מלאכה מחמת התמדת תורתו יומם ולילה, כי כל אשר ראוי לעשות בביטול תורתו, כמו כן יצליח בלי מעשה בברכת ה' עליו. וכן הוא ביום השבת, יבטח שלא יפסיד בעבור השבתה.

וכן אמר התנא (אבות ב, א) והוי מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה, אף שאמר בתחלה הוי זהיר וכו' שאין אתה יודע מתן שכרן של מצוות, על כל פנים יהיה נכון לכו בטוח שלא יהיה הפסד מחמת המצוה, ובודאי יהיה שכרו כנגד הפסדו.

והיינו דאמר [ששת ימים תעבוד] ועשית כל מלאכתך, שיהיה נכון לכו בטוח שתהיה

זכירת שכח וקידוש. עיי"ש במקורות וציונים, ובמג"א ר"ס רע"א. ועיין לעיל הערה שיד. שכב בפ' דברים (ב, ז), ובר"פ בחקתי, ובפתיחת הפלאה (אות לה). ובספר המקנה (פב).

ויש להבין זה, על פי מה שכתבנו (לעיל יח, יב, ר"ה עיד) בפסוק ויבא אהרן וכל זקני ישראל וגו', (ו)[ש]ענין כוונת קדושת האכילה, כמו שאמרו חז"ל (ברכות נה.) ששלחנו של אדם מכפר עליו כמו הקרבת הקרבן, היינו שיתכוין להעלות הניצוצות שיש במאכל.

ומבואר בזה (ע' שעה"מ פ' בהר; ע"ח שער יא פ"ז) שכל העלאות הנצוצות של כל ימות החול, עיקר עליותם הוא ביום השבת שאין בו ברורים חדשים כמו בימות החול, אלא כל מה שנברר בימות החול הוא מתעלה ביום השבת. והוא מה שאמר הכתוב ששת ימים תעשה מלאכתך וביום השביעי שבת וגו', כמבואר בזה ובר"ה ש' הקדושה פ"ב. תקו"ח קו: ובר"ה ש' הקדושה פ"ב.

אבל יש כוונת קדושת אכילה למעלה מזה, שמקבל השפע מן השמים, כמו אכילת המן שהוא לחם מן השמים, והוא הלחם שמלאכים אוכלים. וזהו שאמרו בהליל שהיה בו מדה אחרת שכל מעשיו היו לשם שמים.

(ח"א) **זכור את יום השבת וגו'.** הוא מצות עשה לקדש השבת בפה (מבילחא; רמב"ם רפכ"ט משבת). שכ"א ונראה לפרש לפי פשוטו המשך הפסוק כי ששת ימים וגו'. מפני שכל הבריאה היתה במאמר השי"ת. [ו]כיון שאמרו חז"ל (רש"י בראשית ב, ב, ע"פ ב"ר י, ט) ויכל אלהים ביום השביעי, מה היה העולם חסר מנוחה באת שבת באת מנוחה. הרי שבריאת המנוחה היתה על פי השי"ת במאמר פיו. והוא מה שברכו וקידשו בפיו. על כן צוה אותנו כמו כן לקדש את השבת ולברכו בפיו.

והיינו דאמר כי ששת ימים [עשה ה'] וגו', דהיינו שעשה במאמרו. וכן וינח ביום השביעי, שהוא בריאת המנוחה, הוא על פי מאמרו.

שכ"א ז"ל המכילתא, לקדשו, לקדשו בברכה. מכאן אמרו מקדשין על היין בכניסתו. וז"ל הרמב"ם שם, מצות עשה מן התורה לקדש את יום השבת בדברים, שנאמר זכור את יום השבת לקדשו. כלומר זכרו

עין משפט
נר מצוה

רבינו חננאל

אסקה רב אשי' ב' מחיצות
ולחי' א' והוא מביי שאנו
מפולש שאין בו שיתוף
ולא עירוב הלא הוציא
כתבי הקדש אבל אוכלין
ומשקין אין צמצילין אלא
לחצר המעורבת הדלית'
כת"ק. והא דאמר רבה
ב' מחיצות ולחי' אחד
זהו מפולש ב' מחיצות
וב' לחים זהו שאנו
מפולש ואליבא דר'
היהוה רבמי מישל לו
ב' כמים ב' צירי הר"ד
עושה לחי מכאן ולחי'
מכאן או קודה מיכן
מקוה מיכן ונראה שנתן
באמצע. והכי פ"י דתנן

פסיק לה לרה"ר לרחבה
[כחנניה] וקאי במבוי ש
אביי א"כ למר גמי כיון
טפי. ופרקי אמר רבה מ
כלי אחר ויקלוט כלי אר

四

תנינא נשברה לִּי חבית ברא
א פריך ממחנימין דריש חצית
ממנה מוזן שלש סעודות וא
לא יספוג ומירך דההיא איכא
שמה יעביר כלי ד' אמות
אבל צהך צריחא קחני
ראש גבו ור"י מירך דהתם
נשפך^ט היין לארך דחיישין
עווג אומר^י ה"ר שמואל בשם
וקא נשברה לו חצית אבל
ועושה טיף טיף מותר
בלים לקלוט ולצרך דאינו
קך להציא כלים דרך רה"ר
כמו כשנשברה:

וּמֹרֵם רִי"ז דּוּ אָף וּו קַמְיָא לֹא
קְלוּטִי דְמִינְכֵר שְׁמַעֲלִי דְאֶסְקוֹר
יֵלִי לְנֶרְף דְּלֹא מִינְכֵר כּוּלִי
אֵל מַעֲלִי אֶסְקוֹר: **הַצִּיָּל** פֶּת
וּ יֵצִיץ פֶּת הַדְּרָאָה. לוֹמֵר
שֶׁל פֶּסַח מִנּוּחַ
יֵשׁ לוֹ דִּי לְנֹרֶךְ יִיט
אֲחֵרִינָן פֶּת שֶׁל הַדְּרָאָה
יַעֲשֶׂה שֶׁל הַדְּרָאָה
אֲחֵרִי כֵן יַעֲשֶׂה הַנְּקִיָּה:

פירש צקונטרס למואל
ו"ח פשיטא דחול גמור הוא
משבח למואל שבת ו"ל
לחול צמואל ויה"כ כדפי'
(דף קד:) ועוד לפי שהעני
חר אז נמי ליום הכפורים
קאמר ולהאכיל המיטות:
א דבי רבי ישמעאל ב"ר
מלאכת עבודה לא
ווא"ת ואמאי מייתי קרא
ולאכח עבודה דכתיב גבי
אפי' שבת דכתיב לא תעשה
סכסח ולא כתיב עבודה שרי
לרדות מן התורה כדמשמע
שבת מייתי לה ופירש רבינו
גורם כל מלאכה לא תעשו^א
מפרש דלעולם מכל מלאכה
ימעיט חקיעה ורדייה ושבת
י"ט דאין צין י"ט לשבת
ול נפש בלעד^ב כדכתיב אך
וכל לכל נפש (שמות יב):
ב חבמה ואינה מלאכה.
וכיון דמדלורייחא שריא
והרצנן אסירא כדאמר בראש
(דף ג:) אין מעבדין את
מלחוקי הא נשים מעבדין
לן למישרי משום ג' סעודות:
צמחה

מזון שלש סעודות וא
ה במודה אלא במסין
אכה יצא תקיעת שופר
לשנוי משנינן א"ר
והיה כיום הששי
חייב אדם לבצוע עס
ינא ליה לרב כהנא דנ

בצע אכולה שירותי
לא עבד והאידנא הוא
א שרו עילויה אמרי
כו': "ת"ר כמה מע
מקרא אחד דרשו
דקא סבר הני תלתא

בתיים עושה לחי מיכן ולחי מיכן
יצור' בלבד כנגד זו וב' פתחים יש
לול לתוכן אוכלין ומשקין. ובא רב
הול על ממונו דאי שרית ליה להצין
מ"ט לא יביא אחר ויקלוט כלי

[illegible]

אלא אמר רב אשי^ט *שלש מחיצות ולחי אחד זה מבוי שאינו מפולש ג' מחיצות בלא לחי זהו מבוי המפולש ואפילו לרבי אליעזר דאמר בעינן לחיים הני מילי לאוכלין ומשקין אבל לספר תורה^ט בחד לחי סגי: **מתני'** *מצילין^ט מזון ג' סעודות הראוי לאדם לאדם הראוי לבהמה לבהמה כיצד נפלה דליקה בלילי שבת מצילין מזון ג' סעודות בשחרית מצילין מזון ב' סעודות במנחה מזון סעודה אחת ר' יוסי אומר לעולם מצילין מזון שלש סעודות: **גמ'** מכדי בהיתרא קטרח נציל טפי * אמר רבא^ט מתוך שאדם בהול על ממונו אי שרית ליה אתי לכבווי א"ל אביי אלא הא דתניא^ט נשברה לו חבית בראש גגו מביא כלי ומניח תחתיה^ט ובלבד שלא יביא כלי אחר ויקלוט כלי אחר ויצרף התם מאי גזירה איכא^טה"נ גזירה שמא יביא כלי דרך רה"ר גופא *נשברה לו חבית בראש גגו מביא כלי ומניח תחתיה ובלבד שלא יביא כלי אחר ויקלוט כלי אחר ויצרף *נודמן לו אורחין מביא כלי אחר וקולט כלי אחר ומצרף ולא יקלוט ואחר כך זמין אלא זמין ואח"כ יקלוט * ואין מערימין בכך משום רבי יוסי בר יהודה אמרו מערימין לימא בפלוגתא דרבי אליעזר ור' יהושע קמיפלגי דתניא^ט אותו ואת בנו שנפלו לבור רבי אליעזר אומר מעלה את הראשון על מנת לשוחטו והשני עושה לו פרנסה במקומו בשביל שלא ימות ור' יהושע אומר *מעלין את הראשון על מנת לשוחטו ואינו שוחטו ומערים ומעלה את השני רצה זה שוחט רצה זה שוחט ממאי דילמא עד כאן לא קאמר רבי אליעזר התם דאפשר בפרנסה אבל הכא דלא אפשר לא ועד כאן לא קאמר רבי יהושע התם משום דאיכא צער בעלי חיים אבל הכא דליכא צער בעלי חיים לא ת"ר^ט *הציל פת נקיה אין מציל פת הדראה^ט פת הדראה מציל פת נקיה *ומצילין מיום הכפורים לשבת אבל לא משבת ליום הכפורים ואין צריך לומר משבת ליום טוב ולא משבת לשבת הבאה ת"ר^ט *שכח פת בתנור וקידש עליו היום

ד' לאחרים בואו והצילו לכם וכשהוא רודה
והא' תנא דבי רבי ישמעאל (6) (8) לא תעשה
דיית הפת שהיא חכמה ואינה מלאכה (9) כמה
סדא (10) לעולם ישכים אדם להוצאת שבת
ינינו את אשר יביאו לאלתר (11) אמר ר' אבא
שתי ככרות דכתיב (12) לחם משנה (13) אמר רב
תרתי ובצע חדא אמר (14) לקטו כתיב רבי זירא

אמר ליה רבינא לרב אשי והא מיחזי כר
קעביד לא מיחזי כרעבתנותא^ו רבי אמי ור
איל ואיתעביד בה חדא מצוה ליתעביד
ת חייב אדם לאכול בשבת^ז שלש רבי
אמר משה אכלוהו היום כי שבת היום
ום לבר מאורתא ורבנן סברי בהדי דאורתא

כִּי תוֹשָׁא וְנוֹתָן בְּאִמְעֵז. וְהָתָם אֵיכָא פְּלוּגָתָא דְרַחֲמִי (וְחִנְיָה) [וְחִנְיָה] הֵכִנְגָּהּ זֶה וְהָאֵי אֵיכָא עֲלִיהָ לְחִי אִו קוֹרָה מִכֵּן וְלִחִי אִו קוֹרָה מִכֵּן וְפִירְקָא וְסֻלָּא כּוֹחִיהָ: מַצְלִיחַ מִזֶּן ג' סְעוּדוֹת. וְאֶשְׁכֵּינִי מְכַרִּי בְּהִיתָא מֵאִי דְבַעֵי אֵתָּ לְכַוּוִּי. אֵל אֲבִי וְרַחֲמֵי נִשְׁכַּרְהָ לִּי חֲסִית בִּי וְיִצְרָהּ וְאֵת בְּהִיתָא אֵת טוֹת. וְאִדְכָּא לִּיהָ רַבָּה הָתָם נְמִי גִזְרִי עֲלֵיהָ אִו

לִקְחֵם (6) [לִקְחֵם קֶה] (3) לִקְחֵם
 קֶה: (2) לֵעֵל מִנִּי: ע"ש.
 מִיָּה (7) [לִקְחֵם קֶה] (5) מִיָּה
 לֵלֵן. (מוֹסַפְתָּה דְלִינֵה ע"ש)
 (1) [מוֹסַ] לִקְחֵם קֶה: (1) [מוֹסַ]
 (1) [סִס] לִקְחֵם קֶה: ע"ש
 (8) לִקְחֵם קֶה: ע"ש
 (9) ע"ש, (ט) לִקְחֵם
 קֶה: וּשְׁיָן (10) לִקְחֵם
 (11) נִרְדּוּ לֵט: (12) נִרְדּוּ
 לֵט: לֵעֵל קֶה.
 (13) כִּהֵּ"א לֵעֵל קֶה.
 (14) כְּחֻצוֹת דָּף
 (15) (וִיקְרָה כֶּה (1) ו
 (16) כְּחֻצוֹת כֶּה, (17) לִקְחֵם
 קֶה ע"א.

(א) גמ' והא חנא דצי ר'
ישמעאל לא חשש לן. י"ג
ע' צפ' ר"א דמילא דף
קלא ע"צ דגורס קרא דל
מלכא עבודה לא חשש
(ב) תרס' ד"ה אכל וכו'
דרפ' לעיל. י"ג צס"פ
אלו קשרים ממס. ור"כ
המוס' סוף יומא דף פח
גד"ה והאמר רב:

[מכמי גמרא אמר
רבא מתוך שאדם
בהול על ממונו אי
שרית ליה אתי
לכבווי. ע' לעיל דף
פז ע"ג חסום ד"ה כאשר
ממך וכו']: גמ' ואין
מערימין בכך. מו"ק
דף יז ע"ג:

(א) יוֹם הַשְּׁבִיעִי שָׁבַת
לִי אֵלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה
כִּי מְלָאכָה אַתָּה וּבְנֶךָ
וּבִתֶּךָ עֲבָדְךָ וְאִמָּתְךָ
וְהַבְהֵמָה וְנוֹד אִשְׁרֵי
בִּשְׁעֶרְךָ: (שמות ב, יז)
בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרָא
קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָּכֵן כֹּל
מְלָאכָה תַעֲשׂוּ וְלֹא
תַעֲשׂוּ: (ויקרא כג, י) עֵי
עֲרֵב הַחֹמֶשׁ וְהַיּוֹם הַזֶּה
(ב) וְהָיָה בַּיּוֹם הַשְּׁשִׁי
וְהִכֵּנּוּ אֶת אִשְׁרֵי יִבְיָאוּ
וְהָיָה מִשְׁנֵה עֹלָם אֲשֶׁר
יִקְרְאוּ לוֹ יוֹם:
(שמות כ, ה)

לִקְמוֹ לֶחֶם מִשְׁנֵה שָׁנָיִם
הַעֲמֵר לְאַחֵר וַיָּבֹאוּ בֹל
גִּישָׁי הָעֵדָה וַיִּגִּידוּ
לְמֹשֶׁה: [שמות מז, כב]

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲכָלְהוּ
הַיּוֹם כִּי שַׁבַּת הַיּוֹם לִי
הַיּוֹם לֹא תִמְצָאֻהוּ
בַּשָּׂדֶה: [שמות מז, כה]

אותו ואת בנו. שאין
מומרחן לשחוט שניה היום
[בצוה לו]. עושה לו
פרנסה. כל לשון פרנסה
לשון עשיית צרכים הוא
קודש"ר בלע"ז כמו
לפרנסה שמין באב

(כחות ספ.) וכו' [א]
 מניחין לפרנסה ואין [ב]
 מניחין למוות (ספ ספ.) [ג]
 [בשם סה:] כל צורך פסוק [ד]
 קרי פרנסה קונדרי"ר [ה]
 "לע"פ [ב"מ מה:] [ו]
 הרד"מ. שטעל כל צורך [ז]
 דהיינו פת קינר [פסחים [ח]
 יד:] יצא תיקנת [ט]
 שופר. דאילו תיקנת [י]
 השות לית זה אסורא [יא]
 דאורייתא ולקמן קלא:] [יב]
 ודריית דהת. דרשית [יג]
 הפה שנות היל שח [יד]
 חכמה ואינה מלאכה [לעיל [טו]
 י:] ריבא דעירובא. [טז]
 שעברו וי אטמול ערוב [יז]
 תרלוט וריכות לע:] [יח]

על הכלכלה מכאן אני אוכל לא הוקבעו למעשר, שמה שהיו מיוחדים למאכל בעודם באילן זה לא מהני דאין קביעות למעשר במחבור, אבל לענין אכילת שבת אחי קצת מה שאילן זה לפירותיו עומדים לאכילה ששוב כשתלשם והמה בכלכלה שוב הוקבעו למעשר, והיינו לדין בנגמרו מלאכתן כמו שבת עצמה שאינו קובע אלא בדבר שנגמרו מלאכתן, כדמסיק ר' יוחנן בסוף שמעתין דאחד שבת ואחד תרומה ואחד חצר אין קובעין אלא בדבר שנגמר מלאכתן, אבל בפירות תלושין ואמר מכאן אני אוכל אפילו בחול ואפילו לא נגמר מלאכתן הוקבע למעשר לרבנן דאמרי אפילו מותרו חזר הוקבע באמירה זו כדמוכח בשמעתין.

ועפ"י דברים האלה עמדתי על דברי מרן הכסף משנה בפ"ה מהלכות מעשר הלכה כ"ב, כתב הרמב"ם תאנה שהיתה מיוחדת לו לאכול פירותיו בשבת וליקט ממנה כלכלה לא יאכל עד שיעשר הואיל ופירות אלו מיוחדים לשבת והשבת קובעת, וכתב הכ"מ תאנה שהיתה מיוחדת וכו' שם (היינו פ"ד דמעשרות עכ"ל הכ"מ). והמשנה למלך כתב תאנה וכו' בפ"ד דעדיות כלכלת השבת בית שמאי פוטרים ובית הלל מחייבין ועיין פ"ד דמעשרות משנה ב', וכוונת המשנה למלך שהכסף משנה רשם מקומו מן הירושלמי והרי הדבר מפורש במשנה בפ"ד דעדיות ובפ"ד דמעשרות. ולפי מ"ש נחא דאי מהמשניות הרי יש לפרש כמו שפירש הר"ש והרע"ב דמירי שיחד הפירות כשהם בתוך הכלכלה לשבת אבל לא בתאנה שהיא עדיין במחבור מיוחדת לשבת, ולכן הראה הכ"מ מקומו בירושלמי שבמס' מעשרות בירושלמי פ"ד הלכה ב' איתא תיפתר בתאנה המיוחדת לשבת. ואולי גם כוונת המ"ל הוא דהרי יש לתמוה מה שסיים ועיין פ"ד דמעשרות משנה ב' מה מקום עיון יש שם יותר ממס' עדיות ולשון המשנה שוה בעדיות כמו במעשרות, ולכן נלע"ד שכוונתו לעיין בפ"ד דמעשרות בפירוש הר"ש שמה.

ונתתי לבי לעיין עוד בדבר אחר שאני מסתפק בו, דהא דמבואר כאן ובכמה מקומות בש"ס שהשבת קובעת למעשר אם גם י"ט קובע למעשר כמו שבת, לפי שלא נזכר בש"ס בשום מקום יו"ט רק שבת וכן ברמב"ם בפ"ג ופ"ה מהל' מעשרות לא נזכר אלא שבת וכן נלע"ד. ואמנם הסברא לחלק בין שבת ליו"ט נלע"ד, שהרי כאן בתחלת הסוגיא הטעם דשבת קובע משום דכתיב [ישעיה נח יג] וקראת לשבת עונג ולכן אכילתה חשובה ואכילת ארעי שלה מחשב קובע כמו שפירש"י בשמעתין [ד"ה תינוקות]. והנה זה פשוט דגם אכילת ארעי עונג הוא ושייך בו וקראת לשבת עונג, אבל כ"ט לא מצינו עונג אבל מצינו בו שמחת ושמחת בתג [דברים טז יד], והרי שמחה זו שכתובה בתורה היינו בשר שלמים דבר שלא שייך בו מעשר ותרומה, ולכן נראה דבדוקא אמרו בכל מקום שבת אבל יו"ט אינו קובע א. אלא דקשיא לי ע"ז דאם כן נשאר קושיית הגמ' אי הכי מאי אריא שבת וכו', ומה דמשני הא קמ"ל דטבל מוכן הוא אצל שבת שאם עבר ותיקנו מתוקן, קשה תינת דלא תני חול ממש אכתי למה תני שבת שיש לטעות שהטעם משום דשבת קובע

דף ל"ה ע"א ר"א לטעמיה דאמר תרומה קבעה וכו'. הה"ד דהוה מצי למימר דאמר חצר קבעה וכו"ש שבת ולאתויי מדר' נתן דבסמוך, אלא שלפי דהך דר"נ ברייתא היא נחא ליה להביא תרומה שהוא משנה. **שם אי הכי וכו' אפי' בחול נמי וכו'.** המסקנא כאן דאמירה מזה הוא אוכל או מכאן ועד כאן לכל מר כדאית ליה אפילו בחול נמי קובע למעשר, אלא דל"א משום דמותו חזר לא מהני כי אם במעטן טהור וגברא טמא ולקח מן המעטן לחוץ ששוב אין מותרו חזר, אבל לרבנן אפילו לא לקחו מן המעטן רק אמר שיאכל קובע למעשר אפילו אמר שיאכל בחול. והנה תמהני שהרי שנינו במשנה ב' פ"ד דמעשרות ובמשנה י' פ"ד דעדיות כלכלת שבת ב"ש פוטרינן ובית הלל מחייבין, ופירש הרע"ב כלכלה מלאה פירות שיחדה לשבת וכו', ולפי סוגיא זו קשה מאי אריא שבת אפילו חול נמי כשיחדה לאכילה הוקבע למעשר ואפילו בדבר שלא נגמרה מלאכתו כדמוכח בשמעתין, וגם הר"ש פירש כמו הרע"ב ולא ראיתי מי שהרגיש בזה. ולומר דמשנה דמעשרות ודעדיות ר"א היא דאמר היכי דמותו חזר לא קבע ובכלכלת שבת אפילו גברא טהור ומעטן טהור קבעה למעשר, קשה דאם כן מאי מקשה כאן אי הכי מאי אריא שבת וכו' והלא מותרו חזר והא הני תרתי קושיית מתורצים חד בירך חבירתה, דלהכי תני שבת דבחול לא מהני אמירתו לקבעו למעשר שהרי מוחזרין ועומדים אלא שלצורך שבת הרי זה כמו כלכלת שבת לכך קובע למעשר.

ואפשר לומר דהא על כל פנים אי אפשר שיהיה האמירה לצורך שבת עדיפא משבת עצמה, ואם שבת עצמה לא מהני בדבר שלא נגמרה מלאכתו אין יועיל האמירה לצורך שבת יותר משבת עצמו, אלא ודאי שהאמירה מצד עצמה קובעת למעשר וא"כ שפיר מקשה קושיות הללו, אבל למסקנא דאליבא דר"א שבת קובעת אפילו במה שלא נגמרו מלאכתו גם האמירה לצורך שבת הוא כן ולכן כלכלת שבת חייבת אף במותרו חזר, כן נלע"ד לדחוק ולתרץ פירוש הר"ש והרע"ב. וגם עוד אפשר ליישב דבאמת לכ"ה גם כלכלת חול חייבת ונקט כלכלת שבת לרבותא דב"ש. ואמנם לכל הדוחקים הללו אנו צריכין לפירוש הר"ש והרע"ב ואכתי קשה לפירושם דהא ר"א שמותי הוא ואיך רצה לומר לר"א שאני התם דכיון דאמר מכאן אני נוטל, והרי לב"ש אפילו כלכלת שבת שיחדה לשבת פטורה ואיך יהיה אמירה מכאן אני נוטל קובע לחיוב.

ואמנם רבינו הגדול הרמב"ם בפירוש המשנה במס' מעשרות שם זה לשונו, כלכלת שבת אמרו בגמ' (נלע"ד דכוונתו על גמרא ירושלמית [שם]) בתאנה המיוחדת לשבת, וענינו כי כשיש לאדם אילנות מנהגו לעולם לאכול מפירותיו בשבת ולוקט מאותו אילן כלכלה אמרו ב"ה שכיון שאותן הפירות מוכנות לשבת ושבת קובעת שנקבעו למעשר ואסור לו לאכול מהן עד שיעשר עכ"ל רבינו הגדול. ולפי פירושו הכל נכון, דודאי אם היה לו אילן מיוחד לאכול ממנו תמיד באחד מימי החול אם ליקט ממנו כלכלה סתם ולא אמר

[א] ע"י רמב"ם פ"ו מיו"ט ובטוש"ע או"ח סי' תקכ"ט דמבואר דיו"ט חייב לענג כמו בשבת, ועי' תוס' יבמות צ"ג ד"ה אלא ובגישין ל"א ד"ה המניח וכתבו דמותו בשבת ויו"ט אף שלא מן המוקף בשביל עונג, ועי' מ"ל פ"ג מ"ג מ"ג, אמנם גבי י"ט דברים שצ"ל ע"ש עם חשיכה עשרתם וכו' כתבו רש"י והרע"ב טעמא משום דשבת קובעת למעשר, והרי שם דבשבת מיירי ואמאי נקט שבת למעוטי יו"ט כדדייק התו"ט בביצה פרק ב' כיוצא בזה ועי' דיו"ט א"צ לעשר ועי' ביצה י"ב ע"כ לא אם אמרת בתרומה דאינו זכאי בהרמתו ועי' ברטנורא במשנה שם, ויש לדחות משם דר"ק כי קצתה. ובחידושי הרמב"ם פ"ה ממעשר הכ"ג הארכתי בזה. (הגהות השואל ומשיב):

לקדש עליו וישתו אחרים המסבין עמו. ואם אין אחרים עמו יקדש על הפת ולא על היין, (לד) או ישמע קדוש מאחרים (הגהות מימוני פרק כט דמתור אחר יין, ותשובת מימוני סוף הפלאה סימן ד דיקדש על הפת, לכן צריך לומר החלוק אם אוכל לבדו ואם אוכל עם אחרים): י. **בברכת יין של קדוש (לה) פוטר יין (לו) שבתוף הסעודה.** **עאינו טעון ברכה לאחריו, (לז) דברכת המזון פוטר, בין שהוא על הכוס בין שאינו על הכוס (לח) (ועין לעיל סימן קעד סעיף ו):**

ס טור ותוספות בפרק ד
דברכות ובפרק
דפסחים והרא"ש שם
בראש הפרק. ע שם
בשם אביו הרא"ש ריש
פרק ערבי פסחים.

רעג שיהיה הקדוש במקום סעודה. ובו ז' סעיפים:

א. אין קדוש אלא (א) במקום סעודה. ובבית אחד מפנה לפנה יחשוב מקום אחד, שאם קדש (ב) לאכל בפנה זו (ג) ונמלך לאכל (ד) בפנה אחרת, אפלו הוא טרקלין גדול, אינו צריך לחזור ולקדש: הגה (א*) (ה) ומבית לסכה חשוב כמפנה לפנה (מרדכי פרק ערבי פסחים). **יניש אומרים, (ו) שכל שרואה מקומו, (ז) אפלו מבית לחצר אינו צריך לחזור ולקדש.** **יניש אומרים, שאם קדש במקום אחד על דעת לאכל במקום אחר, שפיר דמי (ועין לעיל ריש סימן קעת), והוא שיהיו שני המקומות (ח) בבית אחד, כגון מחדר לחדר או**

א פסחים קא וכשמואל
הרי"ף והרא"ש
יהתוספות והרמב"ם
בפרק כט. ב שם לגנות
הרא"ש והתוספות
יהרמב"ם שם. ג טור
בשם רב שר שלום.
ד טור והמגיד שם בשם
הגאונים. ה לפרוש
התוספות והרא"ש.

באר היטב

ואי מברך גם ביום על היין ודאי עושה מצוה מן המבחר, ט"ז. כתב המגן אברהם, ונראה לי דאין מקדשין על יין שרוף אלא אם כן במדינות שרב שנית הקמון הוא יין שרוף בכל יום, עין סימן קפב ועין סימן קעד. ובתשובת נחלת שבעה סימן צה כתב דמקדשין בשחרית של שבת על יין שרוף, וכן כתב בהלכות קטנות חלק א סימן י: **ב. סעודה.** דכתיב וקראת לשבת ענג, במקום ענג שם תהא הקריאה של קדוש:

משנה ברורה

יודעים לברך בעצמן בורא פרי הגפן, וכדמוכח לקמן סימן רעג סעיף ד, אלא הם יקדשו בעצמן והוא יקדש על הפת: (לד) או ישמע קדוש מאחרים. רוצה לומר, ילך מ"ה אצל מסבין אחרים שמקדשין לעצמן: י (לה) פוטר. דכיון שהוא מ"ה במקום הסעודה, צרכי סעודה הוא ומחמתה הוא בא: (לז) שבתוף הסעודה. מברכת בורא פרי הגפן, והוא הדין מ"ה שפוטר יין שלאחר הסעודה קדם ברכת המזון: (לז) דברכת המזון פוטר. דכוס של קדוש מ"ה הוא גם כן בכלל דברים הבאים מחמת הסעודה: (לח) ועין לעיל סימן קעד. הינו, דשם מבאר דאפלו לא היה לו יין כלל בתוף המזון, גם כן פוטר הברכת המזון לכוס של קדוש:

רעג א (א) במקום סעודה. דכתיב וקראת לשבת ענג, במקום ענג, שהוא הסעודה, שם תהא הקריאה של קדוש:

(ב) **לאכל בפנה זו וכו'.** וכל שכן² אם קדש על דעת לאכל בפנה אחרת דשפיר דמי: (ג) **ונמלך לאכל וכו'.** ומכל מקום³ לכתחלה טוב שלא לסור ממקום שקדש, דהא יש מחמירין גם כמפנה לפנה,⁴ אם לא שהיתה דעתו בעת שקדש לאכל בפנה אחרת, אז מסתברא דאין להחמיר בזה: (ד) **בפנה אחרת.** אבל אם נמלך לאכל בחדר אחר, אף שהוא באותו בית, צריך לחזור ולקדש, כיון שלא היה דעתו לזה בעת שקדש: (ה) **ומבית לסכה וכו'.** כגון שירדו גשמים וקדש בבית, ואחר כך פסקו הגשמים ורוצה לאכל בסכה, והוא הדין להפך, שקדש בסכה וירדו גשמים ורוצה לאכל בבית, בכל זה אין צריך לקדש שנית. ומירי שהסכה בתוף הבית, שהוסר היציע, ואין שם הפסק מחצה אחרת רק מחצת הסכה, ועל כן סבירא לה דכיון שאין מחצת הסכה עשויה לתשמיש אלא לשם מצות סכה, חשיב כמפנה לפנה בלא מחצה, דקימא לן דאפלו לא היתה דעתו מתחלה לכך אין צריך לקדש שנית. אבל אם הסכה עשויה מחוץ לבית, שמחצות הבית מפסיקות, הוי לה כמחדר לחדר, דכשאין דעתו מתחלה צריך לקדש שנית, אם לא שרואה את מקומו הראשון, וכדלקמן. זה הוא באור דברי רמ"א לפי מה שבאור המגן אברהם. ומפני שיש פוסקים החולקים על כל זה, וכמו שבארתי בבאור הלכה (אות א), על כן טוב כשרוצה לעקר אחר קדוש את דירתו לסעודה, שישתה מתחלה⁵ רביעית יין במקום ההוא, דאז חשיב על ידי זה כמקום סעודה, וכדלקמן, ולכלי עלמא אין צריך שוב לקדש שנית: (ו) **שכל שרואה מקומו.** שכוין שיכול במקום הסעודה לראות את המקום שקדש, אפלו דרך חלון ואפלו רק מקצת מקומו, חשיב הכל כמקום אחד: (ז) **אפלו מבית לחצר.** והוא הדין⁶ מבית לבית אם רואה מקומו ואין שביל היחיד קבוע בימות החמה ובימות הגשמים מפסיק ביניהן. ואין לסמוך על דעת היש אומרים הנה⁷ רק לענין דיעבד בשעת הדחק, שלא יכול לסעוד במקום הקדוש, אבל בלאו הכי יזהר מאד שלא להקל מבית לבית על ידי ראית המקום, כי יש אחרונים שמחמירין אפלו דיעבד: (ח) **בבית אחד.**

11/08/2018 18:45

שער הציון

הגר"א, וכן כתב בחדושי ר' עקיבא איגר, עין שם, ובפרט דאפלו מחדר לחדר דעת הרמ"א לקמן דנקטין לעקר דאם היתה דעתו לזה מתחלה אין צריך לקדש שנית, ודי לנו אם נחמיר שם לענין לכתחלה ולא כמפנה לפנה: ה. ואם עוקר מקומו מסכה לבית מחמת הגשמים, יוכל לאכל כזית פת בסכה דאז חשיב במקום סעודה על ידי זה, וכדלקמן: ו. מגן אברהם: ז. דרך החיים: ח. כן כתב הגר"ז. ובדרך החיים משמע דאפלו בדיעבד אין להקל על ידי ראית מקום מבית לבית, אם לא שהיתה דעתו לזה מתחלה, וטעמו, דאז יש לצרף לזה דעת רב נסים גאון. וכמבאר באליה רבה דשיטתו היא אפלו מבית לבית מהני דעתו. ובספר אבו

מה. ולא תקשה מה שאמר בתחלה ואם אין אחרים עמו: י. מו. לבוש. ונפקא מנה מזה, דאפלו אם קדש קדם נטילת ידיים כמנהגנו, אף דבהבדלה יש אומרים דאינו פוטר רק אם הבדיל אחר נטילה, וכבסימן קעד סעיף ד, הכא שאני, עלת שבת, וכן כתב הפרי מגדים: מז. מגן אברהם בסימן קעד ותוספת שבת: מח. טור:

רעג א. א. ושב"ס: ב. כן משמע מבית יוסף ואחרונים: ג. אחרונים. והיש מחמירין הוא דעת הר"ן: ד. עין כגון אברהם סעיף קטן א דמשמע דסבירא לה, מדנקט המחבר לשון דיעבד. דלכתחלה אסור. ובאמת אינו ראיה. דאפשר דלרבותא חתני. וכמו שכתב בבאור

ו בית יוסף מהא דרב
הוהא שם בשם רבנו
נשים דף קא. ז בית
יוסף מהא דאבוי שם.

מאגרא לארעא ^[*] (וכן עקר): **ב.** ואם קדש בבית אחד על מנת לאכל שם (ט) ואחר כך נמלה לאכל (י) במקום אחר, צריך לחזור ולקדש במקום שרוצה לאכל שם: **ג.** ואם קדש ולא סעד, ^[*] (יא) אף ידי קדוש לא יצא. **הגה** וצריך לאכל במקום קדוש ^[*] (יב) לאלתר ^[*] (יג) או שיהא בדעתו ^[*] (נד) לאכל שם מיד, (יד) אבל בלאו הכי אפלו אבל במקום קדוש אינו יוצא (מהרי"י מלוה). ואם היה בדעתו שלא לאכל (פז) שם מיד

שנירי תשובה

(א) לאכל. עין באר היטב. ועין בגנות ונדרים כלל ב סימן כ דלכתחלה יש לסעוד מיד, אף בדיעבד אם שהה עד שעברה הנאחו דכוס קדוש, אין צריך לחזור ולקדש, והמחמיר לחזור ולקדש הוא ברכה לבטלה, עין שם. ועין במחזיק ברכה בשם ספר הבתים כתב יד, שאם קדש במקום אחד ונדעתו לאכל בבית אחר קרוב לשם, שהיה יכול לשמע משם דברי המפקדש באותו מקום שקדש, הרי זה מקום סעודה אף על פי שאינו עומד במקום סעודתו בשעת הקדוש, ולכן נהגו לקדש בבית הכנסת מפני האורחים האוכלים בבתי ששמוכים לבית הכנסת, והואיל וכן כתב בעל ההשקלה, וכן נמצא בתשובת שאהל להר"ח, עין שם (ועין בשו"י סימן קנא ובחוספת שבת סימן רסט), ולפי זה צריך לומר דמה שכתב בשלחן ערוך דצריך שיהיו שני המקומות בבית אחד, היינו, שאם הוא בבית אחד, אפלו במקום שרוצה לאכל בחוק במקום הקדוש שאפלו באותו בית לא היה יכול לשמע:

באור הלכה

^[*] (יב) וכן עקר. ומכל מקום לכתחלה לא יעשה כן אלא במקום דחק, דהא המגן אברהם בסעיף קטן א מחמיר לכתחלה אפלו במשנה לפנה, ונהי דשם כתבנו דמסתברא דאין להחמיר בזה ועין בשער הציון, מכל מקום לענין מחדר לחדר בודאי נכון לחוש לכתחלה לדעת הר"ן שפחמיר בזה, מיהו, אם גם רואה מקומו, נראה דיש להקל אפלו לכתחלה אם דעתו לזה בעת הקדוש:

^[*] ג אף ידי קדוש וכו'. עין במשנה ברורה. ועוד יש לומר, דכונת המחבר להעתיק מימרא דשמואל בגמרא דאף ידי קדוש לא יצא. וכל שכן ידי יין, ומירי הגמרא שם שהוא רוצה לסעוד אחר כך במקום אחר ולשתות יין בסעודה, עין שם:

^[*] ד לאלתר. עין במשנה ברורה במה שכתבנו בשם שנירי כנסת הגדולה, והובאו דבריו גם בספר יד מלאכי, ופשיטא לה לבעל שנירי כנסת הגדולה דבר זה כל כך עד שכתב דישתקע הדבר ולא נאמר הפך זה. והנה במגן אברהם סעיף קטן ה בסופו כתב, דאם יצא ממקומו בינתיים צריך לקדש שנית, כנ"ל. והנה משלחן עצי שטים ודרך החיים וחי אדם משמע דמפרשים אותו כפשוטה, דאם יצא ממקומו אף שחזר צריך לקדש שנית, וכן מבאר ביותר בהד"א בהגר"ז נאך בחוספת שבת ומחצית השקל משמע דמפרשים את דברי המגן אברהם כשלא חזר למקומו אלא שאכל שם, וכא לאשמועינן דאף שהיה זה באנס, שלא היה לו נר במקום הראשון, ולגבי שהיה חשיב זה במקום סעודה כיון דלכתחלה היה ברצונו שלא לשהות, וכמו שכתב שם מקדם, אפלו הכי לגבי שני מקום אין נפקא מנה בזה, ^[*] וכדי שלא יחלקו אהרדי, נראה דהמגן אברהם לא קאי רק אדסמיה לה, דמירי שם מקדם דנשתתה מחמת אנס, דאין צריך לחזור ולקדש מפני שלא היתה דעתו לזה מתחלה, ועל זה סים דאם יצא ממקומו בינתיים צריך לחזור ולקדש, והינו משום דכלאו הכי כבר נשתתה, אבל מטעם יציאה לחוץ לחדר, גם הוא יסבר כשנירי כנסת הגדולה דלא חשיב שנוי, כיון דלכסוף סעד במקום קדוש. וסמך לזה ממה דקימא לן דדברים השעונין ברכה לאחריהם במקומם, שאם יצא וקזר אין צריך לחזור ולברך מטעם דלקבצה קמא הדר, והרי שם אפלו אם יברך במקום שיצא גם כן מתקיימת המצוה דברכת המזון, ואפלו הכי כיון דלכתחלה המצוה לחזור למקומו, אמרינן דלא הסיח דעתו ממקומו הראשון ואין צריך לחזור ולברך, וכל שכן בזה דאינו יוצא ידי קדוש אלא אם כן יחזור ויסעד במקום הקדוש, וגם דאם לא יחזור, אגלאי מלתא דשתה מתחלה שלא פדין, דאין קדוש אלא במקום סעודה, פשיטא דלא הסיח דעתו ממקומו הראשון ונאף על גב דלפרוש התוספות פסחים קא דבור המתחיל אבל, דמדינן קדוש לברכה לענין שנוי מקום, גם לענין קדוש הוא שנוי מקום, ומפנה לפנה חשיב במקום אחד, אבל במה דקימא לן לענין ברכה דמפסיד ברכתו מפני יציאתו לחוץ בלבד אף שחזר, דהטעם הוא מפני הסח הדעת בלבד, בזה שאנו קדוש דבנדאי לא הסיח דעתו, ודמי לדברים ששעונין ברכה לאחריהם במקומם, וכנ"ל. וכן כל הגדולים הנ"ל שהעתיקו דברי המגן אברהם להלכה סמכו את דין דייציאה לחוץ על נדון דנשתתה מחמת אנס, ומשמע דרק באפן זה החמירו בדיעבד ולא ביציאה לחדר. ואחר כך מצאתי בקנטרס פתח דבר שהאר"י והרמב"ם דבר זה מאד, והוא מצד ההלכה דלא כהשנירי כנסת הגדולה, והביא בשם ספר נחלת צבי תלמיד הב"ח, שדעתו בהד"א דכשיצא לחוץ וקזר לביתו הוי גם כן בכלל שנוי מקום לענין קדוש, מכל מקום נראה לי שאין להחמיר בזה בדיעבד נגד השנירי כנסת הגדולה והיד מלאכי, דפשיטא להו ולדידהו הוי ברכה לבטלה כשיקדש שנית, וגם כל הגדולים הנ"ל שהעתיקו דברי המגן אברהם משמע גם כן דסבירא להו כשנירי כנסת הגדולה בלא שהיה, וכמו שכתבנו למעלה, ובפרט דעקר קדוש במקום סעודה הוא רק דרבנן, ובדאי פדאי לסמך עליהם בשעת הדחק שלא לחזור ולקדש שנית, אף לכתחלה בודאי יש לזהר בזה:

^[*] (יח) או שיהא וכו'. עין במשנה ברורה שכתב דאם ארע אחר כך. דין זה כתבו המגן אברהם בהד"א וכן כתב הגר"א, ומקורם הוא מהא דרב הונא, דאם היה

שניר הציון

אברהם בשם מהר"ל: יב. עין בבאור הלכה (אות ז): יג. המגן אברהם כפי מה שהעתיקו דבריו שלחן עצי שטים ודרך החיים והחיי אדם והגר"ז, אף החוספת שבת והמחצית השקל לא הבינו דבריו כך, וכמו שפארתי הכל בבאור הלכה (אות ז), ועל כן לא בירא דין זה כלי האי: יד. מגן אברהם: טו. דרך החיים:

באר היטב

נ. לאכל שם מיד. רוצה לומר, שהיה בדעתו לאכל שם מיד וארעו אנס שלא אכל אלא לאחר זמן, אבל על כל פנים היה נשאר במקום קדוש, יצא ואין צריך לחזור ולקדש, ומה שכתוב אבל בלאו הכי וכו', רוצה לומר, אם לא היה בדעתו לאכל מיד כגון שדעתו היה להפסיק בדברים אחרים והפסיק, אפלו אכל אחר זמן במקום קדוש, אינו יוצא:

והיו יכולים לשמוע קדוש של בית הכנסת באותו מקום שאוכלים שם הרי זה קדוש במקום סעודה, כן כתב בעל ההשקלה, ערוך דצריך שיהיו שני המקומות בבית אחד, היינו, שאם הוא בבית אחד, אפלו במקום שרוצה לאכל בחוק במקום הקדוש שאפלו באותו בית לא היה יכול לשמע:

משנה ברורה

הינו, ^ט תחת גג אחד אף על פי שאין רואה מקומו: **ב (ט) ואחר כך נמלה.** ולא אכל כאן כזית, אבל אם אכל כזית יצא, כדלקמן בסעיף ה: **(י) במקום אחר.** הינו, אפלו בחדר אחר שבאותו בית, כיון שלא היתה דעתו לזה מתחלה, וכדלעיל בסעיף א: **ג (יא) אף ידי קדוש וכו'.** קא משמע לן, דלא תימא דוקא אם רוצה לאכל במקום אחר, הוא דלא מהני הקדוש להתיר לו באכילה, כיון שלא קדש במקום סעודה, אבל אם אינו רוצה לסעוד אחר כך כלל יצא על כל פנים ידי קדוש, קא משמע לן: **(יב) לאלתר.** ולא יפסיק אפלו ^א **זמן קצר.** כתב בשנירי כנסת הגדולה, דאם מאיזה סבה קם מדוכתיה ויצא לחוץ ואחר כך חזר למקומו, אין צריך לחזור ולקדש מחמת שייצא לחוץ, כיון שלכסוף היתה הסעודה במקום הקדוש, עין שם, י"וש חולקין בזה. ועל כן לכתחלה יזהר בזה מאד, אף בדיעבד, ובפרט כשהיה צריך לעשות צרכיו, נראה ודאי דאין להחמיר לקדש שנית, דהרי זה כדברים שהם צרכי סעודה: **(יג) או שיהא.** מלשון או, מבאר דמעקרא לא מירי כשהיה בדעתו בפרוש בשעת קדוש לאכל לאלתר אלא בסתמא, ואפלו הכי יצא כיון שאכל לאלתר, והדר אשמועינן, דאם היה בדעתו בשעת קדוש לזה, אפלו אם ארעו אחר כך אנס ולא אכל מיד אלא אחר כך, גם כן יצא ואם יצא גם ממקומו בינתיים, דעת ^א כמה אחרונים שצריך לחזור ולקדש. והוא הדין כשהיה טרקלין גדול והלך מפנה לפנה לאכל שם, או כשקדש בחדר זה על מנת לאכל מיד בחדר אחר שהוא תחת גג אחד, או מארעא לאגרא, ועל ידי ההליכה גופא נשתתה איזה זמן, גם כן אין צריך לחזור ולקדש: **(יד) אבל בלאו הכי וכו'.** הינו, שלא היתה דעתו לאכל מיד, כגון שדעתו ^א להפסיק בדברים אחרים, והפסיק, ^ט אפלו היה ההפסק אחר כך מחמת אנס, אף שאכל אחר זה במקום קדוש, לא יצא. ונראה דאם היה ההפסק מחמת הדברים שהם צרך סעודה, לא חשיב הפסק: **(פז) שם מיד.**

ח הרא"ש בריש פרק ערכי פסחים. ט ר"ה כט. י הרא"ש ריש פרק ערכי פסחים ורבנו ירחם בחלק א ומהות מימוני בפרק כט. כ טור בשמם ובית יוסף אפלו לרעת תוספות ותר"ש.

י' ונמלך ואכל, יצא (בית יוסף סוף הסימן): ד. י' יכול אדם (טו) לקדש לאחרים אף על פי שאינו אוכל (יו) עמהם, דלדידהו הוי מקום סעודה. וואף על גב דבכרפת היין אינו יכול להוציא אחרים אם אינו נהנה (יח) עמהם, כיון דהאי בורא פרי הגפן הוא חובה לקדוש, בקדוש היום דמי, ויכול להוציאם אף על פי שאינו נהנה. הגה (יט) ואפלו בקדוש של יום ב' בשבתית בשבת מתר לעשות כן (רבינו ירוחם ובית יוסף בשם הרי"ף והרא"ש והטור סימן תפד). [1*] (כ) והוא שאינם יודעים. ואם עדין לא קדש לעצמו, יזהר שלא יטעם עמהם, שאסור לו לטעם עד שיקדש במקום סעודתו: ה. [1*] כתבו הגאונים, הא דאין קדוש אלא במקום סעודה, אפלו אכל דבר (כא) מועט או שתה כוס יין שחייב עליו (כב) ברכה, יצא ידי קדוש

באר היטב

עוד כוס מלבד כוס של קדוש, והשתיה השניה נחשבת לסעודה, לפי זה מדינא אסור למהול לשותות מכוס של מילה בשבת, עין שם, רק מה שכתב הט"ז דאם בן כל קדוש לא יצטרך להיות במקום סעודה דהא צריך לשותות מלא לגמיו, עין שם, ליתא, דמלא לגמיו הוי בציר מרביעית והגאונים מצרכי לשותות רביעית, פרי חדש, וכן כתב היר אהרן. ואפשר לומר דלשיטתו אזיל לפי מה שכתב בסימן קצ סעיף קטן ג, עין שם (ובספר אבן העזר השיג על הב"ח ט"ז) והוכיח בראיות דבכוס של קדוש ששתה

משנה ברורה

פרוש, מתחלה כשקדש היה בדעתו ^{טו} שלא לאכל כלל עד אחר זמן, וגם זה היה בדעתו גם כן שלא יאכל בבית זה אלא בבית אחר, מפל מקום כיון שאחר כך נמלך ואכל מיד במקום הקדוש, אין צריך לחזור ולקדש: ד (טו) לקדש לאחרים. והוא הדין "דלקטנים מתר לקדש אף על פי שאינו אוכל עמהם, כדי לחנכם במצות, והוא שאינם יודעים לקדש בעצמם, וכדלקמה לענין גדול: (יח) עמהם. ואפלו"אם כבר יצא לעצמו: (יח) עמהם. דקימא לן, כל ברכות הנהנין אין אדם מוציא את חברו אם הוא עצמו אינו נהנה אז, רק בדבר שהוא חוב, כגון קדוש וכיוצא בו, אדם מוציא חברו, וכמבאר הכל בסימן קסז סעיף יט וכ: (יט) ואפלו וכיוצא. רוצה לומר, אף דשם כל הקדוש הוא רק בורא פרי הגפן לבד, מפל מקום כיון דהיא מצוה, ועקרו נתקן שלא בשביל הנאה אלא מצוה עליו כשאר מצות, משום הכי מוציא אחרים אף על פי שאינו נהנה, כקדוש הלילה. ולא דמי לבכרפת המוציא של שבת ^{טז} של כל השלש סעודות, דאינו מוציא אם אינו אוכל עמהם, דאף שהם חוב, אין החוב עליו משום מצוה אלא כדי שיהנה מסעודת שבת, ואין להמצוה עצמה חוב, דהא אם הוא נהנה ממה שמתענה ^כ אין צריך לאכל, כדאיתא בסימן רפח, על כן אין מוציא אחרים אם אינו אוכל עמהם. ואם קדש על הפת, ^{כא} אז מוציא גם בבכרפת המוציא, דהאי ברכת המוציא בבכרפת בורא פרי הגפן לקדוש היין דמיא: (כ) והוא שאינם יודעים. דאם יודעים לקדש בעצמם, אינו יכול להוציאם בקדוש שלו ^{כב} אם אינו יוצא אז בעצמו בהקדוש. והפרי חדש בסימן תקפה חולק וסבירא לה דבכל גוני יוכל להוציאם. ובספר ארצות החיים סימן ח מסיק גם כן דמדינא יכול להוציא בכל גוני, אף לכתחלה המצוה שיקדש בעצמו כיון שהוא בקי, וגם חברו המוציא אינו יוצא עתה בהקדוש. ואשה אלמנה שאינה יודעת בעצמה איך לקדש, לא תוכל לפגם בבית אחר לשמע קדוש, כיון שאינה סועדת שם כלל, אלא יפסיד ^{11.08.2018} לבייתה לקדש לפניה, ומהני זה אף שהוא אינו יוצא עתה בהקדוש: ה (כא) מועט. הינו, ^{כז} על כל פנים שעור פזית, דהאי שחייב עליו ברכה, אפרוהו קאי: (כב) ברכה. הינו, כשעור רביעית, שחייב עליו ברכה אחרונה. וסתם המחבר פאן פדעת הפוסקים דלברכה אחרונה צריך שעור רביעית דוקא [חדושי רבי עקיבא איגר לעיל בסימן קצ סעיף ג], והפרי מגדים מצדד, דאפלו אם נאמר בעלמא דלברכה אחרונה אין צריך רביעית, לענין שיהיה נקרא במקום סעודה לא חשיב בפחות מרביעית יין:

שער הציון

לפן הכוס לאחרים, דאין קדוש אלא במקום סעודה, אכל לא דהוא פטור ממצוה: כא. אחרונים: כב. בין מפני שאינו אוכל עמהם, או שכבר יצא [מן משעם בבית יוסף]: ד. כג. מנן אברהם ואלהי רבה ושאר אחרונים:

ג. ונמלך ואכל. רוצה לומר, שהיה בדעתו לאכל בבית אחר ונמלך ואכל במקומו מיד, יצא: ז. בשבתית. ובשאר אכילות בשבת לא יצרך להם המוציא, ואם מקדש על היין לאינו בקי אינו יכול לברך המוציא, ט"ז, עין שם: ה. מועט. הינו פזית: ו. ברכה. פרוש, ששתה רביעית שחייב ברכה אחרונה, משמע מדברי רמ"א ובית יוסף דהינו ששתה כשעור במה שטועם כוס של קדוש, ומשום הכי פסקו בדמילה בשבת שרי למהול לשותות אם שותה כשעור. ולבוש וב"ח ט"ז כתבו דבכע שישתה

באר הגולה

נשאר במקומו עד שיביאו גר דלוק לא היה צריך לחזור ולקדש עבור השתיה, ועל כרחק משום דמעקרא בשעת קדוש לא היתה דעתו להשתיה. וקשיא, דלמא שאני התם דהשתיה היתה בדברים שהם צרך סעודה, אבל בדברים שאינם צרך סעודה יש לומר, כיון דעל כל פנים הפסיק בין הקדוש לסעודה לא מהני מה שהיה דעתו לכתחלה בשעת הקדוש שלא להפסיק, כי היכי דלא מהני לענין שני מקום אף שהשנוי היה אחר כך רק על ידי אנס, וכמעשה דרב הונא. ודע עוד, דלא נוכל למילף ממעשה דרב הונא רק על המשך זמן מועט, אבל לזמן מרבה אין שום ראיה משם, ואפשר דמשום הכי דיק החיי אדם וכתב שהצרך לשותות איזה זמן, אף בשאר אחרונים לא הזכיר לשון זה. ודע עוד, דמה שכתבתי במשנה ברורה, או כשקדש בחדר זה וכיוצא או מארעא לאגרא ועל ידי ההלכה וכיוצא, כן מוכח באגור שכתב שם וזה לשונו, אפלו באותו מקום וכיוצא ונחל כמו שכתוב אצלנו בדברי משה, אבל אם היתה דעתו לאכל שם מיד, אפלו אם היה הולך לדרך גדול ומתוך כך שותה עד שמגיע לשם, חשיב מקום סעודה לפי הירושלמי, ואפלו בטרקלין גדולים חשיב מפנה לפנה מקום סעודה, עד כאן לשונו. והנה מה שכתב בדרך גדול אין לו שום באור. ועין בדרכי משה שפון קצת לתקן זה וכתב שהיה בדרך זמן גדול, אבל אם כן מה שסיים לפי הירושלמי אין לו שום באור. ונראה שיש טעות סופר קטן, דבמקום שכתוב דרך גדול צריך לומר דרך גג, והשתא אתי שפיר מה שסיים לפי הירושלמי, דהינו מה שהובא בפוסקים בשם הירושלמי דסכה, שמתר בסכתו צרכה עליו לקדש בתוך ביתו על מנת לעלות וללכל בסכה, אף שנשתתה על ידי עליתו לגג לא חשיב שהיה, והוא הדין מתוך החדר, דדין אחד להו עם מארעא לאגרא, כדמוכח בפוסקים. והמעין האמתי יראה שפוננו האמת בעזרת ה' בדברי האגור, ולפי זה לא נזכר כלל באגור דין שהיה להתר מחמת שמתחלה היתה דעתו שלא להשתיה, דשאני הקא דהשתיה היתה בעליה שהוא לצרך הסעודה ולא חשיב שהיה כלל:

ד (1*) והוא שאינם יודעים. עין במשנה ברורה. וכן נראה לפי עניות דעתי בדריעבד מוציא בכל גוני, דכל הבכרות אף על פי שיעצא מוציא אפלו לבקי, כידוע להמעין בסימן ח סעיף ה באחרונים שם ובהגהות אשרי סוף פרק ג דראש השנה ובר"ן על המשנה דאין פורסין את שמע. ומה שכתב בבית יוסף פה צריך עיון גדול, ונראה דמשום הכי נזיד הפרי חדש בסימן תקפה ופסק דבכל גוני יוצא, ונראה דכונת הטור הוא למצוה בעלמא לכתחלה:

ה (1*) כתבו הגאונים וכיוצא. ובספר מעשה רב כתב שהג"א אף בקדוש היום לא היה מקדש אלא במקום סעודה גמורה ולא מיני תרגימא או יין:

אינו יוצא עתה בהקדוש: ה (כא) מועט. הינו, ^{כז} על כל פנים שעור פזית, דהאי שחייב עליו ברכה, אפרוהו קאי: (כב) ברכה. הינו, כשעור רביעית, שחייב עליו ברכה אחרונה. וסתם המחבר פאן פדעת הפוסקים דלברכה אחרונה צריך שעור רביעית דוקא [חדושי רבי עקיבא איגר לעיל בסימן קצ סעיף ג], והפרי מגדים מצדד, דאפלו אם נאמר בעלמא דלברכה אחרונה אין צריך רביעית, לענין שיהיה נקרא במקום סעודה לא חשיב בפחות מרביעית יין:

ל טור ורפנו ירחם חלק
א וסמ"ק והנהגות
מיומני פרק כט. מ שם
מהא דראש השנה כט.
ג רא"ש בריש פרק
ערכי פסחים בשם יש
אומרים ומרדכי מהא
דאב"י קא. ס טור בשם
גאון ומרדכי בשם רבי
שמחה וכן כתב הנהגות פרק ה.

במקום סעודה (כג) וגומר סעודתו (כד) במקום אחר. ודוקא אכל לחם (כה) או שתה יין, אבל אכל
ו(כז) פרות לא. הגה ולפי זה היה מתיר למוהל ולסנדק לשותות מכוס של מילה בשבת בשחרית אם שותין (כז) בשעור
(בית יוסף), אבל נהגו לתן לתינוק (הנהגות מיימוני פרק כט): ו. ^[ח*] (כח) ואם קדש בביתו ושמע ^ט שכנו (כט) ושלחנו
ערוף לפניו, יוצא בו, דשפיר הוי מקום סעודה, ^[ט*] (ל) מוכגון שנתכוון השומע לצאת ומשמיע
^ט להוציא: ז. ייש אומרים שאין מקדשין אלא לאור הנר, ^ט ויש אומרים שאין הקדוש תלוי בנר,

באר היטב

כשעור רביעית דיצא ידי קדוש במקום סעודה: ז. פרות לא. ומיני תרומה
מחמשה מינים יצא, דהא על כל פנים חשיבי טפי לסעודת שבת מיין, ושכר אף על
גב דהוי חמר מדינה לא יצא בו במקום סעודה דלא סעיד כמו יין, מגן אברהם. לפי
זה נראה לי דכל שפן בקאור"י דלא יצא: ת. שכנו. ואפלו לכתחלה יכול לקדש
בביתו כדי שישמעו ואפלו הוא אינו אוכל, וכמו שכתוב סימן רסט, מגן אברהם, עין
שם: ט. להוציא. ובזמן הזה שהשליח צבור אינו מקדש אלא משום מנהג, לא
יצא השומע אלא אם כן נתכוון להוציא, בית יוסף, מגן אברהם:

משנה ברורה

(כג) וגומר סעודתו. עין לעיל בסימן קעח סעיף ב בהג"ה, דלכתחלה
לא יעקר ממקומו בלי ברפת המזון, אף בדיעבד כשעקר אין צריך לברך
ברפת המזון מקדם אלא אחר גמר הסעודה: **(כד) במקום אחר.**
ושם ^{כז} אין צריך לברך עוד על הכוס קדם שישעור, דהא כבר יצא ידי
קדוש: **(כה) או שתה יין.** וכל שפן ^{כח} אם אכל מיני תרומה
מחמשה מינים דיצא, דהם חשיבי טפי לסעודת שבת מיין, ^{כז} אבל שכר
ושאר משקין, אפלו אם היו חמר מדינה, אין יוצא בסם במקום סעודה,
דלא סעיד הלב כמו יין. ועין בחדושי הגאון ר' עקיבא איגר ובתוספת
שבת שהוכיחו, דלכמה ראשונים אינו יוצא ידי קדוש במקום סעודה
על ידי כוס יין, ועל כן נראה שאין להקל בזה אלא במקום הדחק:
(כז) פרות לא. דחמשת מינים נקרא מזון, ויין סועד הלב, אבל שאר
דברים, ^{כז} אפלו אכל מהם הרבה אינו חשוב סעודה כלל. ועל כן מה
שנוהגים לילך לבית חתן או מילה, ואין שם כיסנין אחר קדוש רק מיני
מגדים, אין לו לטעם שם כלל, ולא סגי במה שהמקדש שותה כל הכוס
אף שהוא מחזיק רביעית, דזה מהני רק לשותה עצמו אבל לא לאחרים
[אחרונים]. והנה בשלטי גבורים כתב, דאף בפרות די, דכל סעודת שבת
נחשבת קבע, אף דעת הטור ושלחן ערוך עקר [מגן אברהם]. אף אם חלש
לבו קצת ואין לו עתה מחמשת המינים לסעוד אחר הכוס. ^{כח} דעת איזה
אחרונים דיש לסמך על השלטי גבורים בשחרית, אבל בלילה בודאי
אין לסמך עליו, דשארי פוסקים לא סבירא להו כותה: **(כז) כשעור.**
דהינו שישתה שעור רביעית. ^{כט} ויש אומרים ¹¹⁷⁰⁸²⁰¹⁸ יוצא ידי קדוש

במקום סעודה אפלו ישתה שעור רביעית, רק צריך לשתות רביעית יין מלבד הכוס של הקדוש: ו **(כח) ואם קדש.** והוא הדין לדאפלו
לכתחלה יכול לקדש בביתו כדי שישמע שכנו הדר ^ל בבית אחר [מגן אברהם]. ואם שכנו ^{לב} אינו יודע בעצמו לקדש, מהני הקדוש שלו אפלו
הוא אינו אוכל בעצמו, וכדלעיל בסעיף ד, ועין מה שכתבנו שם בסעיף קטן כ. עוד כתב המגן אברהם, דהוא הדין כשמקדש על הפת שיכול
לברך להם המוציא: **(כט) ושלחנו ערוף.** נראה דלאו דוקא, אלא הוא הדין כשרוצה לערוף השלחן לאכל לאחר גם כן מהני, פיון שהיה
דעתו לזה בשעת הקדוש, וכנ"ל בסעיף ג בהג"ה: **(ל) וכו'.** לאו דוקא בענין זה, דהוא הדין בכל שמקדש לאחרים דינא
הכי ^ל וכשהשליח צבור מקדש בבית המדרש ^{לז} בזמנו, לא יצא השומע אפלו אם יתכוון לצאת והוא רוצה לסעוד שם אחר כך, אלא אם כן
נתכוון השליח צבור להוציא:

שער הציין

לא מוכח פי אם בחדר אחר, מפל מקום נראה דהוא הדין בבית אחר לגמרי, דמאי שנא,
וכן משמע במחצית השקל ובהגר"ז, ועין שם מה שכתב עוד בזה. ודע, דלפי מה דמסקו
התוספות שם דמחדר לחדר מהני דעתו לכתחלה, וכן פסק הרמ"א לעיל בסעיף א, אין
לנו מקור לסעיף זה מהגמרא, והמחבר הפסק כן בפשיטות, נראה משום דסבירא לה
דמסתברא הכי: לב. אליה רבה: לג. מגן אברהם: לד. הינו, דהיום הוא מכון רק
משום מנהג:

כד. מגן אברהם: כה. מגן אברהם: כו. מגן אברהם ושארי אחרונים: כז. אחרונים:
כח. חיי אדם וכתב שפן כתב האליה רבה: כט. הוא דעת הלבוש, ורבו אחרונים העומדים
בשיטתו, ומפל מקום בקדוש של שחרית יש לסמך על המקלין אם אין לו יין כל כך,
אבל בקדוש של לילה אין להקל בזה, ואפלו אם ישתה עוד כוס אחד בלילה מלבד זה,
גם כן יש לעין אם נסמך על זה, דכמה ראשונים חולקים על זה, כמו שכתב בחדושי ר'
עקיבא איגר: ו. ל. מגן אברהם: לא. אף דמהתוספות ק"א דבור המתחיל דאכלי ושתי

שהביאו שליכא חיוב אלא עצה טובה מטעם שלא אפשר כדאיתא בסנהדרין. והספרים שהביא כתר"ה אינם אצלי ואין לי פנאי וגם איני רואה צורך לחפש אחריהם כי הענין ברור דכתבתי.

ומה שעמד כתר"ה על לשון ובתוך שלו שנאמר בירושלמי ובפוסקים שהי"ל לומר ולתוך שלו שלכן רוצה כתר"ה לחדש שרק כששני הקברים הם בתוך שדה שלו מותר לפנות למקום היותר קרוב לקבר אבותיו, הנה פשוט שמחמת שהוא דוחק גדול לפרש בירושלמי שאירי בדבר רחוק המציאות כזה, וגם שהלשון איתא שם ובתוך שלו אפילו מן המכובד לבזוי ערב הוא לאדם שיהא נינוח אצל אבותיו, שלא הוזכר כלל ובתוך שלו לאביו, משמע שבתוך שלו הוא עצמו הוא לאביו כדפירשו הש"ך והט"ז, ומצד קושי הלשון נקט הש"ך לשון כלומר והט"ז נקט פירוש לומר שמוכרחין לפרש כן.

וידע כתר"ה כי מה שעושין באופן שלא יהיה עיכול אין רוח חכמים נוחה מזה כי הרי לכפרה עדיף שיתעכל הברש ואף לר' אשי הא אפשר שבעיכול יש יותר כפרה ואיך עושין דבר שיתאחר הכפרה ואם אפשר יש למחות בידם מלקבור באופן כזה.

אח"ז הראני ידידי הרב הגאון ר' טוביה גאלדשטיין שליט"א בספר פרשת מרדכי להגר"מ באנעט שכתב בסיומן כ"ד כדברי ודחה תשובת הגר"ב בלשון שהוא טעות וגם בספר שיבת ציון לבנו הגר"ש לנדא כתב שלא כדבריו בזה ונהניתי שכיוונתי לדבריהם.

ידידו מוקירו,

משה פיינשטיין

סימן קסב

אם רשאים לפנות המת כרי שיוכלו הבנים לילך על קברו לפעמים

ערב חג השבועות תשכ"ג.

מע"כ ידידי הנכבד מר ר' יצחק ברוידי שליט"א.

הנה בדבר לפנות ארונו של אביו ע"ה מעקראן לנוא יארק באשר שכל בניו נמצאים בנוא

יארק וקשה להם ליסע לעקראן לילך על קברו כנהוג, פשוט שאסור שפינוי זה אינו לכבוד המת אלא להקל על הבנים כשירצו לילך על קברי אבות. ובעצם כל הליכה על קבר אבות אינו חיוב ולכתבי האר"י שהביא המג"א סימן תקנ"ט ס"ק ט"ו אין לילך כלל לביה"ק אף לצורך בקור על קברי אבות. אבל אף שהעולם נוהגין לילך על קברי אבות וחושבין זה לכבוד אב אין זה כבוד המת ששייך להתיר הפינוי בשביל זה אף אם לא יוכלו כלל לילך על קברי אבות לעולם, שלא בשביל כל כבוד הנדמה לאדם מתירין לפנות כמפורש בש"ך יר"ד סימן שס"ג סק"ב דרך משום כבוד לקברו אצל אבותיו מפנים ולא משום כבוד אחר, וכ"ש בשביל כבוד זה דלהמג"א בשם כתבי האר"י אינו מן הראוי לילך כלל שאסור לפנותו.

ידידו,

משה פיינשטיין

סימן קסג

בכהן שאמר לישראל לקבור מת אם יש חשש איסור

י' אדר ראשון תשכ"ז.

מע"כ ידידי הרב הגאון מהר"ר שאול דוב יוסף גראס שליט"א שהיה אב"ד בילקא וכעת בירושלים עיה"ק.

הנה בדבר אם מותר לכהן לומר לישראל לקבור מת, פשוט וברור שליכא שום איסור דהא הכהן לא מיטמא בזה ולא שייך איסור כהונה ע"ז, ואין צורך כלל לדברי התו' רי"ד ולא לסברת הקצוה"ח בסיומן קפ"ב סק"א במה שתירצו דלא שייך שליחות על מצוה שבגופו, דהא האיסור שעל הכהן אינו שלא יקבור מת אלא שלא יטמא למת, וכשמקבר ישראל את המת בשליחות הכהן אף שמדין שליחות נימא שנחשב כמו שקבר הכהן את המת מה לנו בכך הא עכ"פ לא נטמא הכהן בקבורה זו, ואף אם היה שייך שליחות על מצוה שבגופו נמי לא היה שייך לאסור שליחות אף אם היה בזה דין שליחות. ול"ד כלל להא דב"מ דף י' דכהן שאמר לישראל קדש לי אשה גרושה ולאיש דאמר לאשה אקפי לי קטן, דהקידושין

שעושה הישראל שתתקדש לכהן הוא האיסור והקפת הקטן הוא האיסור, ולכן כיון דהם לאו בר חיובא שאין בזה חסרון דאין שליח לד"ע ויש לזה דין שליחות נמצא שהכהן הוא המקדש והאיש הוא המקיף, אבל הכא אף שהכהן הוא הקובר מדין שליחות הא לא נטמא שאין ע"ז שום איסור וח"ו לומר על הפמ"ג שיטעה בדבר פשוט כזה שיאסור מצד שהוא שלוחו דכהן ובפמ"ג בסימן רס"ג במשבצות סק"ג כתב רק שיש לראות מ"ט לא נימא שאסור לכהן לשלח ישראל להביא חפציו ממקום טומאה וכתב ויש לחלק פשוט שהוא חלוק זה ולא כתב הטעם משום שפשוט לכל לחלק והוא כדבארתי.

גם דבר פשוט וברור שאיסור טומאת כהן הוא רק למת ולטומאת ע"ז ליכא שום איסור אף לריב"ב שתקרובת עכו"ם מטמאה באהל משום הקרא דזבחי מתים בחולין דף י"ג נמי ליכא שום איסור לכהן, וכ"ש לדינא שהלכה כרבנן דאף תקרובת עכו"ם אינה מטמאה באהל אף שמתמאה במשא ליכא איסור לכהן, וממילא לא שייך להחמיר י"ג שנבטל לכהן יותר מלישראל.

ובדבר אלו המותרין לאכול קודם התפלה כתב בבאור הלכה של המ"ב בסימן רפ"ט שפשוט דצריך לקדש מתחלה לכן יש לעשות כן.

ובדבר אחד שיצא ידי קידוש מאחר אם מותר לאכול פחות מכזית אם לא היה לו יותר או שהיה לו וחשב שלא יאכל יותר, הנה אין זה מקום סעודה לגביה ולא יצא ידי קידוש כלל ואסור. אבל מה שיש להסתפק הוא אם יש לו כזית ויותר וגם חשב לאכול כשיעור שיצא ידי קידוש ואכל רק חצי שיעור ונמלך שלא לאכול יותר כאן אם יש לחייבו שיאכל עד כזית, משום דבל"ז ימצא שאכל חצי זית בלא קידוש, או שכיון שבשעה שאכל היה מותר לאכול לא שייך להתחשב איסור ואין עליו חיוב לאכול.

והנכון לע"ד שאין עליו חיוב לאכול אם נמלך שלא לאכול כאן מאיזה טעם. דהנה בפסחים דף ק"א א"ר ענן בר תחליפא זימנין סגיאין הוה קאימנא קמיה דשמואל ונחית מאיגרא לארעא והדר מקדש, שלכאורה הרי נמצא שברך בראשונה באיגרא ברכת הקידוש לבטלה, וגם שותה היין קודם קידוש שאסור, ולשון זימנין סגיאין משמע שאף בלא אונס עשה כן כשנמלך לאכול אח"כ בארעא, דלא מסתבר שבכל פעם מזימנין הסגיאין אירע אונס שלא היה יכול

לאכול אפילו כזית, דבשלמא בהא דר"ה דאיתעקרא שרגא שנמי קשה שהי"ל לאכול לכה"פ כזית בלא גר כדי שלא יהיה ברכה לבטלה אפשר דהיה קודם הנטילה ולא היה יכול למצא המים ליטול ידיו כשכבה הנר, אבל זהו דבר שלא מצוי כלל ולא שייך לומר שהיה זה וכיוצא בזה הרבה פעמים. ועיין בצל"ח שעמד בזה ומה שפירש דחוק ולא נכון כלל כדבארתי בחדושי. אבל צריך לפרש דאין קידוש אלא במקום סעודה שאמר שמואל אינו שאסור לקדש, אלא שאף שקידש לא יצא לומר שיותר לא יצטרך לקדש, אלא דבשעה שיאכל סעודתו יצטרך לקדש עוד הפעם משום דהסעודה לא נפטרה בקידוש שעשה שלא במקום סעודה אף שהיה רשאי לקדש.

אבל הא צריך לידע איך היה מותר לקדש במקום שלא יאכל אחרי שיצטרך לקדש אח"כ במקום סעודה, ויש לפרש דמה שקידש היה משום שבאיגרא היה רוצה לאכול פירות וכדומה שגם אלו אסור לאכול קודם קידוש אף שלא נחשבו סעודה, ונפרש שמותר בכל אופן ולא נצטרך לומר דאירי בנמלך וכדמשמע קצת כן דלא נאמר כלל על מה נחית מאיגרא לארעא לא שהיה אונס וגם לא שנמלך. אבל זה אפשר לפרש רק להר"ן שם דאף מאיגרא לארעא אינו מועיל אף בהיה דעתו בשעת קידוש לאכול בארעא, דלתוס' דף ק' שסברי דבדעתו לאכול בארעא חשיב במקום סעודה אם היה דעתו בשעת קידוש שיאכל בארעא, לא היה צריך לקדש עוד הפעם, ומוכרחין לאוקמי שהיה בדעתו לאכול באיגרא ואח"כ נמלך לאכול בארעא, ואין ראיה לפ"ז שמותר לכתחלה לקדש בשביל שצריך לאכול פירות וכדומה. אבל עכ"פ איכא ראיה שלא היה מחוייב בשביל שעשה קידוש באיגרא לאכול באיגרא אפילו כזית דמכיון שבשעה שקידש היה הקידוש כדין אף שאח"כ כשנמלך לאכול בארעא הרי נמצא שלא יצא בזה לא נחשב ברכה לבטלה ואינו מחוייב אף להטריח עצמו באכילה קצת במקום שקידש, וא"כ כ"ש שלא שייך להחשיב מה שאכל חצי זית בשעה שהיה דעתו לאכול שיעור סעודה שהיה רשאי לאכול ולומר שאכל באיסור, ולחייבו מחמת זה לאכול אף כשיש לו איזה טירחא וכדומה, דאם לא חששו לזה לאיסור ברכה לבטלה כ"ש שאין לחוש לזה לאיסור אכילת ח"ש באיסור דרבנן דאכילה בלא קידוש, ואם נימא כפירוש א' הא ליכא כלל איסור לאכול אחר שקידש כדין אפילו פירות, רק שאם לא יאכל כזית יתחייב לקדש עוד הפעם.

ולענין שני הפירושים נראה יותר כפירוש

העראפלאן אף שגדול טובא ויש לו מקום למטה שמונחין שם המשאות ושם מונח גם המת שיש חציצה בין המת למקום העליון שיושבין שם האנשים הנוסעים כולו כלי אחד הוא והוא של מתכות שמקבל טומאה וממילא אינו חוצץ בפני הטומאה, ונטמא הכהן בטומאה אהל במת שהוא באיסור לאו ועשה.

אך יש לעיין ראוי רק אלו מיני מתכות שנאמרו בקרא ששה מינים שהם זהב וכסף ונחש וברזל ובדיל ועופרת הם מקבלין טומאה ולא מינים אחרים, וקצת היה נראה כן מדהוצרך הקרא להחשיבם בפרטיות ולא בכלל אך כל דבר מתכות וכלפי שמיא גליא שאיכא עוד מיני מתכות שלכן פרטן להשמיענו שרק אלו מקיט ולא מיני מתכות אחרים, והעראפלאן כמדומה שאינו משה מיני מתכות אלו, אבל אפשר שגם מין מתכות זה אינו מין אחר אלא שהוא נעשה מתערובת ממינים אלו, וצריך לחקור לידע זה, ואם יתברר שהוא מין אחר שהיה רצון השי"ת שיתגלה בדורות אלו האחרונים היה נוטה יותר שלא מקבלי טומאה דלכד ממה שפרטן ראייה שאין למילף למיני מתכות אחרים דהם ששה כתובים הבאים כאחד, הנה גם בלא זה אין למילף דיני טומאה למין חדש דכל דיני טומאה הם גז"כ, וראייה קצת מהא דכלי זכויות לא מקיט מדאורייתא אף שהם ניתנין כמתכות ולא אמרינן שיהא להן דין כלי מתכות כאלו שבקרא, אבל מ"מ צ"ע לדינא, ואם הוא מתערובות מיני מתכות אלו טמא בפשיטות ואם הוא ממין אחר ויש בו תערובות גם ממינים אלו אזלינן בטר רובא כדתנן בפ"א מכלים.

ומדין אהל זרוק דלאו שמיה אהל גם לקולא שלכן אם האנשים יושבים שלא כנגד המת היה שייך לידון בזה, אבל במת ואדם וכלים שבתוכו מביא טומאה, עיין בפ"ח מאהלות מ"ה בר"ש שכתב בפשיטות אי בכלים שבתוך הבית איירי דבר תימה הוא מ"ט דר' יוסי, אך במאירי שכתב דף ק"א מפרש בשם התוספות דאף כשהטומאה והכלים בספינה אם אינה קשורה אינו אהל, והוא דלא כתוס' שלנו שבת שם ד"ה קשרה, ומצאתי בספר סדרי טהרות פ"ח ד"ה וספינה שהקשה על המאירי ונשאר בצע"ג, שלכן יש להורות בפשיטות כהר"ש שטמא, וגם בלא זה הא נכנס לשם כשהאירון הוא עומד על הקרקע שהוא אהל מונח.

ידידו המברכו להתגדל בתורה וביראה.

משה פיינשטיין

ראשון, דלא מסתבר להתיר לגרום אף אח"כ שיהיה ברכה לבטלה, ואף אם לא יהיה איסור ברכה לבטלה נמי לא היה לו לשמואל לעשות כן בשביל איסור ברכה שאינה צריכה דמצינו ביומא דף ע' שאסור אף באופן שלא היה ברכה לבטלה, והתירו בשביל זה אף לקרא תורה שבכתב פרשה ובעשור בעל פה אף שהוא איסור דאורייתא, וכ"ש שאין להתיר לגרום ברכה שאינה צריכה בשביל איזה טירחא, לכן נראה כפירוש ראשון, ויהיה ראייה ממילא דבמקום שאינו חושב לאכול סעודתו, אבל הוא צריך לאכול פירות וכדומה יהיה מותר לקדש אף שלא מצינו דין זה, וכ"ש כשלא יהיה לו אלא פירות שודאי אסור להתענות יצטרך לקדש כשיש לו יין או משקין, וראייה לזה ממה שאיתא בסימן רפ"ט סעיף ב' דבאין לו משקין לקדש אוכל בלא קידוש, ואיירי שם דאין לו פת כדאיתא במג"א סק"ד דכשאיכא פת הא מקדשין על הפת, ומ"מ דוקא אם אין לו שום משקה נאמר דאוכל בלא קידוש, משמע דבאיכא משקין צריך לקדש, וכן הוא גם בקידוש הלילה דאם יש לו יין ואף רק משקין ואין לו פת אלא פירות צריך לקדש, ויהיה מש"כ המג"א אם מצפה שיביאו לו ימתין עד חצות, הוא רק מצפה שיביאו לו יין ומשקין ואין צורך לצפות גם להבאת פת דאף כשלא יביאו פת צריך לקדש, וגם יכול לקדש אף לכתחלה ואין צורך לצפות על פת, ובמ"ב סתם הדברים אבל עכ"פ הוא כמפורש לדינא כדכתבתי.

ידידו,

משה פיינשטיין

סימן קסד

אם מותר לכהן ליסע בעראפלאן שמוליכין שם מת לקבורו בארץ ישראל

ב' סיון תשל"ב.

מע"כ ידידי הבחור בן תורה נכבד מר יצחק פאלאק שליט"א, מתלמידי ישיבת עץ חיים באנטווערן פען, במדינת בעלגיא, שלו' לך ולתורתך, וחג שמח בקבלת התורה שלימה.

באוריון שקורין עראפלאן שמוליכין שם מת לקבורו בארץ ישראל אמר לכהן ליכנס שם כי כל

לרש"י עירובין דף נ"ו ע"א ד"ה זהו פני צפון וכמדומני שכן סובר גם הגר"א אבל חצאי היום אינם שווים ודיני בקר כק"ש ותפלה בחשבון אורך וקוצר השעות בחצי הראשון של היום ודיני ערב כמנחה וחשבון פלג המנחה הוא בחשבון אורך וקוצר חצי השני של היום. חותנך אוהבך בלו"נ,

משה פיינשטיין

סימן פג

קידוש במקום סעודה

אייר תשל"א

מע"כ בני חביבי הרה"ג ר' שלום ראובן שליט"א אמרתי לכתוב לך בירור שטתי בענין זה.

ענף א

הנה בפסחים דף קא ע"א סבור מינה ה"מ מבית לבית אבל ממקום למקום בחד ביתא לא א"ל ר' ענן בר תחליפא וימנין סגי אין הוה קאימנא קמיה דשמואל ונחית מאיגרא לארעא והדר מקדש, וכתבו התוס' לעיל בדף ק' ד"ה די קידוש ומיהו ממקום למקום בבית אחד כגון מאיגרא לארעא נראה דמודה שמואל אם קידש באיגרא כדי לאכול בארעא דחשיב קידוש במקום סעודה, אף שלעיל מזה כתבו דמבית לבית סובר שמואל דלא מהני מה שקידש על דעת שרוצה לאכול במקום האחר, והוכיחו זה מהא דפריך ולשמואל למה לי לקדושי בבי כנישתא ואם היה מועיל על דעת לאכול במקום אחר לא היה קשה כלום דהרי כל השומעים נתכוונו לצאת על דעת לאכול בביתם. וצריך להבין מאחר דגם מאיגרא לארעא לא נחשב במקום סעודה כמו במבית לבית מ"ש דלענין על דעת לאכול במקום האחר איכא חלוק דמבית לבית לא מועיל ומאיגרא לארעא מועיל, והביאו מירושלמי סוכה פ"ד ה"ה דאיתא שם ר' יעקב בר אחא בשם שמואל קידש בבית זה ונמלך לזכר בבית אחר צריך לקדש ר' אחא בר חיננא בשם רב מי שסוכתו ערבה עליו מקדש בלילי יו"ט האחרון בתוך ביתו ועולה ואוכל בתוך סוכתו, (ובתוס') הגירסא א"ר אחא בשם ר' אוסעיא אמר רב, א"ר אבין ולא פליגין מה דאמר רב בשלא היה בדעתו לזכר בבית אחר מה דאמר שמואל בשהיה בדעתו לזכר בבית אחר, וכדי שלא נימא שפליגי הירושלמי עם הש"ס שלנו מפרשי שהירושלמי איירי ממקום למקום בבית אחד, וכן מסיק הרא"ש דיש לתרץ דלא פליג אגמ' דידן משום דהירושלמי איירי מבית לסוכה דהוא כמו מארעא לאיגרא. אבל צריך להבין הטעם בחלוקם. ועיין בר"ן שכתב שלא נהירא לאפלוגי' בינייהו שלכן מסיק דגמ' דידן פליג על הירושלמי.

והרא"ש הביא מר' נסים גאון דכתב במגילת סתרים דהא דאין קידוש אלא במקום סעודה היינו היכא שהיה בדעתו מתחלה לאכול במקום הקידוש ושוב נמלך ואכל במקום אחר אבל אם מתחלה קידש אדעתא דהכי לאכול במקום אחר יצא ידי קידוש, והביא ראיה מירושלמי זה, והקשה עליו הרא"ש מהא דלא אמר דלשמואל מקדשין להוציא כל מי מבני העיר שדעתם לאכול בביתם, ותירץ דיש לפרש דכיון דרובא דרובא מקדשין בביתם כדי להוציא בניו ובני ביתו כדהקשה הגמ' על רב למה ליה לקדושי בביתו משמע דעושין כן, ומי שאין לו אשה ובנים הם מעטים אתי למטעי ונפיק מיניה חורבא שיאמרו שיש קידוש שלא במקום סעודה ומשני דלא אתי למטעי שכיבנו הכל שהוא להוציא האורחים, ולא מובן כלל לנו בעניותנו דאיהו טעות שייך להיות דהא כו"ע עושין בכל אופן קידוש בבית ואם לא יעלה על לבם דהוא להוציא מי שאין לו בני בית ודעתו לאכול בביתו, אף אם יש קידוש שלא במקום סעודה לא הוה להם לקדש בבי כנישתא, ואיהו חלוק הוא לענין זה בין אם קידש במקום סעודה או אף שלא במקום סעודה דאף לרב יש להקשות זה דכיון דעכ"פ עושין קידוש בבית להוציא בני ביתו למה מקדשין בבי כנישתא, ואם לרב ידע לאיהו צורך מקדשין בבי כנישתא נחא גם לשמואל דהא גם שמואל מודה דאלו שאין להם בני בית יוצאין בקידוש דבי כנישתא מחמת שדעתם לאכול בביתם ולא מובן לכאורה דברי הרא"ש. ועיין בסמ"ג עשין כ"ט שפסק כר' נסים גאון.

והמרדכי הקשה ממאי דאמר רבה לתלמידיו טעימו מידי והלא היה בדעתם של התלמידים לאכול בביתם, והובא במהרש"א ועיין בק"נ שתירץ דמפרש הר"ג גאון דבלא שרגא לא ירצו לאכול דלא כמחשבתם כפי רש"י והרשב"ם וכן תירץ בקרני ראם והמרדכי שהקשה הוא משום דמפרש דלא יוכלו לקדש בלא נר אבל יאכלו בלא נר דכן סובר המרדכי לעיל מזה כהיש רוצים שברא"ש, אבל הא דאין ראה המרדכי פירוש רש"י ורשב"ם וא"כ לא הי"ל להקשות כלום.

עוד קשה מה שפירשו התוס' דהירושלמי איירי ממקום למקום בחד בית דבזה לא פליגי דגם לשמואל מהני בדעתו לאכול במקום האחר, וכשאמר לא פליגי הרי דרב מצריך ג"כ שיהיה בדעתו לאכול במקום האחר, וכמפורש בירושלמי מאי דאמר רב בשלא היה בדעתו לאכול בבית שקידש, ונמצא לתוס' שגם גמ' דידן סובר כן לרב, ונמצא שגם רב מצריך במקום סעודה בנמלך ורק בדעתו לאכול במקום האחר פליגי שרב לא מחלק ומועיל לדידיה גם בבית אחר ושמואל מחלק שמבית לבית לא מהני ומקום למקום בחד ביתא מהני, וכן מפורש ברא"ש דכתב דלירושלמי דמועיל תנאי לשמואל היינו ממקום למקום כמו מארעא לאיגרא דהכי איירי

י"אף ממקום למקום צריך במקום סעודה וא"כ אין ראיה לחלוק התוס'. וחזונו שהתוס' לא הביאו ראיה מכאן אלא מהירושלמי כדי שלא נימא 'שפליג הירושלמי על י"א דילן.

02/07/2018 18:00

והנה ה"ט"ז סימן ער"ג ס"ק ב' פ"י דרבה שאמר לתלמידיו טעימו מידי היה זה אחר הקידוש והיה דעתם בשעת הקידוש לאכול בביתם ומ"מ אמר להו שיטעמו כאן, דלכן הוכיח מזה למי"כ הרמ"א בסעי' ב' בשם הב"י דאם היה בדעתו שלא לאכול שם מיד ונמלך ואכל יצא, משום דתלמידי רבה הא גמי לא חשבו לאכול ומ"מ היה מותר להם לימלך ולאכול עיי"ש, והקשה עליו בנתיב חיים דהא מוכרחין לומר 'רבה אמר לתלמידיו קודם הקידוש שיתכוונו לצאת בקידוש שלו ולכוון בדעתם לטעום שם כדי שיהיה קידוש במקום סעודה, דליכא למימר דאמר להם לאחר הקידוש דמאחר דבהכרח צריך לומר דנתכוונו לצאת בקידוש דרבה דהא קי"ל דצריך דעת שומע ומשמיע ונצטרך לומר שהם היו סוברין כרב דלא בעינו קידוש במקום סעודה ואמר להם רבה דהלכה כשמואל דבעינו קידוש במקום סעודה ואף 'לא חשבו לאכול אם יאכלו כאן יצאו כפסק הרמ"א, קשה למה הוצרך לומר דלמא אדאזליתו לאושפיוזא מתעקרא שרגא ובקידושא דהכא לא נפקיתו, הא בלא זה הרי הם כיווני לצאת בהקידוש שבכאן ויאכלו בביתם והיה לו לומר להם שטועים בזה שאם לא יטעמו כאן יצטרכו לעשות קידוש אחר בביתם אלא ע"כ דרבה אמר להם קודם הקידוש דלא כה"ט"ז, ומה שתירץ הצ"ח דהם נתכוונו על תנאי דאם יתעקר שרגא יצאו בקידוש זה ואם יהיה הגר דלוק יקדשו בביתם, הוא תירוץ דוקא אם רב לא אמר דיש קידוש שלא במקום סעודה אלא בדיעבד אבל לכתחלה גם רב מצריך במקום סעודה דוקא כדכתב הצ"ח לעיל מזה לכן הוצרכו להתכוין לצאת דוקא על תנאי אם יתעקר שרגא, אבל כשנימא דגם לכתחלה לא מצריך במקום סעודה לאיזה צורך יעשו תנאי, וסובר הנתיב חיים דגם לכתחלה לא מצריך רב שיהא במקום סעודה דלכן הקשה שפיר, ובכל אופן ניחא מה שהב"י כתב זה מסברא דנפשיה ולא היתה ההוראה ברורה אצלו משום דאולי היה מסופק הב"י דשמא גם לכתחלה לא מצריך רב דא"כ מוכרחין לומר דאמר רבה קודם הקידוש וליכא ראיה ואם דוקא בדיעבד אמר רב 'א"כ נתכוונו רק על תנאי דיתעקר שרגא איכא ראיה לכן לא היה ברור לו, וגם אם ה"ט"ז פ"י דהיתה כוונתם על תנאי הרי הוא דוקא משום דרב דוקא בדיעבד לא מצריך במקום סעודה והי"ל לה"ט"ז להזכיר בראייתו זה ולברר זה דהא אין זה דבר פשוט שהרי לשון הירושלמי הוא שאף לכתחלה לא מצריך במקום סעודה, ולכן אין תירוץ הצ"ח ברור. (ופלא שהצ"ח כתב דבגמ' לא אמר שרבה סבר כשמואל אלא דרבה סבר אין קידוש אלא במקום סעודה

בירושלמי מבית לסוכה אבל מבית לבית פליגי דלשמואל לא מהני תנאי ולרב מהני תנאי אפילו מבית לבית, וא"כ מה הקשה לרב למה ליה לקדושי בביתיה ומשני כדי להוציא בניו ובני ביתו, והא כיון דגם רב סובר דבעי קידוש במקום סעודה, מסתבר דאף שמועיל תנאי לאכול במקום האחר הוא רק דיעבד דגם זה נחשב במקום סעודה אבל לכתחלה עדיף לקדש במקום סעודה ממש, ולכן אלו שהיה להם יין ודאי רצו לעשות כמו שצריך לעשות לכתחלה ואף לעצמו לא ירצה לצאת בקידושא דבי כנישתא, והצורך לקדש בביהכ"ג היה בשביל אלו שאין להם יין. ועיין בצ"ח שג"כ הקשה זה אבל משמע שהצ"ח סובר דאף אם נצריך לרב שיהא דעתו לאכול במקום האחר שייך שיהיה זה גם לכתחלה, ולכן לא הקשה אלא אחר שמחדש ששמואל שממקום למקום בחד ביתא סובר דמהני תנאי לאכול במקום האחר הוא רק בדיעבד מטעם שהקשה דאיך נמלך שמואל לאכול מאיגרא לארעא ולחזור ולקדש הא הוא ברכה לבטלה שהוצרך לפרש דלא קידש באיגרא והוקשה לו דלמה נחית והלא יכול לקדש באיגרא על דעת לאכול בארעא שלכן חידש דעל תנאי הוא רק בדיעבד, דא"כ מאחר שלא פליגי בממקום למקום בחד ביתא גם לרב הוא רק בדיעבד וא"כ כ"ש במבית לבית שהוא רק בדיעבד, שלכן הקשה דא"כ גם לעצמן היו רוצין לקדש בבית כדי שיהיה לכתחלה, אבל בעצם אף בלא ראייתו כיון דצריך שיהיה הקידוש במקום סעודה אף שמועיל תנאי לאכול במקום האחר מסתבר ש"לכתחלה י"ש להצריך במקום סעודה ממש, וכ"ש ש"מבית לבית אין לקדש לכתחילה וי"ש להקשות לתוס' והרא"ש דרב מצריך תנאי לאכול בבית האחר א"כ גם הוא סובר דבעי במקום סעודה הרי הוא דוקא בדיעבד והיה ניחא מה שמקדשין גם בבית אלו שיש להם יין אף לעצמן.

ומה שכתב הצ"ח דמתחלה לא אסיק אדעתיה שיש חלוק בין מבית לבית לממקום למקום בחד ביתא להכי אקשי לשמואל למה לי לקדושי בבי כנישתא, ורק אחר שתירץ דהוא לאפקי אורחים דאכלי בבי כנישתא י"א"א לומר דאכלו בבי כנישתא ממש מצד קושית התוס' דאסור לאכול בביהכ"ג אלא בחדרים הסמוכין שהוא במקום למקום בחד בית שאלו יוצאין אף לשמואל, שוב היה סבור מינה דממקום למקום בחד ביתא לא אמר שמואל כלל דבעי במקום סעודה וא"ל ר' ענן בר תחליפא דאינו כן אלא דגם ממקום למקום צריך שיהא קידוש במקום סעודה ומה שיצאו האורחים הוא מ"מ דממקום למקום בחד ביתא מועיל תנאי כסברת התוס', הנה מה יעשה לתירוץ התוס' הראשון שהיו שומעין בחדרים שהיו בשעת הקידוש שאכלו שם ממש ולתירוץ הר"ן דהאורחין היו מותרין לאכול שם, שאדרבה חזונו שמסברא בעלמא היה סבור מינה לחלק דממקום למקום לא בעינו במקום סעודה ור' ענן בר תחליפא אמר

רק השתיה הוא מדרבנן, ואיכא הסוברים שגם השתיה הוא מדאורייתא, ונמצא שעצם ענין הקידוש לא שייך לאכילה, וממילא גם זה שצריך לקדש על היין לא שייך לאכילה אלא שהוא פרט מדיני הקידוש זכירה חשובה יותר כשהוא על היין דכן נזכר בקראי זכירה ביין כדכתבו התוס' שם, ובספר החינוך בשרשי המצוה נתן טעם נכון ששייך לתקן להסוברים שהוא מדרבנן. ועיין בעירובין דף מ' דאף ביו"כ היה שייך להצריך כוס לברכת הזמן שהוא כקידוש היום אי לאו דהמברך צריך שיטעום דהא על ברכת הזמן דעלמא שמברכין אין שום צורך לכוס אלא משום דזמן זה דיו"כ הוא שייך לקדושת היום לכן היה צורך לכוס, אף שלא שייך ענין אכילה ביו"כ. שלכן הא דנאמר וקראת לשבת עונג שהעונג שהוא האכילה שייך להקידוש וצריך לקדש ולאכול בחד מקום הוא דין בהסעודה, דמצות העונג דהיא הסעודה צריכה להיות דוקא במקום קריאת הקידוש, דהא למצות הקידוש אין צורך כלל בסעודה אלא מצות הסעודה צריכה לקידוש.

ב) דקידוש שעל היין הוא ענין קידוש אחר ולא שהוא רק פרט ממצות הקידוש, דאם אמרינן דהוא פרט במצות הקידוש כדרך הא', הרי יקשה לכאורה דלמה הצריכו לקדש שני פעמים חד בתפלה וחד אחר התפלה על היין, כיון דחד מצוה הוא משום דלא הוזכר בתורה אלא חד זכירה בכניסתו, ונצטרך לומר שכיון שצריך כוס וא"א להצריך כוס בתפלה שאסור לו להחזיק כוס בתפלה משום שיסיח דעתו מהתפלה דאף שבסוכה דף מ"א אמר מר בר אמימר דאבא צלויי קא מצלי ביה באחיות הלולב ואתרוג בידיה מטעם דל"ד לאחיות תפילין בידו דתניא דאסור ולאחיות סכין וקערה ככר ומעות דאמר שמואל שאסור משום דלולב מצוה הוא ולא טריד מצד חביבות המצוה כדפרש"י, אפשר דאחיות כוס מלא שצריך לקידוש אף שמצוה הוא איכא טירידא, וממילא צריך לקדש פעם שני אחר התפלה משום דכוס הוא עיכוב בהמצוה, והוא טעם על מה שצריך לקדש אחר התפלה. ובתפלה נצטרך לומר למה הצריכו לקדש גם בתפלה אף שלא יצא מצות הקידוש מאחר דכוס מעכב דהוא מצד מצות תפלה עצמה, דהוא שתיקנו אנשי כה"ג במקום ברכות האמצעיות שהוא שאלת צרכי האדם שהוא עיקר בתפלה כדאיתא ברמב"ם פ"א מתפלה ה"ב, שבשבת אסור לבקש צרכיו בתפלה תיקנו להזכיר ענין קדושת היום ולהתפלל על עניני השבת שממילא הוא גם ענין קידוש בשביל מצות התפלה, ואולי בשביל זה לא תיקנו להזכיר יציאת מצרים בברכת התפלה בשבת שמשמע שהיא עכוב בקידוש כדא"ר אחא בר יעקב לקמן דף קי"ז מגז"ש משום דהוא רק ענין תפלה ולא מצות הקידוש, (ועיין ברשב"ם שם שפ"י דהא דאראב"י וצריך שיזכור יציאת מצרים בקידוש היום, שכוונתו בברכת קידוש היום שהוא בין בכוס בין בתפלה,

ואפשר שאף רב סובר כן, והא הגמ' הקשה איך עביד כשמואל הא אמר אביי כל מיילי דמר עביד כרב לבר מהני תלת והוצרך לתרץ דכקולי דרב לא הוה עביד הרי מפורש דרב פליג על זה דעביד רבה. וצע"ג).

עוד הקשה הצ"ח דר"ה דאיתעקרא ליה שרגא אחר שקידש הרי לא היה דעתו לאכול בבי גגניה דרבה בריה וא"כ להירושלמי גם לרב הוצרך לקדש במקום האחר ואיך מביא מר"ה שסובר כשמואל, ועל התוס' תירץ דאולי רק אליבא דשמואל כתבו שלא פליגי אבל אליבא דרב פליגי, אבל על תרא"ש שכתב דלרב מהני תנאי אפילו מבית לבית משמע דגם אליבא דרב מפרש דלא פליגי קשה, ומה שתירץ דהגמ' לא אמר ואף ר"ה סבר כשמואל אלא דסבר אין קידוש אלא במקום סעודה ואפשר דהוא דוקא באופן שגם רב מודה דהוא בלא היה דעתו לאכול ומש"כ דהלכה כשמואל כיון דהנהו אמוראי סברי כוותיה הוא רק לרבה ואביי, לא נכון כלל דאביי הא לא פסק בעצמו אלא אמר שכן סובר רבה, וגם הא כתב סתם להנהו אמוראי הרי הוא לכל האמוראים שהזכיר, וגם לבר מזה דכיון שרב לא פליג כלל באין דעתו לאכול במקום האחר הרי ליכא שום אמורא דסובר כן ולא הוצרך לומר ואף ר"ה סובר אין קידוש אלא במקום סעודה כיון דליכא חולק על זה.

ענף ב

והנכון לע"ד דהנה בטעם דאין קידוש אלא במקום סעודה איתא ברשב"ם ובתוס' משום דכתיב וקראת לשבת עונג במקום שאתה קורא לשבת כלומר קריאה דקידוש שם תהא עונג, וכתב ע"ז הרשב"ם ומדרש הוא, ופשוט שמדרש לא היה דורש בעצמו אלא שראה כן באיזה מקום, ולשון הרא"ש משמע דאמר שמואל בעצמו מדרשת קרא זה דכן היתה גירסתו, ובר"ן איתא דכן כתב ר' אחא, ולשון הרשב"ם והתוס' והר"ן בשם רב אחא הוא במקום קריאה דקידוש שם תהא עונג משמע שהוא דין על הסעודה שתהא במקום הקריאה דקידוש ואינו דין על הקידוש שיהיה במקום הסעודה, אך ממילא נמצא שצריך שתהא הקידוש במקום הסעודה כלשון דאמר שמואל, ולשון הרא"ש דכתיב וקראת לשבת עונג במקום עונג שם תהא קריאה משמע שהוא דין במצות הקידוש שיהיה דוקא במקום סעודה והוא מדויק כלשון הגמ'. והוא מ"ז דיש לפרש שני אופנים בדין זה.

א) דהא קידוש בעצם הוא מ"ע מן התורה מקרא דזכור את יום השבת זכרהו בכניסתו כדאיתא בדף ק"ו, והוא דין שיהיה על היין שלכן לא סגי במה שקידש היום בתפלה ולחד שיטה בתוס' שם ד"ה זכרהו הוא מדרבנן ואסמכתא היא על הקרא, וכן הוא שיטת הרמב"ם בפכ"ט משבת ה"ו, ולשיטה הב' הוא דאורייתא

יין והיה מים דרצה לומר דכיון דכבר יצא ידי המצוה מה"ת לא הצריכו בשביל היין לעשות קידוש מחדש שהקשה הדג"מ דמדאורייתא הא כבר יצא בתפלה כדכתב המג"א בסק"א, ועיין במג"ח מצוה ל"א שאדרבה תמה על המג"א ודגמ"ר וכל האחרונים דהא בתפלה לא מזכירין יציאת מצרים שאראב"י דצריך להזכיר בקידוש וא"כ לא יצא בברכה שאמר בתפלה כדסובר הט"ז, שלכן רק מה שבטעותו שהוא יין שאמר נוסח הקידוש דעל היין שהזכיר יצ"מ יצא מן התורה ולא בתפלה, הנה אף שמשמע דהוא עיכוב מדדריש זה בגו"ש מוכרחין לומר דסברי דאינה גו"ש גמורה והוא רק דין דלכתחלה שלכן אמר רק לשון וצריך שמשמעותו אפשר לומר דהוא רק דין דלכתחלה, אבל יש לתרץ דברי הט"ז למה שכתבתי אליבא דהרמב"ם דלבד תפלה מצוה עליו לקדש מן התורה אחר התפלה והוא אף בלא יין דעל היין הוא רק דרבנן ונוסח הקידוש הוא דוקא בנוסח שאומרים בקידוש דעל היין ולא בנוסח התפלה כי זה נחשב משנה ממטבע שטבעו חכמים בברכות שאינו יוצא, אבל אפשר ליכא הכרת מהרמב"ם דאף אם יסבור דיצא מה"ת במצות קדוש בתפלה הוא דוקא כשאמר הברכה בתפלה בג' לפניה ובג' לאחריה וקדושת היום באמצע שהוא מטבע שטבעו חכמים ואף שטבעו זה בתפלה מ"מ מהני זה גם לצאת ידי קידוש מן התורה, אבל באמר ברכה בתפלה לבדה לשם מצות קידוש שלא באופן תפלה אין זה כמטבע שטבעו ולא יצא אף ידי קידוש התורה. ולכן שפיר נקט ברכה דאמרינן בקידוש על יין שמדאורייתא שיצא אף בלא יין הוא דוקא בנוסח זה ולא בנוסח התפלה שבברכה ההיא לא יצא אם אמרה לקידוש בלא תפלה כדכתבתי, אך יותר משמע שלהרמב"ם אינו יוצא בתפלה כדסובר הט"ז. ואולי טעם הרמב"ם שלא יצא מדאורייתא אלא דוקא בברכה זו דאומרים על היין משום דיצ"מ הוא עכוב כפשטות המשמעות דדריש מג"ש וכדסובר המג"ח.

עכ"פ יש טעם גדול לומר דהם שני ענינים כדרך הב' ואף אם הוא דוחק קצת להסבירין דעל היין הוא דאורייתא מ"מ להסבירין שהוא דרבנן דאי ניתא לומר דרך זה יותר כדכתבתי, והסבירין דהוא רק מדרבנן הם רוב השיטות.

ענף ג

והנה לדרך הא' דליכא בקידוש אלא מצוה אחת ורק מחמת שבתפלה א"א לאומרה על הכוס מוכרח לקדש עוד הפעם על היין, ומחמת זה לא תיקנו בתפלה להזכיר יצ"מ מאחר שיצטרך לעשות עוד הפעם בשביל לקדש על היין שאז יזכיר יצ"מ כדלעיל. לא שייך שדין במקום סעודה יהיה דין בהקידוש אלא הוא דין בהסעודה שצריכה לעשותה במקום הקידוש. ולדרך הב'

אבל הא חזינן דאין עושין כהרשב"ם דבכל הנוסחאות לא נמצא יציאת מצרים בתפלות שבת, ואולי גם הרשב"ם עצמו לא הזכיר יצ"מ בתפלות דשבת דפשוט שנוסח רבותינו בעלי התוס' היה כנוסח שאנו אומרים היום בלא שום שינוי וצריך לומר שאף שפי' כן בהא דאראב"י סובר שאין הלכה כמותו אלא בקידוש שעל הכוס ולא בברכת הקידוש (שבתפלה), והוא משום דרק למצות קידוש הוא צורך להזכיר יצ"מ מגו"ש ולא בתפלה וברכת קידוש היום דתפלה הוא רק נוסח התפלה במקום ברכות האמצעיות ולא ענין קידוש, ובתפלות יו"ט דמזכירין יצ"מ משום שכל יו"ט הוא עיקרו מצד יצ"מ לכן גם נוסח התפלה של יו"ט הוא בזכירת יצ"מ ולא מצד הא דא"ר אחא בר יעקב. והוא דוחק קצת.

ולכן יש לומר דהוא ענין קידוש אחר דלבד הזכירה בדברים בעלמא שלא על היין איכא חיוב מן התורה או מדרבנן לקדש על היין והם שתי מצות, ואף שרק זכירה אחת נאמרה בתורה, ואף שלא קשה זה להסבירים דהוא רק מדרבנן יקשה להסבירין דהוא מדאורייתא ונצטרך לומר לדידהו דאיכא איזה דרשא להצריך עוד קידוש אחר על היין, ואולי הוא מריבויא דאת יום השבת, ואולי הוא מלקדשו דנאמר בסוף הקרא, ונימא שבתפלה הוא רק ענין זכרון דברים שזה למדין מן קרא דזכור לבד, ולקדשו הוא על קידוש דעל היין שאחר התפלה, ואחר שכתבתי זה ראיתי בסמ"ג מ"ע כ"ט שכתב ושני מקראות יש זכור בלוחות ראשונות וזכרת באחרונות להשמיעניו שתי זכירות אחת בתפלה ואחת על הכוס.

ועיין ברמב"ם ריש פכ"ט שכתב מ"ע מה"ת לקדש את יום השבת בדברים ונקט בה"ב נוסח הקידוש שאנו אומרים על היין, ולכאורה תמוה דהא עדיין לא נקט הדין דמצוה לקדש על היין משום דבריך הפרק נקט דין הקידוש דאורייתא והוא סובר דעל היין הוא רק מדרבנן שזה נקט בה"ב, וא"כ למה נקט נוסח הקידוש דאומרים על היין, ולא נקט הנוסח דאומרים בתפלה, ולכן צריך לומר דקידוש מן התורה אף שאינו על יין דוקא אין זה הברכה שבתפלה דהוא בשביל תפלה ולא בשביל מצות קידוש, ולכן נקט הברכה שנתקנה למצות קידוש דהוא כמו שאומרים על היין, דהברכה שבתפלה נתקנה לתפלה שהוא דוקא באמירת ג' ברכות לפניה וג' ברכות לאחריה, ומסתבר שאם יאמר אחת מברכות האמצעיות שבתפלות בהקידוש על היין יהיה משנה ממטבע שטבעו חכמים בברכות ולא יצא ויצטרך לחזור ולברך הנוסח שתיקנו, ולכן סובר הרמב"ם דהקידוש שמן התורה שהוא גם בלא יין קודם שתיקנו על היין היה צריך לומר ברכת הקידוש שאנו אומרים על היין ולא ברכות התפלה.

ואולי יש לתרץ בזה דברי הט"ז בסימן ער"א ס"ק י"ט שכתב בעשה קידוש על כוס שהיה סבור שהוא

בין אם מקום שקשה שם לאכול הוא מצד הטרחה ובין מצד שהמקום אינו שלו, ובין אם הוא מקום הקידוש ובין שהוא מקום האכילה הוא חסרון בהקידוש, אבל כששני המקומות שוין דתרויהו הם שלו ובתרויהו ליכא טירחא גדולה מלאכול שם אין שום חסרון בהקידוש אבל יש גם לומר דמה שיכולין לאכול בשני המקומות לא מחשיב כמקום אחד אף לגבי הקידוש כיון שעכ"פ הוא מקום אחר ונמצא דאם אכלו במקום אחר שלא היה הקידוש שם הוא חסרון בהקידוש שלא עשאו במקום הסעודה שהצריכו לעשות הקידוש, אבל עכ"פ היה טעם וסברא להסבור מינה אך שר' ענן בר תחליפא העיד שמ"מ אין זה נחשב מקום סעודה.

ואם הוא דין בהסעודה שצריך לעשותה במקום שקידש, לכאורה אין מקום כלל להחשיב שאוכל במקום שקידש דהרי עכ"פ קידש במקום אחר, דבשלמא לענין הקידוש שייך לומר דכיון דהיה אפשרות לאכול במקום שקידש ובכל המקומות שבבית בלא טירחא אינו חסרון בהקידוש שהצריכה תורה שיהיה במקום העונג, אבל כיון שהוא דין בהסעודה יש לדון על אכילתו באיזה מקום הוא, ולענין האכילה הא ודאי הם שני מקומות כמו דהוא שינוי מקום לדין ברכה בסמוך. ונצטרך לפרש לפ"ז שהיה סבור מינה דהוא דין בהקידוש שלכן ממקום למקום בחד ביתא הוא כבמקום סעודה ואמר ר' ענן בר תחליפא דממקום למקום נמי לא נחשב במקום סעודה משום דהוא דין בהסעודה.

ואם נימא דהוא דין בהקידוש אבל לא מטעם דכן הוא פירוש המדרש דוקראת לשבת עונג, אלא דכל ענין במקום סעודה שצריך אינו מהמדרש אלא מסברא כל"ב דרשב"ם דהקובע על היין דחשיב יותר לשתות דהוא היין שבשעת סעודה, יש נמי מקום לומר דבשני מקומות בחד ביתא הוא כבמקום סעודה, אבל לא מטעם דכיון שאפשרות האכילה הוא על כל המקומות שבבית זה הוא כמקום אחד, דעכ"פ שעת סעודה אין להחשיב אלא מקום האכילה ממש, אבל הוא מטעם דלפי מחשבתו לאכול במקום שקידש הרי היה זה על היין דחשיב לשתות ולא יתבטל חשיבותו בזה שאח"כ נזדמן שלא אכלו שם, אם לא דנימא דהחשיבות תלוי כמו שגראה לעין וכיון שאכלו אח"כ במקום אחר הרי לא ניכר שהיה הקידוש במקום החשיבות, ואולי זהו טעם שמואל דאף מאיגרא לארעא הדר מקדש משום שלא ניכר החשיבות, אף שגם הוא סובר דמן הסברא הוא דין דבעי קידוש במקום סעודה. או שטעם שמואל משום דסובר דהוא ממדרש הקרא דלכן סובר כהפירוש שהוא דין בהסעודה או שאף שהוא דין בהקידוש לא נחשבו כמקום אחד כדלעיל. ולפ"ז להסבור מינה אינו דוקא כשהיו שני המקומות של עושה הקידוש דבדיו היה לאכול בשניהם אלא אף כשהיה מקום אחד של איש אחר שאחר הקידוש נתן לו רשות לאכול במקום ההוא

שהם שתי מצות שייך לומר שמצוה הב' שהוא לקדש על היין תיקנו שיעשה במקום סעודה כדכתב הרא"ש. אבל ליכא הכרח לדרך הב' דאפשר דאף שעל היין הוא ענין מצוה אחרת נמי יש לומר דאינה שייכת להסעודה כדחזינן שיש לברך כל הברכות דשירות ותשבחות על היין כדהבאתי מעירובין, וכלשון הגמ' בדף ק"ז דאמר רבי על השיכרא בת תליסתר מגני ששדר ליה לוי דכגון זה ראוי לקדש עליו ולומר כל שירות ותשבחות שבעולם, הרי חזינן שאמירת שירה ושבח להקב"ה הוא עדיף לאמרו על היין כטעם החינוך שמתעורר האדם בטבעו יותר להתפעל אל הדברים עיי"ש, וא"כ אפשר שאף שהיא מצוה אחרת לא שייכא להסעודה אלא דהוא דין בהסעודה כלשון הרשב"ם ודעימיה, אבל לדרך הא' דהוא מצוה אחת לכאורה אין לומר דיהיה במקום הסעודה דין בהקידוש אלא דין בהסעודה.

ולטעם השני שפי' הרשב"ם דסברא היא מדאיקבע קידוש על היין מסתמא על היין שבשעת סעודה הוקבע דחשיב, לא תלוי כלל בשני הדרכים דצריך לקדש על היין דאף לדרך הא' הוא דין בהקידוש שנקבע על היין דחשיב לשתות דהוא על היין שבשעת סעודה. ולפי טעם זה דהסברא הוא לכאורה ודאי דין בהקידוש ולא דין בהסעודה, וא"כ נמצא ששתי הלשונות שברשב"ם לפ"מ שהרשב"ם פי' המדרש דבמקום קריאה דקידוש שם תהא העונג דהיא הסעודה פליגי לא רק במקור התקנה אם ממדרש הקרא או מסברא, אלא גם באופן הדין דללישנא קמא דהוא ממדרש הקרא הוא דין בהסעודה, וללישנא בתרא דהוא מסברא הוא דין בהקידוש.

והנה הא דממקום למקום בחד ביתא שסבור מינה דהוא כבמקום סעודה ורב ענן בר תחליפא העיד שהוא שלא במקום סעודה, לכאורה תלוי במי נאמר דין קידוש במקום סעודה, דאם הוא דין בהקידוש שצריך לעשותו במקום הסעודה, יש מקום לומר דגם הרבה מקומות כשכולן הם בבית אחד נחשבו כולן במקום הסעודה, משום דכיון ששני המקומות הם בבית זה ואפשר לפניו לעשות הסעודה בכל מקום מבית זה שירצה יש להחשיב דעשיית הקידוש אף שהיה בהאיגרא ולבסוף אכלו בבית וכן מחדר לחדר שהוא כעשה במקום הסעודה דאפשרות האכילה בכל המקומות הוא כמקום אכילה לגבי הקידוש שלא יהיה חסרון בהקידוש, דהא פשוט דכוונת ממקום למקום בחד ביתא הוא כששני המקומות הם של עושה הקידוש שיכול לאכול בכל המקומות, דבזה היה סבור מינה דנחשב במקום סעודה אבל כשמקום האחר דבההוא ביתא הוא של בעלים אחרים דאין לו רשות לאכול שם הוא כבית אחר, וכן מסתבר דאף שהן שלו אם הוא טירחא ביותר שלא מצוי כלל מפני הטרחה שיאכלו במקום ההוא לא יתחשב כבמקום סעודה, ואין חלוק

מ"מ כיון שבשעת הקידוש חשב לאכול במקום שקידש הרי נמצא דהיה הקידוש על יין החשוב לשתות.

והנה רש"י ורשב"ם והתוס' גרסי דסבור מינה ממקום למקום לא וע"ז א"ר ענן בר תחליפא דשמואל הדר קדיש גם מאיגרא לארעא שהוא ממקום למקום אבל מפינה לפינה במקום אחד יש קידוש כי היכי דלא חשיב שינוי מקום בסמוך לענין ברכה וכן הוא ברא"ש, אבל הרי"ף גורס דהיה סבור מינה אבל מפינה לפינה לא כהיש גורסין שהביאו התוס', ופי' הר"ן דהביא ר' ענן בר תחליפא ראייה מזה דשמואל הדר קדיש כשנחת מאיגרא לארעא אף שהם שני מקומות דגם מפינה לפינה צריך לחזור ולקדש דכיון דמבית לבית לאו דוקא אלמא אין הקביעות תלוי בבית אלא במקום סעודה ומעתה אפילו מפינה לפינה, וכתב אח"כ בד"ה אבל מפינה לפינה לא ואע"ג דלעיל גבי אין קידוש אלא במקום סעודה מסקינן דאפילו מפינה לפינה אין זה מקום סעודה היינו טעמא משום דקביעות סעודה לא הוי אלא במקום סעודה ממש שאין דרך בנ"א לקבוע מקום סעודה בתוך כל הבית, כוונתו אף במקום אחד כשהוא גדול, אבל גבי שתיית יין אין אדם מיוחד מקום מיוחד בבית לשתייתו, כוונתו אין מיוחד פינה מיוחדת באותו מקום, ונמצא דכל המקום נחשב כמיוחד וצריך להבין במאי פליגי, והרמב"ם פכ"ט ה"ח פסק כתוס' והרא"ש דמפינה לפינה באותו מקום הוא כבמקום סעודה וכן המחבר והרמ"א בריש סימן ע"ג אך המג"א בסק"א ^{לדברי החכמים} כתב דלכתחלה לא יעשה כן דהא יש אוסרין דהיא הרי"ף והר"ן עיי"ש. דלא מסתבר שיחלקו בהמציאות דודאי אין הדרך לאכול בכל המקום הגדול אלא בפינה אחת, ול"ד לשתיה כדכתב ר"ן.

ונראה דתלוי איך נפרש המחלוקת דסבור מינה ור' ענן בר תחליפא, דאם נפרש שתרוייהו סבורין דהוא דין בהקידוש דלכן היו סבורין הסובר מינה דליכא חסרון לענין הקידוש מאחר דבכל המקומות איכא תאפשריות לאכול שהם לגבי הקידוש כמקום אחד, ור' ענן ב"ת סובר דמ"מ נחשב מקום אחר דזה שיכולין לאכול בשינוי המקומות לא מחשיבם כמקום אחד אף לגבי הקידוש, מסתבר שתלוי זה בשינוי מקום לדין הברכה בדברים שאין להם קביעות, דהרי בשעת הקידוש שעדיין לא נקבע המקום שיאכלו מאלו המקומות שבבית זה ואפשר להם שיקבעו באיזה מקום שהוא הוא כדברים שאין להם קביעות, דמ"מ דין שינוי מקום איכא ממקום למקום כששתה יין במקום אחד שאף שלא נקבע לשתות דוקא שם הוא עכ"פ מקום אחר שמחלק בין הסתיות בהכרח אף בלא קביעות האינשי במחשבתם, לכן כיון שעשה קידוש במקום זה נחלקו ממילא מקומות האחרים אף שלא נחלק מצד קביעותם מאחר דהיו יכולין לקבוע לאכול גם במקום הקידוש והיו כל המקומות שיון לקביעותם משום דשינוי המקום מחלק בהכרח שאר

המקומות ממקום הקידוש, אבל מפינה לפינה במקום אחד דאף שאמת שדרך סעודה שהוא במקום קבוע תהיה קביעותם רק בפינה אחת מהמקום, מ"מ בשעת קידוש דלא נקבע עדיין ויכולין לקבוע סעודתן באיזה פינה שהוא ממקום ההוא ואף במקום אחר בבית ההוא, ונהי שמקומות האחרים נחלקו בהכרח מצד שינוי המקום מ"מ באותו מקום הא לא נחלקו דמפינה לפינה לא נחשב שינוי מקום, ולכן כיון שעדיין לא היה קביעות ויכולין לקבוע בכל פינה ממקום ההוא נחשב כמקום הקידוש כשיטת התוס' והרמב"ם והרא"ש.

ואם נפרש שמה שר' ענן ב"ת סובר דממקום למקום בחד ביתא לא נחשב מקום סעודה הוא משום דסובר דהוא דין בהסעודה שצריך לעשותה במקום הקידוש שלכן לא שייך להחשיב שאוכל במקום שקידש כיון דקביעות הסעודה אינו עכ"פ במקום שקידש לכן גם מפינה לפינה במקום אחד גדול שהקביעות הוא רק בפינה אחת אם הוא שלא במקום הקידוש הוא כבמקום אחר ול"ד למה שלא נחשב שינוי מקום בשתיית יין שאין הדרך לקבוע מקום לשתיה כסברת הר"ן. ומפרש הר"ן מה שהביא ר' ענן ב"ת ראייה ממקום למקום כהא דמאיגרא לארעא שגם מפינה לפינה צריך לחזור ולקדש, משום דבסברא לא פליג ר' ענן ב"ת על הסבור מינה דאם הוא דין בהקידוש שפיר סברי דכיון דהיה שייך שיקבעו מקום האכילה באיזה מקום מהמקומות היו כולן נחשבים מקום סעודה לגבי הקידוש, ואף שהוא שינוי מקום לענין ברכה דשתיית יין ל"ד לדין קידוש במקום סעודה משום דאין זה חסרון בהקידוש מה שלא קבעו אכילתו אח"כ במקום שקידש כיון שהיה אפשר גם שיקבעו שם, ול"ד למבית לבית ממש שלא הוה שייך שיקבעו שם אכילתם משום שאינו במקום שנמצא הפת ומיני אכילה שלו והוא טירחא להביא לשם אף שגם בית השני הוא שלו או שהוא של אדם אחר אף באותו בית כדלעיל, ומה שפליג הוא משום דסובר שהוא דין בהסעודה, שלכן אינו כלום מה שהקביעות סעודה יהיה עכ"פ בבית זה שנקל לפניו גם בכל מקום הבית אלא תלוי במקום סעודה ממש שלכן לפ"ז גם מפינה לפינה כיון שהדרך לקבוע במקום גדול רק בפינה אחת ולא כל המקום נמי אין זה מקום סעודה כשקבעו אח"כ סעודתן בפינה אחרת, וזהו באור הראיה ממקום למקום בחד ביתא גם למפינה לפינה במקום אחד שלא יתחשב מקום סעודה שכתב הר"ן.

אבל נמצא לפ"ז דהתוס' צריכין לסבור דהוא דין בהקידוש והוא דלא כפשיטתו לשונם דכתבו ג"כ כלשון הר"ן במקום קריאת קידוש שם תהא עונג דהסעודה דלשון זה משמע דהוא דין בהסעודה, וניחא מה שכתבתי בבאור מחלוקתם להרא"ש שהוא כתב במקום עונג שם תהא קריאה וגם להרמב"ם ניחא שלא הוזכר

בדבריו שום רמז בענין הדין דאין קידוש אלא במקום סעודה ויש לפרש שהוא סובר שהוא דין בהקידוש כדסובר הרא"ש, אבל לתוס' שלשונם משמע שהוא דין בהסעודה יקשה מ"ט מחלקי בין ממקום למקום למפינה לפינה שלכאורה טעם הר"ן בחלוקה מדין שינוי מקום נכון.

ענף ד

והנה במקדש כאן ודעתו לאכול במקום האחר ליכא שום טעם להחשיב מבית לבית במקום סעודה בין לטעם המדרש מוקראת לשבת עונג איך שנימא בין אם הוא דין בקידוש בין אם הוא דין בהסעודה, ובין לטעם הסכרא שברשב"ם שהוקבע על יין דחשיב דהוא בשעת הסעודה, אלא אם נפרש דוקראת לשבת עונג לא דרשינן על המקום דהא לא הוזכר מקום בקרא, אלא על עצם קידוש וסעודה היינו דאיכא קפידא בשבת שיהיה קריאה שהוא קידוש ועונג שהיא הסעודה דהוא ענין אחד שחייבו בשבת שנעשה משני דברים הקידוש תחלה ואח"כ העונג, וא"כ לא איכפת לן בכל מקום שהוא, ולפ"ז לא שייך לדון אם הוא דין בקידוש או דין בהסעודה אלא הוא ענין אחד הקידוש והסעודה שהם דברים המעכבים זה את זה שאם אין קידוש אין סעודה ואם אין סעודה אין קידוש, וכעין מצות ארבעה מינים שמעכבין זא"ז כדתנן במנחות דף כ"ז שלא שייך לומר על אחד מהן שהוא עושה הצורך לכולהו.

ועיין בסימן רפ"ט סעי' ב' שכתב המחבר ואם אין לו אפילו שר ויאר משקין אוכל בלא קידוש, וכתב המג"א בסק"ד דאם אין לו פת אוכל דברים אחרים בלא קידוש וה"ה בקידוש הלילה אם אין לו פת אוכל בלא קידוש, והביא מהגמ"י פכ"ט אות ס' בסופו שכתב ולא אמרינן בת טוות אלא להבדלה ושאני אפוקי יומא מעילי יומא, וכוונתו דבאפוקי יומא ליכא חיוב אכילה ובעילי יומא איכא חיוב אכילה, והיא סברא גדולה דהא להתענות בשבת הוא איסור מן התורה ולא יזהר צורך יעקרו איסור דאורייתא בשביל מצות קידוש על היין דרבנן ואף אם מצות קידוש על היין דאורייתא הא עכ"פ איסור האכילה בלא קידוש הוא דרבנן.

והמציאות דקיום מצות סעודה בשבת בלא קידוש ליכא לדידן דסעודת שבת הוא בפת דוקא כדכתבו התוס' בסוגיין ד"ה טעימו מידי דהיינו טעימת לחם דוקא וכן הוא ברא"ש, והוא מברכות דף מ"ט דשבתות וי"ט צריך להחזיר בהמ"ז כשלא הזכיר של שבת וי"ט משום דלא סגי דלא אכיל פת, והוא דלא כתוס' סוכה דף כ"ז ד"ה אי בעי אלא כתוס' ברכות שם ד"ה אי בעי עיי"ש, וכן איפסק בש"ע סימן ער"ד סעי' ד' דהא איפסק דמקדשין על הפת ברמב"ם הל' ט' ובש"ע סימן רע"א סעי' ד' וסעי' י"ב וכן נהגו כו"ע דבליכא יין מקדשין על הפת, וא"כ ליכא מציאות דהא כשיקיים

מצות הסעודה דיש לו פת הרי יכול לקיים גם מצות קידוש בין יש לו יין שיקדש על היין ובין כשאין לו יין שיקדש על הפת וא"כ אפשר שמעכבין ממש דין הקידוש ודין הסעודה זא"ז, ורק שלא אסרו לאכול בלא קידוש דברים אחרים שלא שייכי לקיום מצות סעודה בלא קידוש שלא ^{102/07/2018}אסרו איסור תענית בשבת בשביל שאינו יכול לקיים מצות קידוש, אף שבשביל ואל תעשה אפשר שיעקרו חכמים כשהוא לסייג דליכא בזה ענין סייג, דלכן שפיר כתב הגמ"י דליכא בת טוות בעילי יומא, ואף שלא יהיה תענית ממש באם יהיה למחר יין ופת הא גם צערא בשבת אסור, ואולי גם בשביל עונג בעלמא שהוא ג"כ מצוה לא רצו לאסור כשלא יהיה לו יין ופת לקדש עליהם, אבל הסעודה דפת והקידוש אפשר מעכבין, אבל מצויר זה לר"ת דסובר בדף ק"ו בתוס' ד"ה מקדש אין מקדשין על הפת שנמצא שאם אין לו יין אוכל בלא קידוש ומ"מ מקיים מצות הסעודה, וכן שייך באורחין דאכלי בחדרים דבבי כנישתא כשהן עצמן אין יכולין לעשות קידוש וצריך הש"צ דבביהכ"נ להוציאן ואין שם יין דא"א לקדש בביהכ"נ על הפת דאין שם אדם שנשל ידיו לאכול לאלתר, ג"כ נמצא דיאכלו האורחין פת בלא קידוש וגם יקיימו מצות הסעודה, דמר"ת לשיטתיה דיליף לדידן בכה"ג, וכן אפשר לצייר בא"ש שנזדמן ששבת בדרך לבדו ואין בידו סידור ובעל פה אינו יכול לומר ברכת הקידוש שיהיה מותר לאכול פת כשיש לו אף שלא יקדש.

(ומה שהביא המג"א ראייה ממה שהביאו התוס' הירושלמי ברכות פ"ח ה"א א"ר יוסי בר' בון נהיגין תמן מקום שאין יין ש"צ יורד לפני התיבה ואומר ברכה אחת מעין שבע, הוא משום דסובר שברכה מעין שבע אינו במקום הקידוש שחייבין לעשות אחר התפלה על היין, אלא במקום תפלה משום דמחמת שתפלת ערבית רשות לא תיקנו חזרת ש"צ בערבית כמפורש ברמב"ם פ"ט מתפלה ה"ט, אבל בערבית דשבת הא איכא קידוש דהוא חיוב מן התורה אבל במקומות שמצוי יין היו מקדשין על היין והיו יוצאין בו, ששוב התפלה הוא בשביל תפלה והוי כמו בחול שלא תיקנו להחזיר התפלה משום שתפלת ערבית רשות, אבל כשליכא יין הוכרחו להנהיג שיאמר הש"צ תפלת מעין שבע להוציאם בקידוש דזכירה בדברים לא כדין הקידוש שאחר התפלה שהוא צריך דוקא ליין או לפת, וכדפי' כן בהגמ"י שלכן שפיר הביא ראייה שמה שאכלו היה בלא קידוש דהא הוא רק כקידוש דתפלה שלא הותרו לאכול בקידוש דבתפלה, וכדמסיק המג"א ע"ז א"כ כל אדם נמי יוצא כזה במה שמקדש בתפלה, היינו דליכא שום עדיפות במעין שבע מבתפלה והיתר אכילתם הוא משום דאם לא יהיה קידוש מותרין לאכול הסעודה אף דפת בלא קידוש. אבל מתוס' שהוא אליבא דר"ת ליכא ראייה דר"ת הא לא מפרש דאיירי דאומר מעין שבע בשביל האורחין

אלא דבמקומות שלא מצוי יין תיקנו שיאמר הש"צ בביהכ"נ מעין שבע כדי להוציא את כל אלו שאין להם יין משום דאין מקדישין על הפת אף היכולין לקדש, דהא ר"ת הוכיח מירושלמי זה דאין מקדישין על הפת, ואם משיטת ר"ת עצמו לית לו ראייה משום דידחוק לומר דלא יאכלו פת א"כ מה ניתוסף להמג"א מהירושלמי יותר משיטת ר"ת בעצמו, אלא הוא ראייה מהירושלמי דוקא שלא אליבא דר"ת אלא כפי הרא"ש בירושלמי ^{אמר החכמה} שהוא כפי הגמ"י דהירושלמי איירי רק כשיש אורחין שכל אכילתן הוא פת שלא היו מוציאים אותן אלא בקידוש דתפלה שאינה מתרת לאכול שלכן הוא ראייה שמ"מ מותרין לאכול משום שלא אסרו בלא קידוש כשא"א להו לקדש מטעם דכתב הב"י דלא תיקנו לבטל עונג שבת בשביל קידוש, וטוב למחוק תיבת ובתוס' וראייתו הוא רק מהרא"ש ולא מהתוס' (ומשמע לי שלהירושלמי תקנת מעין שבע נתקנה בשביל זה ולא מטעם סכנה שאיתא בגמ' שבת דף כ"ד, אבל ביפה עינים בשבת שם כתב דגם להירושלמי הוא בשבת משום סכנה אך שמוסיף שגם ביו"ט במקום שאין יין אומר מעין שבע דוחק במה שאיתא בירושלמי שחותם בשבת ולא הזכיר יו"ט, ולשון תמן נהיגין משמע שהנהיגו כן בבבל משום דבבבל איכא הרבה מקומות שאין שם יין, ואף שבפ"מ מפרש תמן בבבל עשו כן במקום שאין יין דלשון זה משמע דאין טעם לחלק בין בבל לא"י אלא שבבבל עשו כן ולא בא"י, והוא כמו מחלוקת בזה והי"ל לומר טעם להמחלוקת, שלכן נחא יותר לפרש דתמן בבבל שבהרבה מקומות לא מצוי יין הנהיגו כן בכל בבל ועיין בפירוש החרדים שמשמע שמפרש כן). ונמצא שלדין הש"ע שהוא כדכתב המג"א שכשא"א לקדש מאיזה טעם שיהיה רשאי וגם מחוייב לאכול בלא קידוש גם פת אין שניהם מעכבין זה את זה אלא הסעודה מעכבת את הקידוש שאם אין סעודה ליכא קידוש, והקידוש אינו מעכב את הסעודה שאפילו בלא קידוש אוכל הסעודה, וכדמצינו כעין זה בכבשים ושתי הלחם במנחות דף מ"ה ומ"מ כשבאין שניהם נחשבו מצוה אחת ולא הותר הלחם אלא בשחיטת וזריקת הכבשים אף דבבבלי פני עצמן נאכל הלחם לר"ע אליבא דרבה ורבה במנחות שם בדף מ"ו עיי"ש, והכא אפשר לומר גם דהם בדין מעכבין זא"ז כשאיכא על מה לקדש משום שמה שלא מעכב את הסעודה כשליכא על מה לקדש או כשאין יודע לקדש הוא משום שלא תיקנו או דין הקידוש, אבל כשאפשר לקדש שתיקנו לעשות קידוש או מעכבין זה את זה, דהרי אז אסור לאכול קודם הקידוש. וכן משמע קצת מתוס' ד"ה ידי יין בדף ק' ע"ב דכתבו דאם אין קידוש שלא במקום סעודה שהקידוש שייך להסעודה, היה נחא להו במה שיצאו ידי היין שבתוך הסעודה אף אם נימא דבירך על היין שקדם הסעודה אינו פוטר היין שבתוך הסעודה, הרי שייך זה אם נימא

דהקידוש נחשב נמי שהוא מהסעודה, אבל אם אין הקידוש מהסעודה אלא ענין אחר רק שהוא דין בעלמא דמקום המצוה דקידוש היא במקום הסעודה אינה עדיפות שייך לברכת יין זה דעל יין הקידוש מברכה דסתם יין ששותה קודם המזון, ומלמ"ד יש קידוש שלא במקום סעודה, ואם הוא מצד שייך הקידוש התיר האכילה הרי נחא זה להעדיפו על יין הרשות ולא להעדיפו מלמ"ד יש קידוש שלא במקום סעודה דהא לאיסור אכילה קודם קידוש שוין.

ולפ"ז מה שצריך לחזור ולקדש הוא דוקא בעשה קידוש שלא ע"ד לאכול כלל עתה וכ"ש בלא חשב לאכול כלל שאף שאח"כ נמלך ואכל לא שייך הקידוש להסעודה, אבל קידוש ע"ד לאכול אף דלא היה ידוע לו מקום האכילה הרי יש להועיל הקידוש.

אבל אפשר דכיון דאכילה הוא דבר שקובעין לזה מקום כדאיתא בר"ן כל זמן שלא נקבע המקום הוא כליכא ענין האכילה עדיין כלל ונמצא בהכרח שהקידוש מחולק מהסעודה ולא שייך לה, ואינו כלום מה שודאי יאכלו דהוא רק כהדיעה בעלמא שיש לכל אדם שיאכל אחר כך שזה ודאי לא מחשיב כלום במעשה האכילה שזהו רק שאוכל עתה, אבל בקבע מקום לאכילתו ומקדש כאן על דעת לאכול במקום שקבע שייך שיתחשב הקידוש להסעודה שהרי כבר איכא ענין הסעודה, וסגי בזה להעיקובא שיש לקידוש שיהיה סעודה דהרי כבר איכא סעודה אף שאינו במקום זה, וכעין זה מצינו במצות ארבעה מינים דלולב שא"ר חגן בר רבא במנחות דף כ"ז דביש לו אין מעכבין שיטלם כאחד אלא אפילו אי נטל חד חד לחודיה שפיר דמי כדפירשו שם התוס' ד"ה ל"ש בשם בה"ג והוא שיטת כל הפוסקים דלא כר"ת בתוס' שם ולדעת הרמב"ן שהביא הב"י בסימן תרנ"א שאף שלא היו ברשותו כיון שישנם כולן ויודע שיקח את כולן יוצא דזה סגי לענין שתנן במתני' שארבעה מינים שבלולב מעכבין זא"ז, ואף הרמב"ם (לולב פ"ז ה"ו) שמצריך שיהיו ארבעתן מצוין אצלו משמע דלא איכפת לו שיהיו דוקא במקום אחד אלא דיהיו מצוים אצלו שיוכל ליקחם בודאי, ואולי כוונתו דיהיו כבר שלו ביום הראשון דבעי משלכם דאם לא קנה אותם עדיין הרי אין לו לענין המצוה אף שידוע שודאי יכול לקנותם אחר כך, ומש"כ הרא"ש והטור שיהיו לפניו מפרש המג"א (ס"ק כ"ד) שלא יצטרך להפסיק ביניהם ומפרש הפמ"ג משום הברכה, והטעם דכיון דהוא משום שמעכבים זא"ז סגי במה שישנם אצלו, וכן בכאן שהסעודה הוא עיקובא להקידוש סגי שתהיה כבר אצלו ענין הסעודה דהוא כשקבע מקום האכילה אף שקידוש במקום אחר ודעתו בהקידוש ע"ד לאכול שם. וזהו טעם רב אליבא דהירושלמי דמהני התנאי דדעתו לאכול שם אפילו מבית לבית ולהרא"ש הוא גם לגמ' דידן, היינו דגם הוא סובר

שהקידוש שייד להסעודה ובלא סעודה ליכא קידוש אבל בשביל שייכותם ול"ז סגי כשתהיה כבר קביעות הסעודה בשעה שקידש ותהיה דעתו לאכול שם במקום שקבע. ואין לחלק בין מבית למבית ובין ממקום למקום בחד ביתא.

ענף ה

והנה יש לומר ששני הענינים איכא בקידוש, חדא מצות הקידוש בעצם אך איכא דין דיהיה במקום סעודה אם הוא מצד דין הסעודה אם מצד דין הקידוש כדלעיל, תנינא דקידוש והסעודה מעכבים זא"ז כדכתבתי לסוף תרווייהו אולי ידענן מוקראת ל"שבת עונג משום דאיכא שני המשמעות בקרא זה ותיקנו תרווייהו. וא"כ נימא דיש בזה מה שאין בזה ויש בזה מה שאין בזה, דמצד מצות הקידוש דצריך להיות במקום הסעודה הוא רק מבית לבית אבל ממקום למקום בחד ביתא לא, כדהוי סבורין הסבור מינה והוא דין אמת מצד דין זה, לא מבעיא אם הוא דין בהקידוש שייך לומר כן כדכתבתי לעיל בטעם הסבור מינה דכיון דאיכא אפשרות האכילה בכל המקומות דבית זה מהמת יכולין שילו וגם הם בלא טירחא יתירה הרבה באחד מבהשאר ליכא טוב חסרון בהקידוש, אלא אף אם הוא דין בהסעודה ילכאורה אין להחשיב יאכול במקום שקידש דהרי עכ"פ היה הקידוש במקום אחר כדכתבתי לעיל דטעמו יל ימואל נראה שהוא רק מחדר לחדר שלא נראה במקום שקידש מקום הסעודה וכן אף מפינה לפינה אם הוא חדר גדול כל כך שלא נראה המקום שקידש, אבל כשנראה המקום שקידש יש להחשיב כמקום אחד כדהביא הר"ן שיטה זו, והוא שיטת רב שר שילום כדכתב הטור סימן ער"ג משכו, והמ"מ הביא זה מספרי הגאונים עיי"ה, וכן הא צריך לומר אליבא דהר"ן שגם במפינה לפינה לא מחשיב במקום סעודה ומחלק מדין שינוי מקום, שהוא מטעם שסובר דהוא דין בסעודה, ומ"מ משמע שמסכים לשיטת רב שר שילום וספרי הגאונים דהא כתב בלשון מהו איכא למ"ד דהיכא דחזו ליה דוכתא דקדיש ביה לא צריך דלשון זה משמע דסובר שסברא נכונה היא, ובכל אופן משמע שאין זה סתירה לפירושו דממקום למקום איכא ראייה דגם מפינה לפינה בחדר אחד לא נחשב כמקום סעודה, והוא כדפרייטית שברואה מקום שקידש נחשבו כמקום אחד ממש כדכתב הר"ן שמדמי לשתי חבורות שהיו אוכלות בבית אחד שמצטרפין לזימון אם רואין אלו את אלו שהטעם דנחשבו כאוכלין כאחד מאחר דרואין אלו את אלו, וה"נ נחשב ברואין מקום הקידוש שהוא כמקום אחד. (אך הדמיון שכתב המג"א ער"ג סק"ג גם לרואה מקצת מקומו לכאורה אין זה דמיון כל כך דבזימון שהוא ראיית האנשים שייד אף במקצת כיון דרואין מקצת החבורה וכן אף בשמש אחד לשתייהן מצרפן משום דעי"ז נחשבו כתבורה אחת, אבל

בראיית מקום הקידוש שיתחשב למקום אחד מה יועיל מקצת המקום אם לא נראה מקום הקידוש דהא אין להעדיף מפינה לפינה כשלא נראה מקום הקידוש, ומקום האחר מקום שיצא בו ידי קידוש דהוי כקידש בעצמו במקום ההוא כדחזינון מהאורחין שיצאו בשמיעתן בחדרם שאוכלין מהי"צ דקידש בביהכ"נ שנחשב מקום סעודתן מצד שמיעתן שם וצ"ע סברת המג"א בדמיונו). עכ"פ אם הוא דין בהקידוש אפשר שלסברת הסבור מינה מודה גם שמואל דבחד ביתא גם ממקום למקום הוא כבמקום סעודה, ואם הוא דין בהסעודה שאין לומר כהסבור מינה עכ"פ ברואין מקום הקידוש יש להחשיב כבמקום סעודה כסברת ר' שר שלום וספרי הגאונים והסכים הר"ן, אבל מצד הדין דהקידוש והסעודה הם כענין אחד שמעכבין זא"ז הרי בארתי שמה שקבעו אחר הקידוש לאכול במקום האחר מחלק בהכרח מקום הסעודה ממקום הקידוש וחסרון זה איכא גם ממקום למקום בחד ביתא, וגם לתוס' שלא הביאו חלוק דרואים מקום הקידוש שהוא כבמקום אחד שמחלק ר' שר שלום וספרי הגאונים ומשמע שלא סברי חלוק זה, הוא רק מצד ענין השני שהקביעות סעודה דאחר הקידוש כשנקבע במקום האחר מחלק הקידוש מהסעודה אף ברואין את מקום קידוש לדידהו אבל מודים דלענין הראשון שצריך לקבוע הסעודה במקום הקידוש נחשב כבמקום אחד להאמר שבמקום קריאת הקידוש עשה את הסעודה כסברת רב שר שלום וספרי הגאונים. זהו מה שהוא חסרון בענין השני כבענין הראשון.

ומצד ענין השני יש להועיל מה שהיה דעתו לאכול בבית אחר שקבע להיות סעודתו שם כדכתבתי בטעם הירושלמי אליבא דרב, ואינו מועיל זה מצד ענין הראשון שמחשבתו ודעתו אינו עושה שני המקומות למקום אחד, לא מבעיא אם גם בדין שינוי מקום לברכה נימא שלא מועיל דעתו מתחלה לאכול במקום השני, כדמשמע שסובר כן הרמב"ם שבשני הדינים לא נקט שמועיל דעתו לאכול במקום אחר לא בדין שינוי מקום לברכה בפ"ד מברכות ה"ג וה"ה ולא בדין קידוש בפכ"ט מ"שבת ה"ח, דמשמע שסובר שפליג גמ' דידן על הירושלמי ואינו מחלק כדסובר הר"ן, אלא אף אם נימא שבדין שינוי מקום לברכה מהני מה שדעתו לאכול במקום האחר, כדסובר הראב"ד בפ"ד מברכות ה"ה שעל מש"כ הרמב"ם אכל במזרחת של תאנה ובא לאכול במערבה צריך לחזור ולברך כתב הראב"ד והוא שלא היה דעתו מתחלה לכך, נראה שאין טעמו משום שמחשבתו ודעתו עושה שנחשבו כבמקום אחד דאין שום טעם בזה, אלא שטעם הראב"ד שאף שהם שני מקומות אין צריך לחזור ולברך דדין שינוי מקום שצריך לברך הוא רק כשאין דעתו מתחלה לאכול במקום השני א"צ לברך אף שהוא שינוי מקום, ולכן לא השיג הראב"ד

על הרמב"ם בפכ"ט משבת לענין קידוש בדעתו מתחלה לאכול במקום השני יכול לאכול במקום השני ואף אם הראב"ד יסבור כתוס' דרק בממקום למקום בחד ביתא מועיל דעתו מתחלה לכך דנפרש דהמשמעות לכאורה כלשון הכ"מ בברכות שם דרק במזרחת ומערבה של תאנה מחלק זה הראב"ד דכתב אבל אם כשבירך בתחלה היה בדעתו לגמור סעודתו במערבה לית לן לאחשובי לגמרי כמבית לבית וא"צ לחזור ולברך, דמשמע דמבית לבית אחר ממש גם הראב"ד לא מחלק, מ"מ היה לו להראב"ד להשיג בפכ"ט משבת דממקום למקום יועיל דעתו לאכול במקום השני דבבית זה, אלמא דלענין קידוש לא מחלק דהוא משום דדעתו ומחשבתו אינו עושה שני המקומות למקום אחד, ורק לענין ברכות סובר שאף שהן שני מקומות והוא שינוי מקום א"צ לברך בדעתו מתחלה לכך.

ומהמחבר משמע לכאורה איפכא דבסימן ער"ג ס"א לענין קידוש הביא די"א שמועיל דעתו לאכול במקום האחר כשהן בבית אחד כהתוס' והרא"ש ובסימן קע"ח ס"א לענין שינוי מקום בברכה לא נקט דאיכא י"א אומרים בדעתו לכך לא יברך משמע שסובר דאף שלקידוש הוא מצד דעתו לכך כבמקום סעודה בממקום למקום בחד ביתא להי"א מ"מ לענין ברכה גם לדידהו הוא בדין שינוי מקום, דלא כהרמ"א שגם בסימן קע"ח כתב דלא מיקרי שינוי מקום כששני המקומות הם בבית אחד, וכתב הגר"א משום דדין שינוי מקום שזה לשניהם, הרי סובר המחבר איפכא מהראב"ד דלראב"ד לענין ברכה מדין שינוי מקום א"צ לברך ובקידוש אינו במקום סעודה ולהמחבר הוא בדין שינוי מקום לענין ברכה ולענין קידוש להי"א הוא במקום סעודה. ועיין בב"י סימן קע"ח שכתב להראב"ד שהוא סובר כהר"ם נסים גאון דנחשב מצד דעתו לאכול במקום האחר במקום סעודה שלכן סובר כן גם שאינו בדין שינוי מקום לברכה וא"כ הי"ל לכתוב בסימן קע"ח ג"כ די"א שבדעתו לכך א"צ לחזור ולברך, ועיין בסעיף ג' שכתב המחבר יש מי שאומר שאם היה בגן ורוצה לאכול מפירות כל אילן ואילן כיון שבירך על אילן אחד א"צ לברך על האחרים והוא שבשעה שבירך היה דעתו לאכול מאותן האחרים ופי' הגר"א שהוא שיטת הראב"ד דהוא כהרמ"א בסעיף א' דלא מיקרי שינוי מקום בדעתו לכך וכמו בקידוש, וגם בבאר הגולה שכתב על הא דהעתיק המחבר לשון הרמב"ם באכל במזרחת של תאנה ובא לאכול במערבה צריך לברך, והוא שלא היה דעתו מתחלה לכך כהראב"ד וכדלקמן סעיף ג' אלמא דגם הוא מפרש שבסעיף ג' נקט שיטת הראב"ד שא"כ הוא כדכתב הרמ"א ודינו כמו בקידוש ונמצא שגם המחבר סובר כהרמ"א שאין חלוק להי"א בין קידוש לשינוי מקום לברכה, אבל הוא דוחק דלמה לא נקט המחבר דין זה בסעי' א' במקום שכתב הרמ"א וגם לא בסעי'

ב' במקום שנקט דין מזרחת ומערבה של תאנה שלכן מפרש המג"א סק"ט ב"בס"ג איירי במקום מחיצות, ואין זה אוקימתא אלא שהרי נקט בסעי' ג' היה בגן וגם סתמו מוקף מחיצות וגם מדמסיק אבל מגן לגן אפילו הן סמוכים צריך לברך ואם לא היו מחיצות מ"ט מחשיבם מגן לגן, דודאי אין לומר שמגן לגן הוא אף בלא מחיצות מחמת שהיו של י"ני בעלים ואיירי בנתנו לו שתי הבעלים רשות לאכול, דלבד הדוחק והגדול באוקימתא כזו הנה אם היה כן נמי אין להחשיב זה שינוי מקום דמה שייד שינוי הבעלים להחשיב שני מקומות, אלא משמע דהוא כשביל המחיצה המפסקת ביניהן שלכן אף שהן של אדם אחד נמי הם כשני מקומות הרי דברישא בגן אחד משני אילנות איירי נמי במקום מחיצות ויש בו הרבה אילנות כהמג"א, הוא כדמחלק הכ"מ להרמב"ם בין מזרחת ומערבה של תאנה דהוא שינוי מקום למוזות לזוית שאינו שינוי מקום דשאני התם שכותלי הבית מקיפים לשתי הזויות, ומה שצריך שיהיה דעתו לאכול גם מישאר האילנות אף שמוזות לזוית אינו צריך לברך כיון שהוא חד מקום, כתב בלב"ש דבפירות האילן אם לא היה דעתו לאכול גם מאילנות האחרים היה זה נמלך דצריך לברך אפילו במקום אחד עיי"ש, לפ"י לא הביא המחבר שיטת הי"א גם הכא משום דסובר דאף להי"א שבקידוש נחשב כמקום סעודה לענין ברכה הוא שינוי מקום, ורק להראב"ד כתב בב"י שסובר דאינו בדין שינוי מקום כמו בקידוש להי"א, ולא חש על מה שלא השיג גם בדין קידוש ואולי משום דאפשר דסמך על מה שהשיג בהלכות ברכות, אבל יותר משמע שהראב"ד מחלק בהדין ברכה מקידוש דאף שהוא שינוי מקום דדעתו ומחשבתו אינו עושה אותם למקום אחד מ"מ א"צ לחזור ולברך בהיה דעתו לאכול במקום האחר, אבל בקידוש שבועי שיהיה במקום הסעודה אינו מועיל מה שהיה דעתו לאכול במקום האחר כיון דעכ"פ הוא מקום אחר ממקום שעשה בו הקידוש כדלעיל.

ולכן נראה שהתוס' סברי דאיכא שני הענינים בקידוש ובממקום למקום בחד ביתא ליכא חסרון מצד ענין הראשון משום דהם מקום אחד כהסבור מינה, ורק מצד ענין השני הוא החסרון, שלענין זה הא מועיל מה שיהיה דעתו לאכול במקום השני, כדחזינון מהירושלמי אליבא דרב דאינו סובר אלא כענין השני שלכן סובר דבהיה דעתו לאכול בבית האחר שיכול לקדש במקום האחר דלכן בממקום למקום בחד ביתא דגם לשמואל ליכא אלא ענין השני גם שמואל מודה דמועיל דעתו לאכול במקום השני, ונמצא שפיר שבממקום למקום בחד ביתא לא פליגי רב ושמואל. ואם הוא דין בהסעודה שגם בשני מקומות בחד ביתא איכא חסרון גם מצד ענין השני, הוא רק כשאין רואה מקום הקידוש אבל כשרואה מקום הקידוש גם לפ"י ליכא חסרון דענין הא' אבל חסרון דענין הב' איכא דלא כרב שר שלום

ידחה סעודתו למחר מחמת שיש לו מקום אחר בלא טירחא גדולה שיהיה ספק בשביל זה שמא ימנע מלקיים הסעודה בלילה, או שהוא זהיר וזרין לקיים הסעודה בלילה דוקא כדצריכין לעשות לכתחלה ובשביל איסור הצער דרעבון בשבת שאף בשביל טירחא גדולה לא ימנע מלקיים הסעודה בלילה, לא נתבטל בעקירת השרגא ואונסין אחרים שא"א לו לאכול במקום זה שקבע עצם ענין קביעות האכילה שצריך לזה יחוד מקום, דהרי ודאי יקבע תיכף מקום אחר ויאכל שם כמו שעשה בשעה שקידש שקבע מקום לאכילתו, שלכן לא נתבטל ענין הסעודה שהיא בשעה שקידש שהקידוש היה התחלת המצוה דקריאה לשבת עונג מאחר שודאי יקבע מקום אחר שידוע לו שיכול לאכול שם.

ונמצא שלרב היה יכול לאכול במקום האחר על סמך קידוש זה שעשה קודם דאיתעקרא השרגא ואונסין אחרים שהיה מוכן לאכול במקום הקידוש, גם במקום האחר אף שהוא בבית אחר, אבל לשמואל היה צריך לחזור ולקדש בשביל ענין הראשון דאיכא ג"כ בקידוש שמצריך שיהיה במקום הסעודה, ובמקום למקום בחד ביתא שליכא חסרון דמקום סעודה אבל איכא חסרון דענין השני דמעכבין זא"ז, גם לשמואל כשאיתעקרא שרגא או אונסין אחרים שלא היה יכול לאכול במקום שקידש יוכל לאכול במקום האחר אם ידוע שודאי לא ימנע מלאכול סעודתו בלילה כדלעיל.

וא"כ ר"ה שקידש בביתו על דעת לאכול שם ואיתעקרא ליה שרגא אחר הקידוש אם היה סובר כרב לא היה צריך לחזור ולקדש כשעיילי ליה למניה לבי גנניה דרבה בריה, דהא ודאי מאחר שקבע מקום לאכול ובשביל זה עשה הקידוש יקבע מקום אחר תיכף שליכא שוב חסרון אלא אליבא דשמואל דאיכא גם ענין הראשון דצריך שיהיה במקום הסעודה דוקא, ואולי הוכיר דעיילי למניה לבי גנניה דרבה בריה דלא היה לו טירחא כל כך או שהיה לו רצון להיות שם ולא היה נמנע מפני טירחא וגם לא היה ספק אם יתן לו רשות דרך מזה איכא ראייה דסובר כשמואל, דאם היה למקום אחר שהיה טירחא או ספק שיתנו לו רשות לא היה ראייה דסובר כשמואל, דאף לרב נמי היה לחזור ולקדש משום דלמקום אחר כזה לא היה ברור בשעה שקידש אם היה אוכל שם שאפשר לא היה אוכל בלילה והיה מקיים הג' סעודות למחר ביום. ומתורץ קושית הצ"ח.

אבל יקשה מהירושלמי א"ר בון ולא פליגי מאי דאמר רב בשלא היה בדעתו לאכול בבית שקידש, דמשמע דאם היה בדעתו לאכול בבית שקידש ואח"כ נמלך לאכול בסוכתו, היה מודה רב דצריך לחזור ולקדש, אף שעשה הקידוש בקביעות סעודה, וכן ממה שאמר ומאי דאמר שמואל כשהיה בדעתו לאכול בבית שקידש ואח"כ נמלך לאכול במקום אחר דרב נמי מודה

וספרי הגאונים דהתוס' שלא הביאו זה משמע שלא מחלקי, אבל בשביל חסרון זה הא מועיל דעתו לאכול שם, ושמואל הא היה מאיגרא לארעא שהם מקומות הנראין וע"ז א"ר ענן בר תחליפא דגם במקום למקום אף באופן זה שרואין שנמי צריך לחזור ולקדש, ובכה"ג סברי התוס' בדעתו לכך א"צ לחזור ולברך. ואם הוא דין בקידוש אפשר לתוס' לסבור גם כרב שר שלום וספרי הגאונים שליכא שום חסרון משום דנחשב ממש חד מקום ומה שצריך ומועיל לשמואל דעתו לאכול הוא בממקום למקום בחד ביתא באין רואין את המקום שקידש, דברואין המקום הא א"צ שיהיה דעתו לאכול שם ובמבית לבית הא אין מועיל מה שדעתו לאכול במקום האחר, ומתורץ שיטת התוס' מקושית הר"ן.

ולמה שבארתי טעם רב להירושלמי שאינו משום שמחשיב מה שדעתו לאכול במקום האחר כמקום סעודה, אלא משום שהוא סובר רק ענין הב' דהקידוש והסעודה הם שייכים זל"ז לקיומם דלכן צריך שלא יתחלק הקידוש מהסעודה שלזה סגי בדעתו לאכול במקום האחר, אין שום טעם להצריך לכתחלה לאכול במקום הסעודה, ולכן שפיר הקשה למה ליה לקדושי בביתא מאחר דאף לכתחלה יכולין לצאת בקידושא דביהכ"ג, וכן לשמואל בממקום למקום בחד ביתא לתוס' שמועיל גם לשמואל דעתו לאכול במקום שקידש דלא כהצל"ח, והיה יכול אף לכתחלה לקדש באיגרא ולאכול בארעא, ומוכרחין לומר דשמואל לא היה בדעתו בשעה שקידש לאכול בארעא לכן הוצריך לחזור ולקדש.

ולפ"ז אין לתרץ כהצל"ח קושית הנתיב חיים על הט"ז דהם נתכוונו לצאת על תנאי אם לא איתעקרא שרגא דהא יכלו לצאת בכל אופן שלא על תנאי מאחר דגם לכתחלה יכולין לצאת כשחשבו לאכול בביתם, ולא הי"ל לרבה לומר אלא דאם אחם רוצים לצאת בקידוש שלו כאן צריכים למיטעם ולא לומר להו דלמא אדאזילתא לאושפיזא מתעקרא שרגא, אלא דוקא אם אמר להם קודם הקידוש דלא כהט"ז.

ענף ו

והנה למאי דבארתי אליבא דהירושלמי לרב, וכן לשמואל אליבא דתוס' והרא"ש בממקום למקום בחד ביתא, שבוזה לא פליגי דמועיל מה שהיה דעתו לאכול במקום האחר, דהוא משום דהקידוש והסעודה הם ענין אחד שמעכבין זא"ז דלכן צריך לקדש דוקא כשאיכא כבר ענין האכילה דהוא קביעות מקום, וכשקבע מקום לאכילתו סגי בזה להתחשב הקידוש להסעודה שהרי כבר איכא ענין הסעודה, הרי יש טעם גדול שאם היתה קביעות סעודתו במקום הקידוש ואיתעקרא ליה שרגא או אונס אחר שא"א לו לאכול שם ומוכרח לאכול במקום אחר, והוא באופן שודאי יקבע מקום אחר ולא

בזה והא למאי דבארתי פליג רב בזה מאחר שקידש כשהיתה קביעות סעודה. וצריך לומר דמה שכתבתי שמועיל לרב כשקידש במקום שקבע לאכול שם ואכל אח"כ במקום אחר, הוא רק באיתעקרא שרגא וכה"ג באונסין אחרים שאינו יכול לאכול שם שלא נתבטלה קביעות אכילתו דהיה בשעה שקידש אלא המקום דהרי אדרבה כיון שקבע לאכול אז אף שהיה במקום ההוא הרי ברור וידוע מזה שאונס שיארע במקום זה יעשה שיקבע במקום אחר שאפשר לו בלא טירחא גדולה ולא יהיה לו מניעה מצד הרשות וכדומה, אבל בנמלך בלא שום אונס שלא לאכול במקום שקידש אף שקבע לאכול שם נתבטלה כל קביעותו דמתחלה ונמצא כקידש כשעדיין לא קבע כלל מקום לאכול דליכא ענין הסעודה כלל אף שידוע היה שדאי יאכלו שלא מחשיב זה לקביעות אכילה תיכף עתה כדלעיל, ולכן בהא דירושלמי דאמר ר' יעקב בשם שמואל קידש בבית זה ונמלך לאכול בבית אחר ולא אמר ונאנס מלאכול שם דמשמע שלא היה לו אונס שהיה יכול לאכול שם כמחשבתו בקביעותו תחלה לאכול שם אך נמלך בעלמא מאיזה טעם קלוש, הרי נבטל בזה כל קביעות אכילתו והוא כמו שהיה בשעת הקידוש מסופק באיזה מקום יאכלו דהיה זה כליכא ענין האכילה כלל, דלא היה שייך לקדש דהא נמלך ונתחרט על קביעותו אז, והוי כלא קבע אז שום מקום דצריך לחזור ולקדש כשלא אכל שם במקום שקידש אפילו לרב, וכן היה במאי דא"ר אחא בש"ר אושעיא אמר רב בסוכתו עריבה עליו וקידש בביתו שמקדש בביתו יו"ט האחרון ואוכל בסוכתו, הוא דוקא כשלא היה בדעתו לאכול בבית שקידש אלא מתחלה חשב לאכול בסוכתו שעריבה עליו, אבל אם בתחלה היה בדעתו לאכול בביתו ואח"כ נמלך לאכול בסוכתו מפני שעריבה עליו כיון שאין זה אונס שנזדמן אחר שקידש שלא יכול לאכול בבית אלא דמתחלה לא חש לעריבות זה הוא בטול על עצם הקביעות אכילה דהיה לו מתחלה, והוי כלא נקבע אז שום מקום לאכילה דאין הקידוש מועיל דהוא כקידש כשעדיין ליכא ענין סעודה דאף לרב אינו מועיל, וכן הוא לשמואל בממקום למקום בחד ביתא.

והנה לכאורה כיון דבנמלך לאכול במקום אחר בלא אונס נבטל הקביעות, יקשה דאף אם חזר ממה ש"נמלך ורוצה לאכול כאן במקום הקידוש כמו דחשב תחלה נמי יצטרך לחזור ולקדש דהרי נמצא שקידש בלא קביעות לאכילה כלל, ולא משמע מגמ' אלא דבמקום האחר הדר קדיש שמואל, וכן ר"ה אבל במקום זה לא היו צריכין לחזור ולקדש, דהי"ל להגמ' לאשמועינן חדוש יותר גדול דאף כשחזר אחר שנמלך ואכל במקום הקידוש נמי צריך לחזור ולקדש, ואף אם לא נזדמן לר' ענן בר תחליפא שיראה זה בשמואל הי"ל להוכיח בעצמו דא"כ אף כשחזר ואכל כאן נמי יש לחזור ולקדש,

וצריך לומר דבמקום שקידש אף שלא היה כלל דעתו לאכול בשעה שקידש ונמלך ואכל או שהיה דעתו לאכול בבית אחר שלא יצא לשמואל ונמלך ואכל כאן יצא כדכתב הב"י דנראה לו כן, ולכן אף שבלא אונס נבטלה קביעות מקום לאכול דמתחלה כשנמלך לאכול במקום אחר א"צ לחזור ולקדש אלא כשעשה כהמלכתו ואכל ממש במקום האחר, אבל כשחזר בו מהמלכתו ורוצה לאכול במקום שקידש א"צ לחזור ולקדש, וזה נראה בסברת הב"י שהוצרך לחדש זה ומקורו מסברתו, ולא כתב זה לראיה ברורה משום שהוא רק משמעות דהא אפשר שלא אמר זה ר' ענן בר תחליפא משום דלא נזדמן לו לראות עובדא משמואל בזה ולא רצה להוסיף מעצמו כלום או שסמך שהכל יבינו שאין חלוק בין מקום האחר למקום זה אחר שנמלך, אבל סובר הב"י דדאי היה לו לפרש דבר כזה דיותר נוטה להב"י בסברתו דבמקום הקידוש לא יצטרך לחזור ולקדש משום דבמקום הקידוש מסתבר לו שיש להועיל אף שלא היה בדעתו כלל לאכול ואף שהיה בדעתו לאכול במקום אחר שלכן אם ר' ענן בר תחליפא לא היה סובר סברא זו הי"ל לפרש ומשמע שגם הוא סובר כסברת הב"י ומשמעותו זה הוא ממילא כראיה שיש לסמוך על זה.

וטעם הב"י נראה דמעשה הקידוש כיון שאין קידוש אלא במקום סעודה הרי הוא כנעשה מעשה לאכול כאן ואין מועילה מחשבה להוציא מידי מעשה, והוא הכוונה במה שמסיק הב"י דלא חיישינן למה שהיה בדעתו, שלכאורה מה הוסיף בזה הלא כבר כתב הדין דהוי במקום סעודה, אבל הוא לטעם על הדין דהוא משום דלא חיישינן למה שהיה בדעתו נגד המעשה דקידוש דהוי זה כעין דברים שבלב שלא מקליש את המעשה, ומצד המחשבה שעכ"פ איכא דהא מועילה כשדעתו לאכול בשעת קידוש במקום אחר בחד ביתא, הוא רק להועיל שיוכל לאכול גם שם אבל לא מועילה להוציא מידי מעשה דקידוש, כהכלל שנאמר במחשבה במתני' דכלים פכ"ה מ"ט והובאה בקידושין דף נ"ט. ומסתבר דאף דבור לא יועיל להוציא מידי מעשה הקידוש אלא שיועיל להוסיף דיוכל לאכול גם במקום האחר ולא לאסור לאכול כאן ולא נימא שהועיל הדבור להחשיב שכל מעשה הקידוש נעשה דוקא לאכילה דמקום האחר ולא בכאן, וניחא שלא נצטרך לדחוק ולחלק בין הדעת לאכול במקום או שלא לאכול כלל הוא בין מחשבה ובין דבור.

ולפ"ז לרב שלדידיה ליכא הדין דהקידוש יהיה במקום הסעודה אלא שיהיה קביעות מקום לאכול, לא שייך להחשיב הקידוש למעשה לענין שיאכל שם, דהא כך הוא לענין הקידוש במקום זה או במקום אחר, ואף הקביעות שקבע בדעתו לאכול בשעת הקידוש הוא רק מחשבה דמחשבה אחרת מוציאה ממחשבה ראשונה בכל מקום חוץ מבטומאה דכי מעשה דמי כדאיתא

בביתם, אבל אמר להם דיטעמו מידי שהוא מורה להם שהלכה כשמואל דאין קידוש אלא במקום סעודה ממש בשביל שהוא צורך להם עתה לידע דהלכה כשמואל מטעם דלמא אדאוליתו לאושפיוזא מתעקרא לכו שרגא ותצאו במה שתטעמו כאן דלרב לא תצאו במה שתטעמו כאן, ואף שהוא לקולא בעובדא זו כשאין לסמוך על רב בהוראתו אף קודם שנפסקה ההלכה כשמואל.

והנה ר' נסים גאון שמפרש דלשמואל אליבא דירושלמי אף מבית לבית אם היה דעתו לאכול בבית האחר א"צ לחזור ולקדש, והוא אף לגמ' דידן דהא פסק כן ולא היה פוסק כירושלמי כשגמ' דידן פליג עליה, מוכרחין לומר שאלבא דרב פליגי דגמ' דידן שנקט דינא דרב ודינא דשמואל בחד עובדא לענין שיצאו בקידוש דעושין בביהכ"נ שרב אומר יצאו ידי קידוש ושמואל אומר לא יצאו בהכרח שפליגי שהרי בחד עובדא הוא שזה אומר יצאו וזה אומר לא יצאו ול"ד להא דבירושלמי שאיירי בתרי עובדי שמואל אמר דינו שצריך לקדש בקדש בבית זה ונמלך לאכול בבית אחר ורב אמר דינו שמקדש גם במקום אחר במי שסוכתו עריבה עליו ומקדש בביתו על דעת לאכול בסוכה שבוה שייך לומר שלא פליגי וגם שאין זה אוקימתא שמפורש החלוק בדברי עצמן, דשמואל לא אמר אלא בנמלך הרי משמע דאם מתחלה היה על דעת כן א"צ לחזור ולקדש, ורב הא אמר בדעתו לאכול בסוכה, דהוא כמעט הכרח לומר שלא פליגי, אבל כגמ' דידן שאיירו תרוייהו בחד עובדא ובפרט שהוא בקידוש דביהכ"נ שהעובדא הוא שכל אדם מקדש בביתו ובהכרח הוא בשביל אלו שלא מקדשין בעצמן שרב אמר שיצאו ושמואל אמר שלא יצאו הרי פליג גמ' דידן על הירושלמי שסובר דרב ושמואל לא פליגי דגמ' דידן סובר שפליגי. וזה נראה במש"כ הרא"ש אחר שהביא הא דר' נסים גאון ומה שמתרץ דבריו, מהא דבגמ' דידן משמע שלשמואל אינו מוציא אלא את האורחין, ומיהו בהא פליגי אגמ' דידן דמשמע התם דרב ושמואל לא פליגי אהדדי, דכוונתו שכן הוא בהכרח אליבא דר' נסים גאון ובודאי מפרש כן הר' נסים גאון שא"כ אפשר לומר דפליגי גם אליבא דשמואל כדפי' בק"נ כוונת הרא"ש עיי"ש.

עכ"פ מפורש ברא"ש דר' נסים גאון סובר דאליבא דרב פליגי הירושלמי והבבלי ורק אליבא דשמואל סובר שלא פליגי בדבר שאין הכרח לומר שפליגי יש לנו לומר שלא פליגי, שלכן מפרש דלשמואל גם לגמ' דידן כשדעתו לאכול בביתו יצא ידי קידוש ורק בנמלך סובר שמואל דצריך לחזור ולקדש כדסובר הירושלמי. ונמצא לגמ' דידן שרב סובר שקידוש הוא אף בלא סעודה כלל ויוצאין כל השומעין בקידוש זה ואין שום צורך לקדש בבית אלא להוציא בניו וב"ב, ושמואל סובר דאין יוצאין בקידוש זה אלא אלו שדעתן לאכול

בקידושין שם, ואף לר"ל דלא אתי דבור ומבטל דבור הא ללישנא קמא דוקא התם דנתינת מעות ליד אשה כי מעשה דמי לדידיה, וללישנא בתרא דר' זביד הא איתותב ר"ל, ונמצא שלרב איכא חומרא בדבר זה לגבי שמואל, דלשמואל אם עשה קידוש סתם ואף בחשב שלא לאכול או בחשב לאכול במקום אחר, אם נמלך ואכל במקום הקידוש יצא וא"צ לחזור ולקדש שם כחדוש הב"י ופסק כן הרמ"א ס"ג, ולרב לא יצא בעשה הקידוש אדעתא שלא לאכול כלל אף שאח"כ נמלך ואכל במקום שקידש. אבל כיון שהלכה כשמואל שפיר

פתקו כן.

ולפ"ז נחא הראיה מרבה שסבר כשמואל אף לפרש"י ורשב"ם ול"ק דתוס' ד"ה ובקידושא דאם מתעקרא להו שרגא באושפיוזא לא יאכלו כלל עד למחר גם להירושלמי שאף רב מודה דאין קידוש כשלא יאכלו כלל, בשלמא לרש"י ורשב"ם אפשר סברי דגמ' דידן פליג אירושלמי וסובר דלרב יוצאין בקידוש אף שאין אוכלין כלל, אבל להתוס' שמפרשי דלא פליג ואף לגמ' דידן דוקא כשדעתו לאכול במקום האחר יצא ידי קידוש א"כ הא ליכא ראיה דסובר כשמואל דכיון שלא יאכלו כלל הא גם לרב לא יצאו בהקידוש כשלא יטעמו בבית רבה, ורק לל"ב דתוס' דיאכלו במקום שיש נר ואין יין איכא ראיה, (ועיין בצ"ח שמפרש הראיה רק לל"ב דתוס', אבל הא תמוה מאד דמה יעשה אליבא דל"ק דתוס', ואולי ידחוק לומר דל"ק דתוס' יסבור דגמ' דידן פליג על הירושלמי דלא כדסברי לעיל שודאי הוא דוחק גדול). אבל למה שבארתי נחא דאין הראיה ממה שאמר להו דלא נפקיתו בקידושא דהכא דגם לרב לא יצאו כשלא יאכלו, אבל הראי' הוא ממה שאמר להו טעימו מידי, דלרב מאחר שבשעה שקידש רבה לא חשבו לאכול אלא באושפיוזא לא היו יוצאין בקידושא דרבה אף אם יטעמו, אלא יצטרכו לעשות קידוש אחר, והא לא אמר להו שיקדשו ויטעמו אלא טעימי מידי לבד משום דכשיטעמו כאן אף שלא חשבו מתחלה לאכול כאן יצאו בקידושא דרבה, שזהו רק לשמואל ולא לרב. וא"כ מוכרחין לומר כהט"ז דאמר להו אחר שקידש שיטעמו שאז יצאו מצד סברת הב"י, ושפיר הוכיח הט"ז דאיכא ראיה מעובדא דרבה לסברת הב"י ופסק הרמ"א.

ומה שהקשה הנתיב חיים דלמה לא אמר להו רבה בלא חשש דעקירת שרגא מאחר שידע שמכוונין לצאת בקידוש רבה ולאכול באושפיוזא דלא יצאו משום דהוא סובר דהלכה כשמואל, צריך לומר בהכרח שרבה לא הקפיד על תלמידיו אם סוברין כרב כמו הכלל בכל מקום דהלכה כרב באיסורי דאין להחשיב זה לטעות שיקפיד ע"ז ובודאי היו הרבה אמוראי בומן רבה שהיו סוברין כרב דעדיין לא איפסק הדין ברוב כשמואל שלכן אף שהיו תלמידיו לא היה מקפיד עליהו במה שהיו מתכוונין לצאת בקידוש שלו ודעתם לאכול

יוצאין בקידוש של רבה ואם לא יוכלו לאכול משום דאנתעקרא שרגא אף בכאן לא יוכלו לטעום בלא קידוש אחר וליכא שוב תירוצ' הק"ג והקריני ראם, אבל יש לתרץ דר' נסים גאון יפרש דרבה אמר להו קודם קידוש כדמפרש הנתיב חיים, דהא לדידיה לגמ' דידן סובר רב דיוצאין בקידוש בלא סעודה כלל ואם לא היה איכפת לו כשיעשו כרב לא היה לו לומר כלום, אלא דרצה שיעשו כמו שהוא סובר ולכן הוצרך לומר להם קודם קידוש דאם רוצין לצאת בקידוש שלו יטעמו.

ענף ז

ונשאר לנו לתרץ מה שקשה איך לא חשש שמואל לברכה לבטלה ונחית מאיגרא לארעא אחר שקידש שהקשה הצ"ח מאחר דלמה שבארתי דמותר אף לכתחלה לרב לקדש כאן על דעת לאכול במקום האחר, וכן לשמואל לתוס' בממקום למקום בחד ביתא הוא אף לכתחלה וא"כ מוכרחין לפרש דנחית אחר שקידש וחזר וקידש דקודם שקידש היה יכול לקדש על דעת לאכול בארעא, וגם בלא זה דוחק גדול לפרש דהיה זה קודם שקידש, דא"כ הא ליכא מראית ר' ענן בר תחליפא שום הוכחה לדיון זה, דכיון שנמלך קודם קידוש לאכול בארעא איזה צורך היה לו לקדש באיגרא, ואין לפרש דכך אמר לו שמואל דאינו עושה מאיגרא קידוש משום דאין קידוש אלא במקום סעודה אף בכה"ג דהוא בחד ביתא דא"כ היה אומר בפירוש אמר שמואל דאין זה במקום סעודה וכל העובדא ססיפר הוא למותר ממש, וא"כ משמע שלא אמר לו שמואל בפירוש כלום אלא מהעובדא שעשה כן שמואל יודע דסובר שמואל דאין זה במקום סעודה, והא אין לידע כלום מעובדא זו, ונצטרך לדחוק דר' ענן בר תחליפא העיד שידוע בברור גמור שמאיוזה טעם רצה שמואל לעשות קידוש באיגרא ומ"מ לא עשה הקידוש באיגרא אלא בארעא נגד רצונו שלכן ודאי הוא משום דלא היה יוצא בקידוש ההוא, דא"כ חסר העיקר בגמ', ולכן צריך לפרש דהמלכתו למיחת מאיגרא לארעא היה זה אחר שקידש והדר קדיש בארעא פעם שניה, וא"כ קשה איך היה מותר לשמואל לגרום שיהיה ברכת קידוש הראשון ברכה לבטלה כדהקשה הצ"ח.

ולכן היה נראה לומר דבר חדש דהא חזינן שאמר רבא בביצה ל"ד ע"ב מקרא דוקראת ל"טב עונג ש"טב קובעת למעשר שהוא גם על פירות ועל סתיה דכל אכילה דבשבת הוא קביעות כדפרש"י שם ולקמן דף ק"ה כתב הרשב"ם פי' אכילת עראי דשבת חשבי אותה קבע למעשר במס' ביצה משום דהוי עונג אפילו סעודת כל שהוא דידה קבע היא, ונמצא לפ"ז דהא דדרשינן במקום קריאה דקידוש שם תהא עונג הוא אף בעונג דכל אכילה ושתייה אף בפירות ואף בכל שהוא, ובתוס' הא מפורש דטעימו מידי הוא טעימת לחם שיוצא בה ידי סעודת

ויש להם קביעות מקום לאכול אף שהמקום הוא בביתו שאינו במקום הקידוש כענין האחרון שכתבתי, וממילא אלו דצריכין לקדש בבית דלא סגי להו במה ששמעו קידוש בביהכ"ג שיכולין לצאת בו מאחר דהיה דעתם לאכול בביתם שהוא מקום קביעותם לסעודתם משום דיש להם אשה ובנים שצריך להוציאם אין דעתו לצאת כלל ידי קידוש כששמעו בביהכ"ג, דרק לרב שהקידוש אינו שייך כלל להסעודה ואין לו צורך לאכול בשביל הקידוש יש לנו לומר דבסתמא דעתו לצאת בביהכ"ג דיש לו תועלת באם לא יאכלו תיכף אלא לאחר איזה שעות שיוכל לטעום ולשתות, ואף שיצטרך לחזור ולקדש בביתו כדי להוציא בניו וב"ב מה בכך הרי ידוע לכל שאף מי שיצא מוציא, אבל לשמואל דהקידוש שייך להסעודה שהם מצוה אחת דקריאת עונג שהוא משני דברים קריאה ועונג ומעכבין זא"ז ומכרח לאכול בשביל הקידוש אין לומר בסתמא דדעתו יהיה לצאת בקידוש דבביהכ"ג אף דרשאי גם לצאת דמאחר דיהיה מוכרח מצד הקידוש לאכול סעודה בפת בביתו וגם יהיה מוכרח לקדש בשביל בניו וב"ב וגם אלו שאין להם ב"ב נמי הרי יוכל לקדש בביתו אלו שיש להם יין, דהרי אין לו שום תועלת במה שיצא בקידוש בביהכ"ג דהא תיכף כשיבא לביתו מוכרח לאכול ואם לא ימצא ב"ב בבית שיהיו מוכנים לאכול הא לא יצא ולא יוכל גם הוא לטעום כלום, ולכן הקשה למה לי לקדושי בבי' כגישתא. אבל הא קשה דהא אפשר איכא מי שאין לו ב"ב וגם אין לו יין, שבשביל אנשים כאלו הרי יש לעשות הקידוש והם יצאו גם לשמואל כשדעתם לאכול תיכף כשיבאו לביתם, ע"ז תירץ הרא"ש שפיר דאתי למיטעי משום דלא יעלה על לבם דבר שאינו מצוי כזה שיהיה מי שאין לו ב"ב ואוכל לבדו בביתו שאינו הולך גם לבית אחר למכיריו לאכול שם לכבוד השבת בצוותא ויאמרו דהקידוש לא שייך כלל להסעודה, שלכן מקדשין בביהכ"ג כיון שהכל יוצאין בקידוש זה שלכן אף שג"כ יצטרכו לקדש בבית להוציא בניו וב"ב אפשר לא ימצא את ב"ב בבית שיהיו מוכנים לאכול תיכף אלא לאחר שעות ויהיה לו תועלת שיוכל לטעום איזה דבר כדלעיל והוצרך לתרץ שמקדשין בשביל האורחים, שלכן לא אתי למיטעי וממילא יועיל הקידוש גם לאלו שירצו מאלו שאין להם ב"ב כשירצה לאכול תיכף בביתו, וניחא שפיר תירץ הרא"ש.

ולמאי דכתבתי דהראיה מרבה הוא מהא דהוי רשאין לטעום דהוא רק אם הדין הוא דצריך לאכול דוקא במקום הסעודה כענין הראשון דמצריך שמואל במקום סעודה ממש, אבל לרב אליבא דהירושלמי דכן סובר שמואל לגמ' דידן להר' נסים גאון אם יטעמו יצטרכו לחזור ולקדש מאחר שבשעת קידוש חשבו לאכול באושפיוא, הקשה המרדכי שפיר מהא דאמר ר"ה יעימו מידי אחר שכבר קידש דלר' נסים גאון אם יאכלו באושפיוא הא

^{אוצר החכמה}

שבת ולא במיני תרגימא, ואף הגאונים שהביא הטור שסגי בשתיית כוס יין כתב דפירות לא מהני, וכן הוא בש"ע סעי' ה', ועיי"ש במג"א ס"ק י"א שהביא משה"ג דכתב דאף בפירות דיו מהאי טעמא שכתבתי דכל סעודת שבת נחשבת קבע אבל צריך להבין הטעם דפירות לא מהני וכ"ש שיטת התוס' והרא"ש דמצרכי דוקא לחם. ותמוה לי דברי הב"י שכתב אין להוכיח שהתוס' והרא"ש חולקים על סברא זו מדכתבו דטעימו מידי שאמר רבה היינו טעימת לחם דוקא דאיכא למימר דלא כתבו כן משום דבשתיית כוס לא ליפקו מידי קידוש אלא משום דלא נפקי ידי סעודה אלא בפת וכדמשמע מסוף לשונם אבל אפשר דמודו לדברי גאונים הללו דלענין קידוש במקום סעודה שפיר מקרי מקום סעודה במקום שותה כוס יין שחייב עליו ברכה, הא בתוס' מפורש שלא הקפיד רבה על מה שלא יאכלו ולא יקיימו חיוב הסעודה משום שיוכלו לעשות למחר שלש סעודות אלא על מה שלא יקיימו חיוב הקידוש בלילה. (וצריך לומר דאף שאמר רבא בדף ק"ז דמי שלא קידש בע"ש מקדש והולך כל היום כולו עד מוצאי שבת הוא רק כ"גאנס ולא קידש בלילה אבל עיקר חיוב הקידוש בלילה וכמפורש בדף ק"ו דעל מה שתניא בברייתא אין לי אלא ביום בלילה מנין הקשה הגמ' אדרבה עיקר קידושא בלילה הוא קדיש דכי קדיש תחלת יומא בעי לקידוש, וכן כתב הרמב"ם ^{אוצר החכמה} פכ"ט ה"ד עיקר הקידוש בלילה ופשוט שאינו רק מדין זריזין מקדימין אלא שכן הוא מעיקר המצוה לקדש בלילה דוקא, וכלשון הטור והש"ע בסימן ער"א אם לא קידש יש לו תשלומין למחר כל היום וכדכתב הרמב"ם בה"א שנקט שם עצם המצוה וצריך לזכרו בכניסתו וביציאתו, ונראה דבשביל זה נקט זה הרמב"ם דדין הזריזות במצוה לקיים בהקדם הוא דין כללי בכל מצות התורה ופשוט שאף בלילה יש לזרז להקדים כל מה שאפשר והי"ל להרמב"ם למינקט מצות הקידוש כל השבת והיינו יודעין דיש לעשות בלילה מדין זריזין מקדימין, דבגמ' הא לא נקט זה לחדוש דין אלא להקשות על הלשון אין לי אלא ביום בלילה מנין שלכן אפשר שאף שלענין עצם המצוה שוה ביום ובלילה הקשה דא"צ קרא לרבות הלילה שהוא אדרבה תחלת יומא, אבל הרמב"ם הא נקט זה לדינא ואם הוא רק מענין זריזות ליכא בזה חדוש, אבל הוא שמשמענו שעיקר המצוה הוא דוקא בלילה אך באם נזדמן שלא קידש בלילה מקדש כל היום, והוא כענין תשלומין שכתבו הטור וש"ע וידע זה ממה דאמר בגמ' המקשן בטעמו דכי קדיש תחלת יומא בעי לקידושי דהוא טעם ששיכות הקידוש הא הוא בתחלת יומא, ונ"מ לדינא שאף בשביל צורך גדול אין לדחותו מבליילה להיום דאם היה זה רק בשביל זריזות היה רשאי לדחותו למחר בשביל צורך). ובשביל זה כתבו דמוכרחין לומר דאמר להם לאכול

לחם משום דהקידוש צריך לעשות דוקא במקום הסעודה שיוצא בה בלילה דהוא דוקא בלחם, וכן הוא כוונת הרא"ש, ואף בלא זה הא אם היתה צורך הטעימה בשביל לצאת הסעודה לא היה ראייה מרבה דאין קידוש אלא במקום סעודה וצ"ע בכוונת הב"י.

וי"ל דהתוס' והרא"ש סברי דאף שאה"נ רשייך לקדש גם על כל אכילה ושתיה דהם בלשון עונג עיקר העונג הוא הסעודה דאכילת לחם כדכתבו בטעם שאין יוצאין סעודת ערבית ושחרית אלא בלחם שהם עיקר כבוד שבת דלכן כשרוצה לשתות יין ולאכול פירות וכל דבר צריך נכין לקדש דהא הם נמי ענין עונג שבקרא שנאמר יצריך לאוכלם במקום קריאה דקידוש, אבל לא נפטר בקידוש זה שעושה כשרוצה לשתות יין ולאכול פירות, גם כשיאכל אח"כ הסעודה החשובה שיש בזה יותר כבוד שבת שהוא עיקר העונג שמטעם זה לא נפטר מחיוב הסעודה דערבית ושחרית באכילות אחרות אלא בלחם והקידוש שעושה כשיאכל הפירות אינו על עיקר העונג ויהיה מחוייב לעשות עוד הפעם קידוש כשיאכל הסעודה דלחם, ויותר היה נראה לפרש כן אליבא דהרא"ש שפי' במקום עונג שם תהא קריאה, שלשון זה איכא המשמעות דהעונג מחייב הקריאה דקידוש, שלכן רשייך גם לפרש שעל כל עונג יצטרך לעשות קידוש במקום ההוא אבל מסתבר שאם יעשה קידוש על עיקר העונג שיפטר מזה על שאר עניני העונג ואף בדומה לו, שלכן כשקידש בשעה שאכל פירות ושתה יין לא נפטר מקידוש כשיאכל אח"כ סעודה דלחם שהוא עיקר העונג ואף לא מפירות ויין הדומין לו כשיאכל במקום אחר, אבל כשקידש כשיאכל לחם נפטר מקידוש על כל עונג שיעשה שוב בכל מקום שיהיה, ולכן נמואל באיגרא כשעשה קידוש הרי שתה הכוס שבשביל זה נמי רשאי לעשות קידוש אבל לא נפטר מזה ממה שיאכל בארעא אף יין ופירות וכ"ש שלא נפטר מאכילת לחם שיאכל בארעא, ונמצא שאף לכתחלה כשרצה לשתות יין באיגרא ולאכול פירות וכל דבר היה רשאי לעשות קידוש בשביל עונג זה, ואח"כ כשיאכל סעודתו בלחם בארעא לעשות קידוש עוד הפעם ולא היה זה לבטלה, לכן אף שכחש בשעת הקידוש לאכול באיגרא הסעודה דלחם כחיוב הסעודה בערבית ליכא ברכה לבטלה על שנמלך אחר הקידוש לאכול סעודתו דלחם בארעא שהוצרך לחזור ולקדש דמ"ש מבתחלה שהיה רשאי לעשות כן, דהא ודאי אף שנמלך מלאכול שם הסעודה דפת שתה עכ"פ שם היין דהא היה מחוייב לשתות תיכף היין במקום ההוא דבשינוי מקום היה צריך לחזור ולברך בפה"ג שוה ודאי היה לבטלה.

אבל אף ללשון הרשב"ם והתוס' ד"ה אף ידי דבמקום קריאה דקידוש שם תהא עונג שלשון זה הא לא משמע דהעונג הוא מחייב קריאה דקידוש אלא דהעונג יהיה

למעשר בשבת ועיין במג"א ס"ק י"א דמשמע שהוא משום דחמרא סעיד ומטעם זה כתב דאוכל מיני תרגימא מחמשת מינים נמי הוא מקום סעודה ויצא דחשיבי טפי לסעודת שבת, היינו מהא דסעודה שלישית אינו יוצא ביין לכו"ע ויוצא במיני תרגימא דה' מינים כדפי' במחצה"ש וכן הוא בפמ"ג בא"א, ומטעם זה כתב דגם תמרים דסעדי וזייני יש לומר דהוה קידוש במקום סעודה, אבל צריך מקור וטעם שיהיה מעלת סעיד שייך לחשיבות מקום סעודה לקידוש דמסברא בעלמא אין לומר כן.

ולכן לולא דמסתפינא הייתי אומר דאין כוונת הגאונים דיצא ידי קידוש לגמרי שיוכל לאכול מעתה אף במקום אחר ולאחר איזו שעות דלזה גם הם סברי כתוס' והרא"ש דהוא דוקא באכילת לחם, אבל הוא רק לענין ההיתר לשתות שם יין גם בלא אכילת לחם, וגם לאכול שם פירות וכל דבר דבשתיית יין יצא שם בהקידוש ולא יתחשב לבטלה, ומקורם הוא מהא דשמואל דנחית מאיגרא אחר שעשה קידוש לארעא והדר קדיש, הרי דלא היה ברכת הקידוש שלו לבטלה והוא משום דשתה היין מכוס הקידוש כפי הדין והותר לו שמה לאכול כל דבר אף אחר שנמלך שלא יאכל שם סעודתו דבלחם, וה"ה שמתחלה היה יכול לעשות קידוש על דעת שלא לאכול שם לחם אלא לשתות היין דקידוש, אבל לא פטר לו קידוש זה לגמרי דכשיאכל סעודתו בלחם אח"כ במקום אחר ובזמן מאוחר יצטרך לקדש מחדש וה"ה לשתות יין במקום אחר כדכתבתי לתוס' והרא"ש, אך פליגי באם לא ישתה יין כהשיעור דלמה שכתבתי תחלה לתוס' ורא"ש לא יהיה לבטלה אף כשיאכל פירות, ולהגאונים יהיה זה לבטלה אלא דוקא בשתיית יין, משום דהראיה מעובדא דשמואל היא רק על שתיית יין דיין הא דאי שתה דכן היא דינו דהמקדש, אבל לא שמעינן מזה שגם באכילת פירות בלא שתיית יין היה מותר.

^{02/07/2018} **וטעם החלוק נראה דאף שגם פירות נקרא עונג** שמשמעם זה גם אכילת פירות הוא בדין קבע למעשר, מ"מ מסתבר להו דלענין שיתחשב סעודה לענין קידוש לא סגי במה שדין אכילת השבת קראו עונג אלא בענין דבר שהוא עונג בעצם, דהא חוינן דעל קרא זה דוקראת לשבת עונג שמחייב אותנו לענג את השבת שאל בגמ' שבת דף קי"ח ע"ב במה מענגו ואמר רב יהודה בריה דר' שמואל בר שילת משמיה דרב בתבשיל של תרדין ודגים גדולים ור"ח בר אשי אמר רב אפילו דבר מועט ולכבוד שבת עשאו ה"ז עונג ואר"פ דהוא כסא דהרסנא, ועיין בט"ז רמ"ב חלוקי הדינים בזה, עכ"פ לא היה סגי בסתם אכילה דבכל יום דוה נקרא בשבת עונג ונשמע מזה רק שמחייב לאכול ולשתות לכבוד שבת וכל מה שיאכל וישתה הוא העונג בשבת, אלא ודאי שבקרא זה איכא כמה ענינים חדא דכל מה שאוכל בשבת נחשב לעונג שלכן הוא קבע ושנית דיוסיף ממש

במקום הקידוש ולא הותר לו לעשות במקום אחר, אבל ממילא הא כ"ע עשה עונג במקום אחר יצטרך לעשות קידוש מחדש שם דהרי לא יוכלו לקיים העונג שם, ונמצא שלא יוכל לאכול שום דבר במק"א אלא רק שם שודאי לא מסתבר שהקידוש יעשה מניעה מחיוב ומצות העונג שלא יוכל ליהנות בשום מקום אלא דוקא במקום שעשה הקידוש, שלכן ברור לגמ' שלא כל סעודה צריך להעשות במקום הקידוש אלא רק סעודה הראשונה והותר בזה לאכול טוב בכל מקום, וא"כ נמי שייך לומר בעונג אחר דאכילת ושתיית כל דבר נמי יתיר עונג האחרונות ונצטרך ג"כ לומר דלא ניתר עונג היותר גדול בהקידוש שנעשה בו עונג הקטן, ואולי אף לא עונג קטן כמוהו ורק כשניתר עונג הגדול נותר גם עונג גדול כמוהו וכ"ש עונג הקטן ממנו, אבל לפ"ז היה לן לאסור לעשות קידוש אלא במקום הסעודה דלחם ויקשה על שמואל, וצריך לומר דכיון דהוא דין בהסעודה י"ז לנו לומר שהוא מצד ענין זה דאיכא בקידוש דיהיה במקום הסעודה שהקידוש הוא דבר המתיר הסעודה, שג"כ הוא בחשיבות מצוה כהפרישת תו"מ שמתיר מטביל ויחסיטה שמתיר הבהמה לאכילה וטבילה שמתיר מטומאה, שלכן גם בקידוש ענין זה דמקום סעודה הוא להתיר העונג, (ולפ"ז יהיה הדין איסור אכילה לפני קידוש אסככתא מקרא זה דוקראת לשתת עונג מה שאין זה באיסור אכילה דקודם כל מצוה שא"כ אין הכרח שיהיה ככל המצות שאם התחיל אין מְפַסְקִין דלא כדכתבתי בסימן הקודם וצ"ע ק), ששייך ג"כ לומר דרק כשהותר עונג הגדול שהוא האכילה הותר הכל, אבל מ"מ יהיה מותר גם לעשות קידוש להתיר עונג שרוצה לעשות מפירות ויין וכדומה אך קידוש זה לא יתיר עונג דבמקום זמן אחר וכ"ש שלא יתיר עונג הגדול דסעודה בלחם.

ויהיה פירושו אין קידוש אלא במקום סעודה שהוא סעודת לחם לתוס' והרא"ש, היינו שהקידוש יפוטיר מחיוב הקידוש הוא דוקא כשעשה הקידוש במקום הסעודה אבל כשעשה הקידוש שלא במקום סעודת לחם לא נפטר עדיין דאח"כ כשיאכל הסעודה דלחם יצטרך לקדש פעם אחר, ואף כשירצה לעשות עונג אחר מפירות ויין וכדומה במקום אחר יצטרך לקדש פעם אחר, שלכן נראה הא דשמואל שאחר הקידוש ששתה היין נחית לארעא לאכול סעודתו והדר קדיש.

ענף ח

אבל שיטת הגאונים לכאורה תמוה דהא ודאי מחדו שבשתיית יין לא יצא ידי חובת הסעודה, וא"כ הוא משום דסברי דכיון דלא נאמר אלא וקראת לשבת עונג יוצא בקידוש גם בעונג דיין שהוא בכלל עונג דקרא זה כדילפינן מזה לקביעות מעשר שהוא גם ביין, שא"כ מ"ס אינו יוצא לדידהו בפירות שג"כ נקבעו

אף שלא ראה פני הבית דע"פ אינו עונג בעצם ושמאל כשנחת סברי דודאי שתה כשיעור.

והנה לפ"ו בקידוש דבבהכ"נ שברכת הקידוש אינה לבטלה משום דהאורחים יוצאין בזה ויכול המקדש לשתות יכול הוא לשתות אפילו לא ירצה לשתות רביעית ואף לא כמלא לוגמיו דהא לענין היתר השתיה בביהכ"נ דהוא מקום הקידוש הותר לשתות אף שלא יצא ידי הקידוש לגמרי, ול"ד למה שמצריכין שישתה רביעית דהוא מאחר שאין בכאן מי שיוצא בהקידוש וכל הקידוש עושה בשביל עצמו משום שרצה לאכול בכאן פירות וכדומה הרי יהיה ברכת הקידוש לבטלה שלא הותר לעשות הקידוש אלא במקום עונג שהוא עונג בעצם דהוא דוקא כשישתה יין כשיעור רביעית, וימצא שגם צתייתו פחות מכשיעור היה באיסור, אבל כשהקידוש עושה בשביל האורחין שאינו לבטלה יש להתיר לו ולכל מי שרצה מהשומעין לשתות מכוס הקידוש אף פחות מרביעית, ולתוס' והרא"ש למה שבארתי הא דא"י יש להתיר.

ועיין במג"א בס"ק ח' שמסיק על מש"כ דהגאונים מצריכין שישתה רביעית וכן משמע מפסחים ק"א שכתבו התוס' בד"ה ור' יוחנן ששתו בביהכ"נ ואפ"ה לא יצאו ידי קידוש, ופי' בלב"ש שראיתו היא מהא דשמאל פליג וס"ל דאפילו ידי קידוש לא יצאו דבעינן במקום סעודה וכוותיה קיי"ל, ולכאורה תמוה דלשמאל כיון שלא יצאו הא אסור להם לשתות ונצטרך לפרש כיון שלא יצאו לשמאל דגם לא שתו ורק ר' יוחנן דסובר כרב דיש קידוש שלא במקום סעודה היו רשאים לשתות אף משהו, וא"כ אפשר איירי הגמ' דלענין השומעין דלא אפשר להו למיטעם רק משהו דהא אין עושין קידוש על כוס גדול המחזיק אף עשר כמלא לוגמיו שהוא לצבור המוכרח דבעשרה וכ"ש רוב בתי כנסיות שהוא צבור גדול, וגם הא השומעין אין צריכין כלל לטעום אלא משהו, שלר' יוחנן דסובר דשינוי מקום א"צ לברך יצאו גם ידי יין אף בשתיית משהו, ולענין המקדש עצמו אפשר דאח"כ יציא גם לשמאל כיון שטעם מלא לוגמיו. ולמה שכתבתי דרש"אין לשתות אף לשמאל גם בפחות מרביעית כיון שברכת הקידוש אינה לבטלה דהא האורחין יוצאין בקידוש, הרי גם לשמאל שתו כל הקהל והמקדש שתה מלא לוגמיו ומ"מ אמר שמאל על כולם שלא יצאו הרי ראייה שבפחות מרביעית לא יצאו. אבל למה שפירשתי גם בשתיית רביעית לא יצא לשמאל לגמרי אלא באכילת פת כתוס' והרא"ש, והמג"א הא סובר דבשתיית רביעית יצא להגאונים לגמרי דלא כדבארתי וא"כ צריך להבין טעם הגאונים לשיטתו.

וצריך לומר דמפרש דהגאונים סברי דעונג הוא על היין כמו על הלחם, ואולי עוד עדיף דהא ילפינן מהאי קרא דאינו יוצא מצות עונג בלחם שאוכל גם בחול אלא בתבשיל של תרדין ודגים גדולים והעני

על אכילתו בדברים המענגים להאדם יותר מצד המציאות דיש בהם יותר הנאה והוא לכל אחד כפי יכלתו וזהו כסא דהרסנא להעני ותבשיל של תרדין ודגים גדולים לעשיר, ולענין זה הווי מנינים אלו עדיפי מלחם שאוכל בכל יום, וגם איכא בקרא זה אכילת הלחם בסעודה שהוא חיוב שלש הסעודות בשבת דאף שהוא לחם דרגילין לאכול בכל יום מ"מ הוא דבר היותר חשוב, שלכן מסתבר להו ש"לענין קידוש צריך דבר שהוא עונג בעצם וחשוב דהוא יין דאף שאינו חשוב זה להשיבות עונג דסעודה דאיכא בהאי קרא חשוב זה עכ"פ לקיום מצות עונג שניתוסף בקרא שצריך לענגו באכילה ושתיה יותר על מה שדרכו לאכול בחול כהא דדגים גדולים וכסא דהרסנא והוא גם עדיף מינייהו דביין איכא שמחה, ולכן כיון שכל הראיה היא מעובדא דשמאל אין למילף אלא שתיית יין וזה ודאי שישתה מכוס הקידוש ולא פירות ואפילו לא דגים גדולים ובשר דאולי גריצי מיין, וזה נראה בכוונת המג"א שאף שהביא הא דשה"ג דאף בפירות דיו משום דכל סעודת שבת נחשבת קבע כתב ודעת הטור ויש"ע עיקר, ולא כתב טעם לדחות טעם שה"ג, דהוא משום הא דכתבתי דכיון שאיכא בקרא זה גם חיוב עונג בעצם מסתבר כהגאונים שדין קידוש במקום סעודה שילפינן ג"כ מקרא זה הוא דוקא סעודת דבר שהוא עונג גם בעצם שלכן לא הוצרך לבאר זה.

והנה לפ"ו ראייה שסגי בשתיה דצריך לשתות מכוס הקידוש, דהוא לרב עמרם גאון ורב צמח גאון ברביעית דוקא כדחובא ברא"ש לקמן דף ק"ו (סי' י"ח) ולהרא"ש וכמעט כל הפוסקים סגי בכמלא לוגמיו שהוא פחות מרביעית, וכדסובר כן הב"ר רע"ג שכתב על הא דכתוב בהגהות פכ"ט סק"פ ב"ש הר"מ דכוס כילה בשבת יתנו לחינוק דלפי דברי הגאונים שפיר דמי שישתה הכוהל עצמו כשיעור שחייב עליו ברכה וכן פסק הרמ"א בסעיף ה', משום דאין מקום לפ"ו להצריך שישתה עוד רביעית לבד מה שהוצרך לשתות מכוס הקידוש כדחצריכו הלבויס והב"ח, ומה שהקשה הט"ז דא"כ כל קידוש לא יצטרך להיות במקום סעודה דהא מצריך לשתות כמלא לוגמיו, לא קשה כלום למה שכתבתי דאין יוצא ידי קידוש לגמרי אלא לענין שמוחר לאכול בכאן פירות וכל דבר אף שלא יאכל לחם ולענין שלא היתה ברכת הקידוש לבטלה והיה מותר לשתות היין, וגם בלא זה לא קשה כלום דהא נוגע זה לענין השומעין שלא שתו כלל ואף לאלו שלא שתו אלא משהו דהא כמלא לוגמיו א"צ לשתות אלא המקדש או אחד מהן. ואף שהכרח ששתה שמאל הוא רק בכמלא לוגמיו מ"מ כתבו דהוא כשיעור שחייב עליו ברכה אחרונה דהוא ברביעית כדכתב המג"א בס"ק ח' הוא דמסתבר להו שלא חשוב פחות מכשיעור להקרא עונג בעצם, אף דקרוי עונג לענין קביעות מעשר אף למשהו דאסור לאכול כשלא מעושר

לכה"פ בכסא דהרסנא, ונמצא שאדרבה בקרא זה דילפינו גם דקריאת הקידוש תהיה במקום הסעודה הוא גם על הסעודה דין, ואף שלפ"ז גם דגים גדולים ובשר ועוד מינים חשובים כאלו שיוצא בהם מצות עונג יש להחשיב מקום סעודה דמ"ש מין, אולי כסתבר להו דכיון דלא סעדי ולא זייני הם רק עונג כשאוכלם בתוך הסעודה דפת שמהפת הוא נסעד וניזון או אחר שאכל פת שהוא שבע ולא יצטרך לדבר הסועד ומיון, והקידוש הא רוצה לעשות בלא אכילת פת, לכן סברי שרק על דבר עונג שגם סעיד ומיון נאמר שבמקום שיעשה עונג זה יעשה קריאה דקידוש. וניחא לפ"ז מה שכתב המג"א דיוצא לדידהו גם במיני תרגימא מחמשת המינים דחשיבי טפי לסעודת שבת והם סעדי וזייני, וגם שפיר כתב הפמ"ג דגם תמרים דזייני נמי הוא במקום סעודה לדידהו. אבל לענין היתר לעשות קידוש הוא גם כשרוצה כל דבר מאחר דכל דבר הוא ג"כ בשבת בחשיבות עונג כדכתבתי להחוס' אבל לא נפטר מקידוש כשיאכל במקום אחר אלא כשישתה יין ושאר דברים דזייני ולכן שמואל שלא יתה רביעית ולא אכל באיגרא דברים דסעדי וזייני הוצרך לקדש עוד הפעם כשנחית לארעא לאכול שם.

והוכיח המג"א להא דמצרכי הגאונים דוקא שתיית רביעית שמברכין עליו ברכה אחרונה ולא סגי בכמלא לוגמיו אף שג"כ סעיד וזן פורתא דהא בשביל זה חייב כרת ביו"כ בכמלא לוגמיו, מהא דשמואל אמר דלא יצאו בקידוש דבהכ"נ שמשמע אף לא המקדש דשתה כמלא לוגמיו כדינו דמאחר דמותרין לשתות הא גם לשמואל שתו כולם אלמא דצריך רביעית דוקא, ורביעית מסתמא לא יתה מאחר דיצטרך לעשות עוד הפעם קידוש שלכן ישתה רק מה שצריך לכתחלה דהוא כמלא לוגמיו וניחא ראייתו גם לדידיה אליבא דהגאונים, וגם ניחא עובדא דשמואל דהיה מותר לעשות כן.

ולמה שבארתי שיטת הגאונים מתחלה דלא כהמג"א ניחא מש"כ הב"י דאפשר דלא פליג התוס' על הגאונים דכוונתו דגם התוס' דהיתר לעשות קידוש אינו אלא כשרוצה לשתות יין ומה שפירשו טעימי מידי הוא דוקא בפת הוא לענין ליפטר לגמרי במצות קידוש דוהו דוקא בסעודה דנפיק בה ידי חובתו בדין סעודת שבת דהוא בפת דוקא, אבל אין כוונתו שרבה אמר טעימו בשביל הסעודה דהא אדרבה מפורש שלא הקפיד על מצות הסעודה אלא על מצות הקידוש כדהקפיד.

ומה שבסימן רס"ט כתב המחבר דלא יטעום המקדש מכוס הקידוש דבהכ"נ נראה דהוא רק בומגנו שליכא אורחים שהיו ממש שלא במקום סעודה ואין זה קידוש כלל שלכן אסורין לטעום, אבל כשאכא אורחים שהוא קידוש מותרין לטעום למה שבארתי בין לפי הפירוש דבתחלה בין אליבא דהמג"א והוא מוכרח דאלי"כ הי"ל לגמ' לשאול לשמואל איך עושין בבהכ"נ עם היין משמע

דגם לשמואל היו רשאין לשתות בביהכ"נ אף שלא יצאו ידי קידוש ליפטר אף במקום אכילתם ורק בזמננו שליכא אורחים שאינו קידוש כלל כתבו דיתנו לתינוקות. ויש טעם להא דהלבוש והב"ח ושכן הסכימו הט"ז והמג"א דמישמע להו דקריאת הקידוש צריך להיות לבד העונג ולכן צריך לשתות יין להעונג לבד מה שצריך לשתות מכוס הקידוש, אבל אינו מוכרח זה כלל.

וראייתו בהמאירי דברים שצריכין עדיין באור ולא מבואר לי בעניותי וה' יאיר עיני להבין כל דברי רבותינו. אביך אוהבך בלו"ג,

משה פיינשטיין

סימן סד

שימוש בחשמל בשבת

מע"כ ידידי הנכבד הר"ר שמחה קליין שליט"א. הנה מצד מחלתי ל"ע לא יכלתי לדבר עם ידידי אלא רק מינוטן של הספיק לדבר בדבר החשמל (עלעקטרי) ונמסר לי שאלתך בכתב, ואכתוב בקצור הדין בלא טעמים.

א) שלהשתמש בחשמל אף שלא להבעיר כמו לעלות ולירד אל העליות הגבוהות אסור, וכן אף לקרר הפרעזעדר אסור וכדומה. וכ"ש שאסור להבעיר נרות החשמל.

ב) להשתמש במה שנעשה בחשמל מערב שבת מותר.

ג) להשתמש במה שעשו נכרים בשבת מכיון שבחשמל ממש אף בנכרים מועטים הרי צריכין לתקן כל מכוונת החשמל שבעיר אף רק בשביל בית אחד כמו לכל העיר אין לאסור לישראלים אף שהם המרובים וכ"ש כשהנכרים מרובים כמו בערי מדינתנו אמעריקא. ד) בארץ ישראל שרוב ישראלים ויש לחוש שגם הפועלים הם ישראלים לא שייך היתר זה ומ"מ רובא דאינשי אף מת"ח ויראי השי"ת ואף בבתי כנסיות וגם בישיבות נוהגין היתר, ורק מיעוטא גדולי תורה ויראה נוהגין בבתיהן איסור, לא ידוע לי עיקר הטעם אבל שמעתי כי הכל מכינים לא רק בערב שבת אלא כל הימים שהחשמל יעבוד בעצם שלא ע"י אנשים שמוכנים הם אנשים לתקן כשיתקלקל, ולכן סומכין שלא נתקלקל ולא הוצרכו לתקן שהוא כמין חזקה, וגם יש גם פועלים נכרים לתקן כשיתקלקל, שאז לא היה אסור מטעם שיש גם בתי נכרים כדלעיל, שלכן איכא גם ס"ס שמא לא נתקלקל ואף אם נתקלקל שמא תיקנו נכרים לכן נוהגין להיתר. עכ"פ אם אשתך אינה